

Nederlandse Correspondenten in de Verenigde Staten©

**Onderzoeksrapport met de gegevens van een empirisch
onderzoek naar Nederlandse correspondenten in de VS, die
werken voor de landelijke nieuwsmedia in de periode
oktober 2003 – maart 2004.**

Het onderzoek is uitgevoerd en beschreven door

Stephan Kraan

**Dit onderzoek is gedaan als af-
studeerproject voor de opleiding
Journalistiek aan de Hogeschool
Windesheim te Zwolle voor het
vak Massacommunicatie.**

© 2004 by Stephan Kraan. Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige
vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere
manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Stephan Kraan, Brugstraat 3, 9422 CK Smilde, Nederland. E-mail: kraan177@zonnet.nl

Voorwoord

De Verenigde Staten kunnen zich permanent verheugen op een prominente plaats in de Nederlandse media. Bijna alles wat zich daar afspeelt, krijgt aandacht. Meestal is het de politiek van Washington of de beurs van Wall Street. En er is er altijd wel een plaatsje aan het eind van het journaal voor een excentriek schouwspel of een bizarre gebeurtenis uit Amerika. Nederlandse correspondenten spelen in de nieuwsvoorziening uit de Verenigde Staten een belangrijke rol.

Wie zijn die correspondenten, hoe werken ze en wat zijn de specifieke aspecten van een baan als correspondent in de Verenigde Staten? Wie dat wil weten, komt bedrogen uit want er is bitter weinig informatie te vinden over deze groep journalisten. De bekende NOS-correspondenten Charles Groenhuijsen en Tim Overdiek hebben een kort biografisch overzicht geschreven op de NOS-website. Max Westerman heeft het boekje *Max & the City* geschreven. Prettig leesbaar maar het gaat meer over het gelijknamige programma dan over het correspondentenschap. Serieus journalistiek onderzoek is er nog niet gedaan. Wel naar Nederlandse journalisten, ook naar Amerikaanse journalisten, maar niet naar Nederlandse journalisten in Amerika.

Vandaar dit onderzoek naar de correspondenten die voor de Nederlandse landelijke nieuwsmedia in de Verenigde Staten werken. Het is meer dan alleen een inventarisering van de huidige Nederlandse correspondenten en hun opdrachtgevers. Het onderzoek wil een beeld geven van de persoonlijke kenmerken van deze correspondenten.

Zestien van de achttien correspondenten hebben meegewerkt aan dit onderzoek dat gedaan is in de periode september 2003 tot maart 2004. Ze hebben een schriftelijke enquête ingevuld en/of meegewerkt aan mondelinge interviews. De gegevens zijn verwerkt aan de hand van zestien vragen van de enquête die ze hebben ingevuld en een aantal open vragen over de samenwerking met de buitenlandredactie en beeldvorming. Dit resulteert uiteindelijk in een profiel van de gemiddelde Nederlandse correspondent in de Verenigde Staten.

Hierbij wil ik vooral Diederik van Hoogstraten, Tim Overdiek en Esther Verhalle bedanken voor de geduldige manier waarop ze meedachten, me informeerden en hielpen met de voorbereiding van dit project. Ze investeerden veel van hun kostbare tijd. Ook dank ik Liesbeth Laport voor het helpen bij de voorbereiding van de interviews en de morele steun in New York. Daarnaast bedank ik natuurlijk alle correspondenten die meegedaan hebben aan dit onderzoek, speciaal hen die ik mocht interviewen: Frank Kools, Jan Tromp, Yolanda Gerritsen, Twan Huys, Max Westerman, Marjan Molenaar en Charles Groenhuijsen.

Stephan Kraan¹

¹ © 2004 by Stephan Kraan. Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.
Stephan Kraan (44) is vierdejaars deeltijdstudent Journalistiek aan de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

- 1 **Inleiding** 5
 - 1.1 **Het belang van de Verenigde Staten** 5
 - 1.2 **Het belang van Nederlandse correspondenten in de VS** 6
- 2 **Centrale Vraagstelling** 8
- 3 **Opzet van het onderzoek** 10
 - 3.1 **Inleiding op het schriftelijke interview** 10
 - 3.2 **Toelichting de vragenlijst** 10
 - 3.2.1 **Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten en voor welke nieuwsmedia werken ze?** 10
 - 3.2.2 **Hoe gaat een correspondent te werk** 12
 - 3.3 **Inleiding op de mondelinge interviews** 14
 - 3.4. **Toelichting op de inhoud van mondelinge interviews** 15
 - 3.4.1 **Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?** 15
 - 3.4.2 **Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?** 15
 - 3.4.3 **Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?** 15
 - 3.4.4 **Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij daar rekening mee?** 15
 - 3.4.5 **In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?** 15
 - 3.5 **Overzicht met benaderde correspondenten en hun respons** 16
- 4 **Wie zijn de correspondenten en voor welke media werken ze** 18
 - 4.1 **Resultaten** 18
 - 4.2 **Naam** 18
 - 4.3 **Woonplaats** 19
 - 4.4 **Leeftijd** 20
 - 4.5 **Opleiding** 21
 - 4.6 **Voor welk medium werken de correspondenten?** 22
 - 4.7 **In dienst sinds** 23
 - 4.8 **Voor welke media nog werkt u nog meer** 25
 - 4.9 **Gezinssamenstelling** 25
 - 4.10 **Huisvesting** 26
 - 4.11 **Hoe vaak per jaar naar Nederland** 26
 - 4.12 **Wat is uw specialisme** 27
 - 4.13 **Samenvatting hoofdstuk 4** 28
- 5 **Hoe werkt de Nederlandse correspondent** 30
 - 5.1 **Resultaten** 30
 - 5.2 **Werken correspondenten alleen of in een redactie?** 30
 - 5.3 **Hoeveel uur per week werkt u?** 32
 - 5.4 **Wat zijn de belangrijkste nieuwsbronnen** 32
 - 5.4.1 **Kranten** 33
 - 5.4.2 **Tv en radio** 33
 - 5.4.3 **Weekbladen** 35
 - 5.4.4 **Internet** 35

5.4.5	Nieuwsdiensten , persbureaus	35
5.4.6	Eigen nieuwsgaring, eigen zegspersonen, eigen bronnen	35
5.4.7	Denktanks	35
5.4.8	Boeken	36
5.4.9	Foreign Press Centre	36
5.4.10	Samenvatting	37
5.5	Wat zijn de belangrijkste criteria bij nieuwsselectie	37
5.5.1	Mijn eigen interesses volgen	38
5.5.2	Als het mijn moeder interesseert	38
5.5.3	Weten wat het interesse is van de opdrachtgevers	38
5.5.4	Betrouwbaarheid van de bron	38
5.5.5	Of je er een leuke reportage van kan maken	39
5.5.6	Al het Amerikaanse nieuws is nieuws	39
5.5.7	Originaliteit en fenomenen	40
5.5.8	Kan ik het hard/snel nieuws ermee 'bewijzen'	40
5.5.9	Samenvatting	40
5.6	Wat is daarin veranderd sinds de aanslagen op 11-9-2001	41
5.7	Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst of uitgezonden	41
5.8	Praktijkonderzoek Nieuwsselectie	42
5.8.1	Resultaten en conclusie	43
5.9	Samenvatting hoofdstuk 5	44
6	Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?	46
7	Wat voegt een correspondent, in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?	47
8	Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?	50
9	Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij daar rekening mee?	53
10	In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?	56
11	Het profiel van de Nederlandse correspondent in de VS	58
12	Conclusie	61
13	Samenvatting	73
14	Literatuur	78
	Bijlagen	
	Bijlage 1 Alle ingevulde vragenlijsten	
	Bijlage 2 De interviews	
	Bijlage 3 Foreign Press Centre New York	
	Bijlage 4 Vergelijkbare onderzoeken	

1 Inleiding

Dit is een onderzoek naar de correspondenten die op dit moment werkzaam zijn in de Verenigde Staten, voor de Nederlandse landelijke nieuwsmedia. Het is een deels beschrijvend en deels explorerend onderzoek waarin een overzicht gegeven wordt van de correspondenten en hun werkgevers. Er wordt een beeld gegeven van de meest in het oog springende demografische kenmerken van de correspondenten. Verder komen enkele werkinhoudelijke zaken aan bod. Ook geeft dit onderzoek een overzicht van meningen over enige aspecten die het correspondentschap in de VS met zich mee brengen. Uiteindelijk resulteert dit in een profiel van de gemiddelde, huidige Nederlandse correspondent² in de Verenigde Staten.

Dit onderzoek is een eenmalige survey onder een populatie van achttien correspondenten die werkzaam zijn voor de meest vooraanstaande Nederlandse landelijke nieuwsmedia. Als dataverzamelmethode is het schriftelijke en mondelinge interview gebruikt. Sporadisch zijn gegevens uit literatuur en van websites toegevoegd. Omdat er echter weinig over dit onderwerp geschreven is, komen vrijwel alle gegevens van de respondenten zelf.

De gegevens zijn verzameld in de periode oktober 2003 tot maart 2004. Om het geheel overzichtelijk te maken staan de meeste gegevens in een aantal tabellen. In de beantwoording zijn hier en daar vragen samengevoegd of wordt verwezen naar andere vragen. Bij de schriftelijke en mondelinge interviews is gebruik gemaakt van open vragen. Dat betekent dat de respondenten soms verschillende bewoordingen gebruikt hebben om hetzelfde te omschrijven. Bij de verwerking van de gegevens zijn deze verschillen rechtgetrokken door ze samen te vatten in algemene begrippen. Daardoor zijn de gegevens gemakkelijker te analyseren.

Dit rapport behandelt eerst in hoofdstuk 2 de centrale vraagstelling. In hoofdstuk 3 staat de opzet van het onderzoek; de inleiding en uitleg van de schriftelijke en mondelinge interviews, en de benadering en respons van de respondenten. Dan volgt in hoofdstuk 4 tot en met 10 een overzicht van alle de gegevens die het onderzoek hebben opgeleverd. Hoofdstuk 11 bevat het profiel van de gemiddelde Nederlandse correspondent in de VS. In hoofdstuk 12 staan alle conclusies op een rijtje en ten slotte geeft hoofdstuk 13 een samenvatting van het hele onderzoek. Gebruikte literatuur en bijlagen staan achterin.

1.1 Het belang van de Verenigde Staten

De Verenigde Staten is onbetwist het centrum van de wereldmacht. Beslissingen op economisch, politiek en zelfs cultureel gebied in de VS, hebben over het algemeen ook invloed op alle landen in de rest van de wereld. De President van de VS en zijn staf zwaaien de scepter binnen internationale organisaties als de VN, de NAVO en bijvoorbeeld bijeenkomsten van de G7. De koersen op de beurs van Wall Street en uitspraken van de heer Greenspan, directeur van de Amerikaanse centrale bank, bepalen het gedrag van alle andere beurzen. Amerikaanse films, muziek en sport zijn wereldwijd toonaangevend en dominant.³ Na de aanslagen op het WTC in New York op 11 september 2001 komt daar een nieuwe dimensie bij: de 'War on Terror'. De strijd van

² Met 'Nederlandse correspondent' wordt bedoeld een correspondent die werkt voor de Nederlandse nieuwsmedia. Dat kan dus ook iemand uit een ander land zijn, zoals de Belgische Greet de Keyser. Om eindeloos *hij/zij* vormen te voorkomen wordt in dit onderzoek over *hij* gesproken als het gaat om de correspondent. Daarmee worden zowel de mannen als de vrouwen bedoeld.

³ Over dit onderwerp schrijft de Amerikaanse journalist Mark Hertgaard in zijn succesvolle boek 'De Schaduw van de Macht' waarin hij de vraag probeert te beantwoorden waarom de rest van de wereld Amerika zo haat en tegelijk bewonderd.

de VS tegen de onzichtbare vijanden van Al Qa'ida, bepaalt sindsdien het doen en laten van nagenoeg alle landen.

De sterke positie van de Verenigde Staten roept veel tegenstrijdige gevoelens op bij de rest van de wereld. Dankbaarheid, voor de rol als bevrijder van de VS in de twee wereldoorlogen en als vertegenwoordiger van de vrije wereld in de strijd met communistische dictatoriale landen. Afgrijzen, daar waar het rechtse dictators in het zadel hielp en doodseskaders opleidde. Bewondering, voor het succes in zaken en technische hoogstandjes in vele takken van industrie. Afkeuring, over het te gelde maken van hun machtspositie ten koste van bijvoorbeeld de Derde Wereld. Onbegrip, over hun onwil zich om het milieu te bekommeren. Aanbidding, voor hun film- en theaterproducties, filmhelden, schrijvers en talloze grote artiesten. Verbijstering, voor het unilaterale militair optreden in voormalig Joegoslavië, Afghanistan en Irak.⁴

1.2 Het belang van de Nederlandse correspondent in de VS

Het grote verschil tussen een correspondent en een journalist in Nederland, is dat de correspondent woont in het land waarover hij bericht. In dit geval is dat dus Amerika. Correspondenten zitten bovenop het nieuws. 24 uur per dag staan ze paraat om het harde nieuws met hun reportages, analyses en commentaren voor het Nederlands publiek te illustreren. Om dat te kunnen doen moeten ze elke dag kranten, tijdschriften, boeken en websites lezen. Ze moeten de nieuwszenders op tv en op de radio volgen. En ze moeten weten wat de agenda inhoudt, om persconferenties, briefings, processen, premières etc. te kunnen verslaan. Ze reizen het hele land rond, om ter plekke hun reportages en interviews te maken.

Een correspondent moet alles weten van de taal, de mensen, de gewoontes, de geschiedenis, de politieke structuur etc. Een correspondent in Amerika lijkt het wat dat betreft iets gemakkelijker te hebben dan iemand in Rusland, Afghanistan of China: de Engelse taal kent voor ons veel minder geheimen en over de VS en haar inwoners zijn talloze boeken in onze eigen taal verschenen. Daarnaast publiceren Amerikanen zo verschrikkelijk veel over zichzelf, dat er eerder een overkill aan informatie is, dan een gebrek.⁵ Dat enorme nieuwsaanbod op tal van onderwerpen is tevens de andere kant van de medaille. Marc Guillet typeert dat als volgt: "*De positie van de correspondent in de VS is er een van iemand die met een theekopje onder een waterval staat en probeert het water op te vangen; het is altijd veel te veel*".

Daarnaast vergt het veel kennis en kunde om de complexiteit van de economische, politieke en culturele structuren en problemen op begrijpelijke wijze voor het Nederlands publiek te analyseren en te becommentariëren.

De dominantie van de VS in de wereld betekent dat het oog van de internationale pers nadrukkelijk op de VS gericht is. Ook dat van de Nederlandse pers. De buitenlandredacties volgen via Internet en satelliet de verrichtingen van de ook al toonaangevende Amerikaanse media als CNN en The New York Times.⁶ Het contingent

⁴ In Hoofdstuk 1 van zijn boek 'Schaduw van de Macht' geeft Hertgaard een overzicht van alle *mixed feelings* tegenover Amerika en de Amerikanen. Op pag. 24 staat een rijtje.

⁵ Maarten van Rossem schrijft daarover in zijn boek 'Amerika Voor en Tegen'. Halverwege pagina 12 wijdt hij een aantal alinea's aan het feit dat de Amerikanen zo'n vitale cultuur hebben: een zeer grote traditie in het beschrijven en kritiseren van hun eigen hedendaags politiek en maatschappelijk leven. Maarten van Rossem noemt dat als een zeer aantrekkelijke kant van de Amerikaanse samenleving.

⁶ Mark Hertgaard schrijft in zijn boek 'Schaduw van de Macht' in hoofdstuk vijf over de Amerikaanse pers.

permanente Nederlandse correspondenten dat zich in de VS bevindt, is momenteel groter dan dat het ooit geweest is.⁷

Hoe belangrijk een correspondent is, blijkt wel uit het feit dat nagenoeg iedereen die regelmatig naar het journaal kijkt, Charles Groenhuijsen kent als onze man in Washington. Zijn commerciële tegenhanger in New York, Max Westerman, mag zich ook al tot de bekende Nederlanders rekenen. Op NOS Radio 1 is Tim Overdiek in korte tijd DE stem uit Amerika geworden. De namen van correspondenten die voor kranten schrijven zijn misschien wat onbekender, maar hun producten mogen zich voortdurend verheugen op een prominente plaats in de krant.

Hoewel het buiten dit onderzoeksgebied ligt, is het geen boude bewering te stellen dat van alle Nederlandse correspondenten ter wereld, die van de Verenigde Staten beschikken over de meeste zendtijd en krantenkolommen. Navenant kunnen ze zich tevens verheugen op de meeste belangstelling van kijkers, luisteraars en lezers.

Een Nederlandse correspondent bekijkt het land, de mensen en het nieuws met een 'Nederlandse bril'. *'Met een Nederlandse bril'* betekent dat de correspondent niet alleen weet welk nieuws voor de Nederlandse lezers belangrijk is, maar ook hoe die lezers aankijken tegen de Amerikaanse politiek, de Amerikaanse president en het Amerikaanse volk zelf.

Nederlanders geven een negatief waardeoordeel aan nationalisme, egoïsme, geweld, verspilling en (niet-realistische) verkiezingsbeloftes.⁸ Deze aspecten zijn in de Amerikaanse politiek volop aanwezig en bepalen ongetwijfeld een deel van de beeldvorming over de VS.⁹ Een Nederlandse correspondent weet dit en heeft wellicht zelf ook deze opvattingen, waarden en normen. In hoeverre houdt hij daar in zijn berichtgeving rekening mee?

Een correspondent in de VS maakt bij zijn *research* veelal gebruik van Amerikaanse nieuwsbronnen. Hierbij moet hij niet alleen oplettend zijn bij de selectie van het nieuws maar vooral op de interpretatie en vertaling ervan. Er rijzen altijd weer vragen over de manier waarop de Amerikaanse pers functioneert. Rondom de grote mediaconcerns hangt vaak een schijn van belangenverstrengeling. In hoeverre zijn zij onafhankelijk en vrij als ze in bezit zijn van grote concerns, die nauw verweven zijn met de landelijke overheid?¹⁰ De Amerikaanse pers heeft daarnaast de neiging tot een vorm van patriottisme, waarbij alles wat Amerikaans is, opgehemeld wordt en de rest van de wereld bij voorkeur genegeerd. Dit zijn slechts twee aspecten in een groot spectrum van in Nederlandse ogen vaak minder positieve kanten van de Amerikaanse verslaggeving. Dit onderzoek pretendeert niet uitspraken te doen over de wijze van verslaggeving in de VS, maar ook dit is een aspect waar een Nederlandse correspondent in Amerika op bedacht moet zijn.

Een correspondent is niet de enige die de berichtgeving uit Amerika verzorgt. Alle landelijke nieuwsmedia beschikken over een buitenlandredactie. Moderne communicatietechnieken zorgen ervoor dat bijna al het nieuws uit de VS op het Nederlandse bureau komt. Hierdoor kan ook de buitenlandredactie veel van het Amerikaans nieuws verzorgen. Wat is dan de meerwaarde van een dure eigen correspondent?

⁷ Cijfers waren niet terug te vinden maar in hoofdstuk 4.7 wordt deze stelling op pagina 12 zeer aannemelijk gemaakt.

⁸ Uit Politieke Campagnes van Van Praag jr. en Brants, Reader Massacommunicatie Politieke en Maatschappelijke beeldvorming, pag.80

⁹ Maarten van Rossum begint op pagina 24 van 'Amerika Voor en Tegen' over de vermeende amerikanisering van Nederland. Met name vanaf halverwege pagina 28 wordt het interessant als hij de Amerikaanse invloed betwist.

¹⁰ Mark Hertgaard schrijft in zijn boek 'Schaduw van de Macht' in hoofdstuk vijf over de vaak dubieuze werkwijze van de Amerikaanse pers.

2 Centrale Vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is om een overzicht te geven van de huidige Nederlandse correspondenten in de VS en hun werkgevers. Het onderzoek wil een beeld geven van de meest in het oog springende demografische kenmerken van deze correspondenten, van hun werk en van meningen van de correspondenten over enige facetten van het werk in de VS. Het is een deels beschrijvend en deels explorerend onderzoek. Dit resulteert uiteindelijk in een profielbeschrijving van de gemiddelde Nederlandse correspondent.

Op grond van deze doelstelling luidt de centrale vraag voor dit onderzoek:

Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten, voor welke media werken ze, hoe komt de berichtgeving van Nederlandse correspondenten in de VS tot stand en hoe gaan zij om met de specifieke omstandigheden die het land met zich meebrengen?

Hier vloeien de volgende deelvragen uit voort.

- 1) *Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten en voor welke media werken ze?*
- 2) *Hoe werkt de Nederlandse correspondent?*
 - a) *Werkt de correspondent alleen of in een redactie?*
 - b) *Hoeveel uur per week werkt de correspondent?*
 - c) *Welke bronnen raadpleegt de correspondent?*
 - d) *Welke criteria hanteert de correspondent bij de nieuwsselectie?*
 - e) *Is daarin iets veranderd na 11 september 2001?*
 - f) *Hoeveel werk wordt daadwerkelijk opgenomen of uitgezonden in de media in Nederland?*
- 3) *Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?*
- 4) *Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?*
- 5) *Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?*
- 6) *Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij daar rekening mee?*
- 7) *In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?*

Om de centrale vraagstelling te kunnen beantwoorden, vindt een eenmalige survey plaats onder een zo groot mogelijk deel van de populatie Nederlandse correspondenten in de VS die werken in de dagelijkse nieuwsgaring voor de landelijke media. Om deze gegevens te verzamelen, is gebruik gemaakt van schriftelijke en mondelinge interviews.

Het schriftelijke interview heeft vooral betrekking op de deelvragen 1 en 2. Zij vormen het overwegend beschrijvend deel van het onderzoek. De mondelinge interviews zijn de belangrijkste bron voor de antwoorden op de deelvragen 3 tot en met 7. Zij vormen

grotendeels explorerende deel van dit onderzoek. Het beschrijvende deel is aan alle respondenten voorgelegd, het explorerende deel aan een selectie ervan. De deelvragen 3 -7 zijn in sommige gevallen schriftelijk voorgelegd aan enkele correspondenten¹¹ van kranten om een evenwichtiger beeld te krijgen.

¹¹ Marc Guillet, Pieter Nijdam en Ans Bouwmans

3 Opzet van het onderzoek

3.1 Inleiding op het schriftelijke interview

De enquête bestaat uit een korte vragenlijst met zestien vragen. De eerste tien zijn overwegend demografisch van aard. De andere zes hebben betrekking op het werk van de correspondent. De vragenlijst behandelt de eerste twee subvragen.

De vragenlijst is kort omdat correspondenten druk bezette mensen zijn en dit onderzoek vast niet het enige is waaraan ze gevraagd worden mee te werken. Deze factoren kunnen de motivatie van correspondenten om de enquête in te vullen, negatief beïnvloeden. Daarom is gekozen voor een snel in te vullen en overzichtelijke vragenlijst. Het nadeel is dat de informatie beperkt is en een snelle lijst misschien ook aanzet tot snelle en korte antwoorden.

De vragenlijst is verstuurd via de e-mail omdat het een laagdrempelige communicatiemethode is. Bovendien zijn e-mailadressen eenvoudiger te verkrijgen dan telefoonnummers en huisadressen. Waarschijnlijk krijgen journalisten dagelijks tientallen, zo niet honderden e-mails te verwerken. De kans dat de e-mail van dit onderzoek ten onder gaat in dit geweld is daarom niet ondenkbeeldig. Desondanks is de verwachting dat de kans op respons het grootst is via de digitale snelweg.

3.2 Toelichting de vragenlijst

3.2.1 Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten en voor welke nieuwsmedia werken ze?

1. naam

Het schriftelijke interview is geen anonieme enquête. Een deeldoelstelling van het onderzoek is immers om de populatie correspondenten in kaart te brengen. Met de naam is ook het geslacht van de correspondent bekend. Dat is van belang om de man-vrouw verhouding onder de respondenten vast te kunnen stellen.

2. Woonplaats

Het precieze adres is niet van belang, maar de woonplaats wel. Uit onderzoek is bekend dat de meeste nieuwsmedia en hun de correspondenten samenklitten in de machtscentra in de wereld¹². Voor de VS zijn dat New York en Washington D.C. Via deze vraag kan eenvoudig vastgesteld worden in welke mate dit gegeven ook opgaat voor de Nederlandse correspondenten

3. Leeftijd

Via deze vraag kan de gemiddelde leeftijd van de Nederlandse correspondent berekend worden. Daarnaast kan berekend worden wat de gemiddelde leeftijd was toen de respondenten aan hun baan begonnen. Vervolgens wordt duidelijk in welke leeftijdscategorie de meeste respondenten vallen, zowel op dit moment als bij aanvang van hun correspondentenschap.

4. Opleiding

Het is niet vanzelfsprekend dat elke journalist een opleiding in de journalistiek heeft. Het ligt in de lijn der verwachting dat een journalistieke positie van deze aard, hoge eisen stelt aan de journalist en hij navenant een opleiding van niveau en ruime ervaring mee moet brengen.

¹² Zie *De Nieuwsmarkt* van J Servaes en C.Tonnaer. Hoofdstuk 'De weg van het nieuws. Van Nieuwsfeit tot bericht in woord en beeld' bladzijde 15 e.v.

5. Correspondent voor... sinds...

Doel van het onderzoek is niet alleen om de populatie Nederlandse correspondenten in kaart te brengen, maar ook om te bepalen voor welke media zij werken en sinds wanneer zij in dienst zijn van dat bedrijf. Het onderzoek kijkt alleen naar het heden, niet naar de hele carrière van de correspondenten. Als (een deel van) de carrière wel bekend is, wordt dat gegeven in dit subhoofdstuk meegenomen. Ook naar het werken in loondienst of als freelancer is niet specifiek gevraagd. Als dit gegeven wel uit het vragenformulier of de interviews naar voren komt, wordt het meegenomen in de beantwoording van deze vraag.

6. Werkt ook voor:

Voor de hand ligt dat freelancers voor meerdere opdrachtgevers werken. Veel correspondenten zullen echter in vaste dienst zijn bij een mediabedrijf. De aard van het werk brengt met zich mee dat een correspondent over het algemeen lange dagen zal maken. Houdt hij het dan voor gezien of doet hij ook nog journalistiek werk voor andere opdrachtgevers?

7. Gezinssamenstelling

Kan een correspondent er wel een gezin op na houden? Hij heeft moeten emigreren om zijn werk te kunnen doen. Met een partner en kinderen is dat minder eenvoudig dan wanneer hij *single* is. Daarnaast zijn de meeste correspondenten hardwerkende vrijbuiters die veel reizen. Het ligt in de lijn der verwachting dat de correspondenten die al langer in de VS wonen wel een gezin hebben.

8. Huisvesting

De vraag naar huisvesting sluit op de vorige vraag aan. De eenzame vrijbouter zal de meeste tijd op reportage zijn en achter de computer doorbrengen. Een groot huis is eerder een last dan een lust. Bovendien is het leven in grote steden als New York en Washington erg duur. De verwachting is daarom dat de meeste correspondenten klein wonen.

9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar?

Deze vraag is belangrijk omdat het een indicatie is hoe de band met Nederland is. Dat is werkinhoudelijk van belang in verband met het behoud van een actuele 'Nederlandse bril'. Bezoek aan Nederland is zeker niet de enige factor maar wel een indicator.

10. Wat is uw specialisme?

Het nieuwsaanbod in de VS is enorm en de belangstelling van het Nederlands publiek voor Amerikaans nieuws groot. Daarnaast moeten correspondenten zich onderscheiden van Amerika deskundigen en buitenlandredacteuren in Nederland. Specialiseren kan daarop een antwoord zijn.

3.2.2 Hoe gaat een correspondent te werk?

11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden?

Journalisten die in Nederland in vaste dienst van de landelijke nieuwsmedia werken, maken meestal deel uit van een groot team. In deze redacties verdelen journalisten de taken, hebben ze dagelijks overleg en werken in een 'van-negen-tot-vijf baan'. Correspondenten hebben een veelomvattende taak maar moeten het vaak alleen of in klein verband doen.

12. Hoeveel uur per week werkt u?

Het werk van een correspondent is geen van-negen-tot-vijf baan. Niet in de laatste plaats door het tijdsverschil van zes uur met de oostkust van de VS waardoor de journalisten voor dag en douw, en tot na middernacht paraat moeten zijn. Verder is het grondgebied waarover men, als eenling of in kleine redacties, moet berichten zeer uitgestrekt en de hoeveelheid nieuws die er vandaan komt enorm. De correspondent moet zich als Amerika-deskundige bovendien constant bijscholen. Al die elementen maken het waarschijnlijk dat een correspondent veel uren zal werken.

13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?

Voor elke journalist is het van belang over goede bronnen te beschikken. De correspondent in de VS heeft te maken met een onafzienbare stroom vaak belangrijk wereldnieuws. Behalve aandacht voor mainstream nieuws, is de correspondent op zoek naar primeurs, naar het persoonlijke gezicht, de plaats van het gebeuren etc. om zijn reportages en sfeerbeschrijvingen te kunnen maken. In deze journalistieke context zijn bronnen erg belangrijk.

14. Wat zijn de criteria bij nieuwsselectie?

Elke journalist moet een keuze maken uit het aanbod. Dat doet hij volgens algemene journalistieke criteria. Het nieuwsaanbod in de VS is gigantisch waarbij de Amerikaanse media niet altijd voldoen aan journalistieke principes van objectieve, volledige en waarheidsgetrouwe berichtgeving. Wat belangrijk is in Amerika is niet altijd belangrijk in Nederland. Welke specifieke criteria hanteert de correspondent in de VS bij het selecteren van nieuwsonderwerpen?

15. Wat is daarin veranderd na 9/11?

De dramatische gebeurtenissen van 11 september hebben de wereld veranderd. Vooral de positie van Amerika in de wereld. In hoeverre heeft dat invloed op het werk van de correspondent in het algemeen en op de selectie van het nieuws in het bijzonder?

16. Hoeveel werk wordt daadwerkelijk geplaatst of uitgezonden?

Correspondenten zijn hele dure journalisten die geacht worden een navenant een hoge kwaliteit aan werk af te leveren. Is dat terug te zien in het percentage werk dat door de Nederlandse media geplaatst of uitgezonden wordt?

Vragenlijst 'Nederlandse Correspondenten in de Verenigde Staten'

De zestien vragen zoals die in dit hoofdstuk zijn geformuleerd, leiden tot het volgende schriftelijke enquêteformulier.

1. Naam:
2. Woonplaats:
3. Leeftijd:
4. Opleiding:
5. Correspondent voor: sinds:
6. Werk ook voor:
7. Gezinssamenstelling:
8. Huisvesting:
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar?
10. Wat is uw specialisme?
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden?
12. Hoeveel uur per week werkt u?
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?
15. Wat is daarin veranderd na 9/11?
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst of uitgezonden?

3.3 Inleiding op de mondelinge interviews

De gegevens uit de enquête vormen de basis van het beschrijvende deel van dit onderzoek. Daarnaast zijn bepaalde gegevens verder toegelicht en uitgediept door aantal correspondenten mondeling te interviewen. Dat is zowel telefonisch als vis-à-vis gebeurd. De interviews waren deels gestructureerd, deels ongestructureerd.

Naam	Interviewvorm
1. Max Westerman	telefonische enquête
2. Charles Groenhuijsen	vis-à-vis
3. Tim Overdiek	vis-à-vis
4. Esther Verhalle	vis-à-vis
5. Twan Huys	telefonische enquête en telefonisch interview
6 Marjan Molenaar	telefonisch interview
7. Jan Tromp	vis-à-vis
8. Diederik van Hoogstraten	vis-à-vis
9 Viktor Frölke	telefonische enquête
10. Frank Kools	vis-à-vis en telefonisch interview
11 Yolanda Gerritsen	vis-à-vis

Tabel 1

De meeste mondelinge interviews zijn afgenomen in de periode januari en februari 2004 in New York en Washington. Alle gesprekken waren individueel, op één (ongestructureerd) groepsinterview¹³ na. Sommige mondelinge interviews zijn telefonisch gedaan.

Doel van de interviews was het verkrijgen van informatie over, en meningen van de correspondenten. Soms kwam in een gesprek informatie naar voren die aanleiding was voor nieuw onderzoek. Dat was bijvoorbeeld het geval bij de rol van het Nederlands Consulaat Generaal¹⁴ het Foreign Press Centre New York¹⁵ en de Foreign Press Association New York¹⁶. Een overzicht van alle interviews staat in bijlage 2.

De mondelinge interviews zijn de belangrijkste bron voor de antwoorden op de deelvragen 3 tot 7. Zij vormen het overwegend explorerende deel van dit onderzoek. Er is gesproken met vier correspondenten van de televisie, twee van de radio en vijf van kranten. Niet elk interview was even intensief en diepgaand. Niet iedere correspondent kreeg dezelfde vragen kreeg voorgelegd. Daarom zijn de deelvragen schriftelijk voorgelegd aan enkele correspondenten¹⁷ van kranten om een evenwichtiger beeld te krijgen.

¹³ Op 28 januari 2004 met Jan Tromp, Diederik van Hoogstraten, Esther Verhalle en Frank Kools.

¹⁴ <http://www.cgny.org/homepage.asp>

¹⁵ <http://www.fpc.state.gov>

¹⁶ <http://www.foreignpressnewyork.com>

¹⁷ Marc Guillet, Pieter Nijdam en Ans Bouwmans

3.4. Toelichting op de inhoud van mondelinge interviews

3.4.1 *Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?*

Alle landelijke nieuwsmedia beschikken over een buitenlandredactie. Bij de keuze van de onderwerpen, de manier van benadering van een onderwerp en de lengte van het onderwerp, overlegt de correspondent met zijn opdrachtgever, zodat hij zijn product op maat kan aanleveren.

De buitenlandredactie kan zelf ook veel van het Amerikaans nieuws verzorgen. Moderne communicatietechnieken zorgen ervoor dat bijna al het nieuws uit de VS op het Nederlandse computer- of televisiescherm komt. Het overleg tussen de correspondent en de buitenlandredactie dient ook om te bepalen wie welke (soort) artikelen schrijft. Hoe is de taakverdeling tussen buitenlandredactie en correspondent?

3.4.2 *Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?*

Moderne communicatietechnieken zorgen ervoor dat bijna al het nieuws uit de VS op het Nederlandse bureau komt. De buitenlandredactie kan zo veel van het Amerikaans nieuws verzorgen. Dat gaat prima. Voor het harde nieuws herschrijft een bureauredacteur berichten van bijvoorbeeld Reuters, AP of het ANP; voor analyses en commentaren put de Amerika-deskundige uit de CNN berichtgeving of tientallen Internetbronnen. Er zijn meer voordelen. De buitenlandredactie heeft automatisch een op het oog gezonde distantie, doordat ze geen deel uitmaken van bijvoorbeeld de waan van de dag, het verkiezingscircus of een megahype, zoals die vaak in de VS plaatsvinden. Zij kunnen ook veel goedkoper en met meerdere journalisten aan bepaalde items werken en bijvoorbeeld veel meer informatie verzamelen en doorspitten. Wat is voor een Nederlands medium dan de meerwaarde van een dure eigen correspondent?

3.4.3 *Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?*

Het is de taak van de correspondent om het Amerikaanse nieuws voor het Nederlands publiek te 'vertalen', uit te leggen en te duiden. *'Met een Nederlandse bril'* betekent dat de correspondent bijvoorbeeld moet weten welk nieuws voor het Nederlandse publiek belangrijk is en welke informatie hij moet geven om het nieuws begrijpelijk te maken. De correspondent dient zich met Nederlandse ogen te verbazen over wat hij in het land aantreft. Hoe kijkt de correspondent tegen deze zaken aan?

3.4.4 *Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij er rekening mee?*

Iedereen in de wereld heeft wel een mening over Amerika en de Amerikanen. Ook elke Nederlander heeft zo zijn beeld van de VS. De Nederlandse correspondent heeft te maken met hoe zijn publiek aankijkt tegen de Amerikaanse politiek, de Amerikaanse president en het Amerikaanse volk zelf. Hoe denkt de correspondent dat die beeldvorming eruit ziet en wat doet de correspondent met die kennis?

3.4.5 *In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?*

Het kenmerk van beeldvorming is dat het vaak gebaseerd is op vooroordelen en gekleurde of beperkte informatie. De echte werkelijkheid ziet er vaak anders uit dan zoals de mensen denken dat die is. De correspondent vertegenwoordigt de Nederlandse ogen en oren in de VS. Hij is degene die de echte realiteit, voor zover die bestaat, bij het Nederlandse publiek moet brengen. In hoeverre denkt de correspondent zelf dat dit lukt?

3.5 Overzicht met benaderde correspondenten en hun respons

De lijst met de benaderde huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten die werken bij de landelijke nieuwsmedia, is zo goed als compleet. Zowel uit de belrondes langs redacties in Nederland, als uit gesprekken met de correspondenten, kwamen geen andere namen¹⁸ naar voren. De lijst met namen is tevens naar het Consulaat Generaal in New York gemaild. Telefonisch liet Gabriella Sancisi, Consul voor Pers en Culturele Zaken¹⁹ weten dat de namenlijst bijna volledig was. Ze gaf echter geen namen van nog ontbrekende correspondenten. Het is niet uitgesloten dat er toch nog Nederlandse correspondenten in de VS zijn die niet bij dit onderzoek betrokken zijn. Gezien de betrachte zorgvuldigheid moet betwijfeld worden of deze dan voor de landelijke nieuwsmedia werken.

Naam	Medium	Reactie pos/neg/geen	Uitgenodigd ja/nee
1. Max Westerman	RTL4	Positief	Ja
2. Charles Groenhuijsen	NOS	Negatief	Ja
3. Tim Overdiek	Radio 1	Positief	Ja
4. Esther Verhalle	Radio 1	Positief	Ja
5. Twan Huys	Nova Radio1	Positief	Ja
6. Marjan Molenaar	Twee Vandaag EO	Positief	Ja
7. Greet de Keyser	Twee Vandaag TROS	Positief	Nee
8. David Hammelburg	Netwerk	Geen	Nee
9. Reinout van Wagendonk	Business Nieuws Radio	Positief	Ja
10. Jan Tromp	Volkskrant	Geen	Ja
11. Diederik van Hoogstraten	Elsevier/Volkskrant	Positief	Ja
12. Mark Chavannes	NRC	Negatief	Nee
13. Viktor Frölke	NRC	Positief	Ja
14. Pieter Nijdam	Telegraaf	Positief	Nee
15. Frank Kools	Trouw	Positief	Ja
15. Marc Guillet	Algemeen Dagblad	Positief	Nee
17. Ans Bouwmans	GPD	Positief	Nee
18. Yolanda Gerritsen	Opzij, Parool	Positief	Ja

Tabel 2

'Positief' betekent dat een correspondent het formulier heeft ingevuld of gevraagd heeft om via een telefonisch interview het formulier in te vullen.

'Negatief' betekent dat een correspondent expliciet aangeeft niet mee te willen doen.

'Geen' wil zeggen dat een correspondent niet reageert.

'Uitgenodigd' geeft aan of de correspondent is ingegaan op het verzoek voor een mondeling interview. Dat wil niet zeggen dat er altijd op de uitnodiging is ingegaan. Soms is een ontmoeting met een correspondent tot stand gekomen met tussenkomst van een andere correspondent.²⁰

Alle respondenten zijn officiële correspondenten. Alleen Yolanda Gerritsen is momenteel zonder opdrachtgever omdat ze terugkomt van een *sabbatical*. Zij heeft echter een carrière van bijna 25 jaar correspondentenschap in de VS achter de rug. Ze had vele werkgevers en deed zowel radio, tv als geschreven pers. Een jaar geleden stopte het Parool met het correspondentenschap. Yolanda nam daarop een jaartje rust. Nu begint zij weer voor Opzij en wellicht weer voor Parool. Ondanks dat ze momenteel officieel geen

¹⁸ Bij de zoektocht zijn krantenredacties en redacties van nieuwsprogramma's op radio en tv gebeld; websites van deze redacties bezocht en collega correspondenten gevraagd.

¹⁹ Zie lijst met interviews bijlage 2

²⁰ Diederik van Hoogstraten introduceerde Frank Kools en Jan Tromp, die beiden niet op de enquête hadden gereageerd. Tim Overdiek zorgde dat bij Bureau Washington Charles Groenhuijsen kon worden ontmoet.

correspondent is, wordt ze op grond van haar ervaring in dit onderzoek toch als een van de huidige correspondenten gezien.

De correspondenten zijn in eerste instantie benaderd met het vragenformulier. Van de 18 opgestuurde antwoordformulieren komen er 10 retour. Drie correspondenten, Max Westerman, Twan Huys en Viktor Frölke vragen de enquête telefonisch af te nemen. Bij Yolanda Gerritsen is de enquête mondeling afgenomen. Zodoende zijn er 14 volledig ingevulde lijsten.

Charles Groenhuijsen en Jan Tromp hebben het vragenformulier niet teruggemaid. Zij zijn mondeling geïnterviewd, de vragen uit de lijst kwamen daar niet speciaal aan de orde.²¹ Informatie uit deze interviews is, daar waar het relevant is, toegevoegd aan de resultaten van de vragenlijsten.

Twee correspondenten hebben niet gereageerd, namelijk David Hammelburg en Mark Chavannes. Van hen zijn daarom alleen het geslacht en hun werkgever bekend. Netwerk zou de e-mail met vragenlijst doormailen aan hun nieuwe correspondent David Hammelburg. Er kwam geen antwoord. Mark Chavannes NRC reageerde niet op de e-mails en zei, toen hij gebeld werd, niet mee te willen werken.

Opmerkelijk is nog dat het ANP enige tijd geen correspondent heeft gehad nadat Jaap van Wesel ermee gestopt is. De keuze om (tijdelijk) geen correspondent te hebben was van financiële aard. Op het moment van schrijven is een nieuwe correspondent bezig aan zijn proeftijd.²²

Een ander opmerkelijk feit is dat Max Westerman de enige correspondent is voor de drie commerciële tv zenders van de Holland Media Groep. Zijn enige vervanger is producer Henk van der Aa. De andere commerciële zenders die Nederland rijk is, hebben geen correspondent.

Van een aantal correspondenten zijn beperkte biografische gegevens via Internetsites beschikbaar. Het betreft hier Max Westerman, Twan Huys, Charles Groenhuijsen en Tim Overdiek²³. Ook deze informatie is hier en daar gebruikt in aanvulling op de vragenlijsten en de interviews.

²¹ De lijst met interviews is bijgevoegd als bijlage 2

²² Het ANP heeft dit telefonisch verklaard.

²³ Max Westerman:

http://www.rtl.nl/actueel/rtlnieuws/dossiers/dossier_paginas/correspondenten/components/actueel/rtlnieuws/rtl_reporter/Cordossier_Max_Westerman.xml

Interview van het studentenblad Sum met Max Westerman november 2002

<http://www.sum.nl/main/frames.asp?page=http://www.sum.nl/feature/2002-nov/feature.asp?nFeatureID=3>

Twan Huys:

http://www.omroep.nl/rvu/index.html#@http://www.omroep.nl/rvu/rvu_web/media/huys.html

http://www.tvhunks.nl/pages/showHunk.asp?Cd_Hunk=168

Charles Groenhuijsen

<http://www.nos.nl/journaal/wieiswie/correspondenten/charlesgroenhuizen.html>

Tim Overdiek: <http://www.nos.nl/radio1journaal/wieiswie/correspondenten/timoverdiek.html>

4 Wie zijn de correspondenten en voor welke media werken ze?

4.1 Resultaten

Dit hoofdstuk behandelt de uitkomsten van de vragen 1 t/m 10 uit de vragenlijst. Zij geven antwoord op de eerste deelvraag 'Wie zijn de correspondenten en voor welke media werken ze?' De uitkomsten staan in tabellen en per subhoofdstuk worden de gegevens besproken. De samenvatting van deze omvangrijke vergelijking van demografische kenmerken staat aan het eind van dit hoofdstuk in 4.13.

Naam	Man/vrouw	Woonplaats	Leeftijd	Lt bij aanvang
1. Max Westerman	Man	New York	45	32
2. Charles Groenhuijsen	Man	Washington	49	41
3. Tim Overdiek	Man	Washington (voorstad)	38	33
4. Esther Verhalle	Vrouw	New York	33	31
5. Marjan Molenaar	Vrouw	Washington	41	40
6. Greet de Keyser	Vrouw	Washington	40	36
7. Twan Huys	Man	New York	39	34
8. David Hammelburg	Man	New York	33	33
9. Reinout van Wagtendonk	Man	Lee (Massachusetts)	45	37
12. Jan Tromp	Man	New York	50+	49
13. Diederik van Hoogstraten	Man	New York	34	32
10. Mark Chavannes	Man	New York	?	
11. Viktor Frölke	Man	New York	37	34
14. Pieter Nijdam	Man	New York (voorstad)	47	45
15. Marc Guillet	Man	New York	51	46
16. Frank Kools	Man	New York	41	39
17. Ans Bouwmans	Vrouw	Vienna (Virginia)	43	40
18. Yolanda Gerritsen	Vrouw	New York	50+	47

Tabel 3

4.2 Naam

In tabel 3 staan alle namen van de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten die werken bij de landelijke nieuwsmedia. Deze lijst is vermoedelijk compleet²⁴.

Uit deze tabel blijkt dat het contingent correspondenten bestaat uit 13 mannen en 5 vrouwen. Tegenover elke 2 mannen staat dus (iets minder dan) 1 vrouw. Hoewel er niet eerder onderzoek gedaan is onder Nederlandse correspondenten in de VS komt deze verhouding overeen met recent onderzoek onder Nederlandse²⁵ en Amerikaanse journalisten.²⁶ Mannen zijn dus flink in de meerderheid. Onderzoeker Stephan Hess²⁷ deed een enorm onderzoek naar buitenlandse correspondenten in Amerika midden jaren negentig. Ook hij concludeerde dat mannen de overgrote meerderheid vormen, maar hij constateerde ook dat de vrouwen aan een opmars bezig zijn. De Nederlandse correspondenten die over dit onderwerp geïnterviewd zijn, dachten ook dat het aantal vrouwen onder hen vooral in de laatste tien jaar is toegenomen.²⁸ Voor zover sprake is

²⁴ Zie hoofdstuk 3.5 eerste alinea

²⁵ <http://users.fmg.uva.nl/mdeuze/paper1.htm>

²⁶ http://oregonstate.edu/Dept/pol_sci/fac/sahr/ps415/jour2003.

²⁷ Dit onderzoek beschreef hij in het boek *International News & Foreign Correspondents*. De onderzoeker heeft het boek niet te pakken kunnen krijgen, maar de inhoudelijke informatie is afkomstig van de website en <http://archives.cjr.org/year/96/6/books-foreign.asp>. De passage over de toename van vrouwen staat onderaan pagina 2.

²⁸ Zowel Yolanda Gerritsen, Marjan Molenaar als Esther Verhalle, bevestigen dit gegeven in gesprekken. (Zie bijlage 2)

van een hiërarchie blijkt dat de top onder de correspondenten -de meest bekende tv- en radiocorrespondenten- nog steeds allemaal mannen zijn.

Naast het aantal vrouwen is ook het totale aantal Nederlandse correspondenten de laatste twintig jaar enorm toegenomen. Dat zeiden zowel Charles Groenhuijsen, die 15 jaar geleden voor het eerst correspondent was, als Yolanda Gerritsen, die al sinds 1980 in New York werkt.²⁹ Charles Groenhuijsen noemde als reden daarvoor de toename van zowel aantal mediaconcerns als het aantal nieuwsrubrieken dat om items vraagt. Daarnaast is de belangstelling voor alles wat er in de VS gebeurt, in Nederland (en de rest van de wereld) toegenomen. Charles Groenhuijsen noch Yolanda Gerritsen konden een schatting doen van deze toename.

Op de jubileum website van de Foreign Press Association New York staat dat uit onderzoek bleek dat in 1993 het aantal buitenlandse correspondenten dat ingeschreven was bij het Foreign Press Centre New York in 5 jaar tijd met 100 was gestegen tot 800.³⁰ Jodell Shields vertelde tijdens een bezoek³¹ op 29 januari 2004 -10 jaar later- dat het Foreign Press Centre New York nu 1500 journalisten uit 57 landen bedient. Als het aantal buitenlandse journalisten in het algemeen zo enorm is toegenomen, is het aannemelijk dat ook het aantal Nederlands correspondenten gestegen is.

De invloed van de ramp op 11 september 2001 had volgens verschillende correspondenten weinig invloed op het aantal permanente correspondenten. De NOS radio breidde voor 50% uit met Esther Verhale³² Yolanda Gerritsen kreeg vanaf die datum een vast contract bij het Parool en Ans Bouwmans bij de GPD.

4.3 Woonplaats

In tabel 3 is te lezen dat bijna alle Nederlandse correspondenten in New York wonen. De reden ligt voor de hand. In de eerste plaats hebben alle grote mediaconcerns ter wereld hier hun hoofdkantoor of op zijn minst een groot bureau.³³ Verder zijn in New York het hoofdkwartier van de Verenigde Naties,³⁴ en de belangrijke beurzen van Wall Street en de Nasdaq gevestigd. Daarnaast is New York bijvoorbeeld het centrum van de mondiale kunst en cultuur en wonen er talloze beroemdheden. Eigenlijk is bijna alles wat in New York gebeurt nieuws. Max Westerman verwoordt dat als volgt in de inleiding van zijn boek: *'Als er iets in New York gebeurt, lijkt het per definitie belangrijk, soms op het belachelijke af. Een flinke sneeuwbuï hier krijgt internationaal meer aandacht dan menige natuurramp elders. Alles wat zich in deze stad afspeelt, wordt onder een vergrootglas gelegd.'*³⁵

De vier correspondenten die op Bureau Washington³⁶ werken, wonen in Washington D.C. of een voorstad ervan. Washington D.C heeft natuurlijk het Witte Huis en Congres en is daarmee het centrum van de Amerikaanse politieke macht. Gezien de positie van Amerika in de wereld, vaak het centrum van de wereldpolitieke macht.

²⁹ Zie lijst met interviews bijlage 2

³⁰ www.columbia.edu/~js322/misc/fpa/history/11-hist.htm

³¹ zie bijlage 3

³² Zie lijst met interviews bijlage 2

³³ Max Westerman geeft een aardig overzicht in hoofdstuk 19 van zijn 'Max & the City'.

³⁴ De website van de Foreign Press Association New York geeft de VN aan als een belangrijke trekpleister voor journalisten en ook Esther Verhale heeft in een interview hierover veel verteld. www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml

³⁵ Uit Woord Vooraf op pagina 7 van Max & the City

³⁶ De NOS en Twee Vandaag delen in Washington de redactieruimte. Voor de NOS werken hier Charles Groenhuijsen en Tim Overdiek en voor Twee Vandaag Greet de Keyser en Marjan Molenaar. Verder werken hier de producer Hans van den Nieuwendijk, een cameraman/editor en twee studenten van de Universiteit Groningen.

Alleen Reinout van Wagtendonk en Ans Bouwmans wonen ergens anders. Reinout van Wagtendonk woont in Massachusetts, dat ongeveer drie uur met de trein ten noorden van New York ligt en Ans Bouwman woont in Virginia, dat tussen New York en Washington ligt.

Nederlandse correspondenten wonen allen in of nabij de politieke, economische en culturele machtscentra van de VS: New York en Washington D.C.

4.4 Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de 17 respondenten is 42 jaar, zo blijkt uit tabel 3. Van een klein aantal correspondenten is de leeftijd niet precies bekend, maar dat heeft op de uiteindelijke conclusie weinig effect. De gemiddelde leeftijd van 42 jaar ligt gelijk aan het onderzoek dat Deuze³⁷ in 2002 uitvoerde onder Nederlandse journalisten. Een vergelijkbaar Survey onderzoek naar Amerikaanse journalisten in 2003 door Indiana University³⁸ komt op een leeftijd van 41. De leeftijd van 42 jaar is één jaar minder dan de gemiddelde leeftijd in³⁹ een onderzoek van Mary Shen⁴⁰ onder buitenlandse correspondenten in de VS.

Ondanks dat deze onderzoeken veel groter van opzet waren, blijkt dat de gemiddelde Nederlandse correspondent in de VS ongeveer even oud is dan de gemiddelde journalist in Nederland en Amerika.

Huidige leeftijd

Van 30 tot 34 = 3
Van 35 tot 39 = 3
Van 40 tot 44 = 4
Van 45 tot 49 = 4
50+ = 3

Tabel 4 (gegevens uit tabel 3)

Uit tabel 4 blijkt dat de aantallen correspondenten in de verschillende leeftijdscategorieën bijna gelijk verdeeld zijn. 35% is echter beneden de 40 tegenover 65% er boven. De meeste correspondenten zijn tussen de 40 en 50 jaar oud.

Er is in tabel 3 nog een kolom toegevoegd met de leeftijd toen de correspondenten aan hun werk begonnen. Hieruit blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de respondenten op het moment dat ze aan hun huidige correspondentenschap in de VS begonnen 38 jaar is. De eigenlijke leeftijd ligt lager omdat sommigen voor hun huidige baan al jaren in de VS als correspondent werkten voor andere opdrachtgevers.

Leeftijd toen de respondenten begonnen

Tussen 30 en 34 jaar = 7	41%
Tussen 35 en 39 jaar = 3	18%
Tussen 40 en 44 jaar = 3	18%
Tussen 45 en 49 jaar = 4	23%

Tabel 5 (gegevens uit tabel 3)

Uit de tabel 5 blijkt dat meeste respondenten (41%) aan hun correspondentenschap is begonnen toen ze tussen de 30 en 35 jaar oud zijn. De meerderheid van de correspondenten (59%) begon aan hun huidige baan toen ze tussen de 30 en 40 jaar oud waren.

³⁷ <http://users.fmg.uva.nl/mdeuze/paper1.htm>

³⁸ http://oregonstate.edu/Dept/pol_sci/fac/sahr/ps415/jour2003.pdf

³⁹ Zie overzicht in Bijlage 4

⁴⁰ Dit staat op www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml pagina 3.

Naam	Opleiding	Medium	sinds
1. Max Westerman	Universiteit: Politicologie Columbia University school of Journalism	RTL4	1991
2. Charles Groenhuijsen	Universiteit: Geschiedenis	NOS	1986-1989 en 1996 tot nu
3. Tim Overdiek	HBO Journalistiek	Radio 1	1999
4. Esther Verhalle	Universiteit :Ruslandkunde, Media studies	Radio 1	2002
5. Marjan Molenaar	HBO Journalistiek	Twee Vandaag EO	2003
6. Greet de Keyser	Universiteit: wijsbegeerte	Twee Vandaag TROS	2000
7. Twan Huys	HBO Journalistiek	Radio 1 Nova	1999
8. David Hammelburg		Netwerk	
9. Reinout van Wagendonk	Telegraaf	Business Nieuws Radio, NOS radio 2, Spits en Wereldomroep. freelance	1996. 1999
10. Jan Tromp	Universiteit: Politicologie	Volkskrant	2003
11. Diederik van Hoogstraten	HBO journalistiek, Universiteit: Politieke filosofie in St. Francisco en Columbia University of Journalism.	Volkskrant, Elsevier, freelance	2002
12. Mark Chavannes		NRC	
13. Viktor Frölke	Universiteit Wijsbegeerte +Journalistiek Universiteit	NRC	2001
14. Pieter Nijdam	Universiteit: Geschiedenis	Telegraaf	2002
15. Marc Guillet	Universiteit Politicologie	Algemeen Dagblad	1999
16. Frank Kools	Universiteit: Geschiedenis Posacademisch Journalistiek	Trouw	2002
17. Ans Bouwmans	HEAO communicatie	GPD	2001
18. Yolanda Gerritsen	Universiteit: Engels	Opzij, Parool	1980
19. Petra Janbroers		Spits	
20. Rik Winkel		Financieel Dagblad	

Tabel 6

4.5 Opleiding

Zoals blijkt uit tabel 6 is de graad van opleiding van de gemiddelde correspondent hoog. Van de 16 respondenten hebben 4 een HBO opleiding, 11 een universitaire opleiding en 1 een praktijkopleiding. Oftewel 25% heeft een HBO opleiding, 69% Universiteit en 6% een praktijkopleiding. Hieruit blijkt dat 94% van de Nederlandse correspondenten een HBO of hoger heeft, waarvan 69% een afgeronde academische opleiding. De studies Geschiedenis en Politicologie zijn favoriet onder correspondenten.

Uit het onderzoek van Stephen Hess⁴¹ bleek dat van 1982 tot 1992 het aantal correspondenten met een afgeronde HBO opleiding met 10 % gestegen was tot 82%. Het aantal academici was 11% en het aantal mensen dat geen opleiding had 7%. Vergeleken met dit onderzoek onder Nederlandse correspondenten, is het opleidingsniveau verder gestegen en blijkt dat vooral het percentage academici enorm veel hoger ligt.

⁴¹ Zie <http://archives.cjr.org/year/96/6/books-foreign.asp>. onderaan pagina 2 "82 percent of the reporters abroad were college degrees (up from 74 percent ten years earlier) and 11 percent had graduate degrees".

Dat wordt bevestigd in de interviews.⁴² Diederik van Hoogstraten, Esther Verhalle en Frank Kools vertellen in het groepsinterview op 28 januari dat hun ervaring van de laatste vijf jaar is dat er vrijwel alleen academici als buitenlands correspondent beginnen. De uitzondering is als een HBO-er een heleboel ervaring mee brengt. Jan Tromp voegt daaraan toe dat de Volkskrant tegenwoordig nauwelijks meer journalisten met enkel HBO aanneemt. Verder zijn de stagiaires op bureau Washington zonder uitzondering van de universiteit (American Studies)

Het hoge opleidingsniveau onder journalisten komt ook naar voren in een aantal andere surveys.

- Deuze⁴³ constateert in 2002 dat 31% een journalistieke HBO opleiding heeft en 41% een wetenschappelijke opleiding.
- Het survey onderzoek naar Amerikaanse journalisten 2003 door Indiana University⁴⁴ zegt dat de hoeveelheid journalisten met tenminste een HBO opleiding stijgt nog steeds. Van 82% in 1992 tot 89% in 2002.
- Een onderzoek onder 4500 journalisten van Redactie & Co⁴⁵ in 2003 komt uit op een opleidingsniveau van 90% HBO of WO opleiding. Slechts 23% heeft een journalistieke opleiding.

De 94% van de Nederlandse correspondenten in de VS met een HBO opleiding of hoger, is meer dan in alle andere onderzoeken. De 69% academici steekt ook ver uit boven de 41% van Deuze.

Hieruit volgt de conclusie dat het gemiddelde opleidingsniveau onder de Nederlandse correspondenten in de VS hoog is en aanmerkelijk hoger dan het gemiddelde opleidingsniveau van journalisten in Nederland en Amerika.

4.6 Voor welk medium werken de correspondenten?

Uit tabel 6 blijkt dat de NOS het sterkst vertegenwoordigd is met 2½ fulltime correspondenten. De NOS-tv heeft Charles Groenhuijsen, waarbij Tim Overdiek als vervanger optreedt. NOS Radio 1 heeft Tim Overdiek en als parttimer Esther Verhalle. Tim doet hier vooral het politieke en economische nieuws en Esther de achtergronden⁴⁶. Het programma Twee Vandaag is met 1½ correspondenten ook goed vertegenwoordigd. Greet de Keyser heeft hier een 30 procent parttime functie. RTL4 heeft Max Westerman met als vervanger zijn producer Henk van der Aa. Nova en Netwerk hebben beide ook één correspondent. De wereldomroep, Business Radio en Radio 2 maken allen gebruik van dezelfde freelancer.

Charles Groenhuijsen zegt over het verschil in aanzien tussen de NOS en RTL dat het 8 uur journaal van de NOS meer een instituut is, meer gouvernementeel. *“Mensen zetten het journaal speciaal op om ernaar te kijken en zetten het daarna weer af. (Netwerk verliest na het journaal tussen de 700.000 en 1.000.000 kijkers) Bij RTL kijken de mensen naar een programma en nemen even het nieuws mee en als het afgelopen is blijven ze doorkijken. Het NOS journaal wordt wel als saaier ervaren maar als er iets groots is, zetten de mensen massaal de NOS aan.”*

Van de grote landelijke kranten hebben alleen NRC en de Volkskrant twee correspondenten. Bij de Volkskrant doet Jan Tromp vooral hard nieuws en Diederik van

⁴² Zie bijlage 2

⁴³ <http://users.fmg.uva.nl/mdeuze/paper1.htm>

⁴⁴ http://oregonstate.edu/Dept/pol_sci/fac/sahr/ps415/jour2003.pdf

⁴⁵ <http://www.redactieco.nl/rapport.pdf>

⁴⁶ informatie uit interviews zie bijlage 2

Hoogstraten de achtergronden en economie.⁴⁷ Bij de NRC doet Marc Chavannes politiek en Viktor Frölke business en economie⁴⁸. Trouw, Algemeen Dagblad, Financieel Dagblad en de Telegraaf hebben ieder één correspondent. Alle regionale Nederlandse dagbladen en het Parool doen het gezamenlijk met Ans Bouwmans van de Gemeenschappelijke Pers Dienst.

Hieruit volgt de conclusie dat het 'instituut NOS en de twee grote kwaliteitskranten van Nederland, de Volkskrant en NRC⁴⁹, de meeste correspondenten hebben. De Telegraaf heeft een oplage die meer twee keer zo groot is als die van deze twee⁵⁰, maar heeft slechts 1 correspondent. Het zestal commerciële tv-zenders, heeft alleen Max Westerman voor de Holland Media Groep. Blijkbaar is de grootte van het medium niet bepalend voor het al dan niet hebben van correspondenten.

Bijna alle correspondenten hebben een vaste aanstelling bij een Nederlandse baas. De freelancers hebben meerdere vaste contracten. Diederik van Hoogstraten⁵¹ vertelde dat zonder contract bijna onmogelijk is om een start te maken. Hij is nadat hij afgestudeerd was aan Columbia University School of Journalism in New York, eerst terug gegaan naar Nederland om daar op redacties te werken en te laten zien wat hij kan. Vervolgens keerde hij terug met twee contracten op zak.

Vrouwen werken hoofdzakelijk bij de radio of tv werken. Bij de kranten lijkt het correspondentenschap nog een echt mannenbolwerk. De enige vrouw die momenteel aan te merken is als schrijvende correspondent is Ans Bouwmans.

4.7 In dienst sinds ...

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat van de 16 correspondenten, er 13 de laatste vijf jaar in dienst gekomen zijn van de huidige werkgever. Dat valt te lezen uit tabel 6. Correspondenten wisselen blijkbaar regelmatig van werkplek.

Jan Tromp vertelt⁵² dat de meeste kranten een limiet hanteren van vijf of zes jaar voor een correspondentenschap. De Volkskrant heeft de *policy* om elke 5 jaar de correspondenten terug te halen naar Amsterdam. Er zijn twee redenen voor. Ten eerste wil de krant voorkomen dat correspondenten wennen aan een land en zich niet meer verbazen omdat ze onderdeel van hun omgeving zijn geworden. Ten tweede moeten correspondenten ook niet te veel afstand krijgen van het werk op de redacties in Nederland. *"We hebben leergeld betaald met correspondenten die op zichzelf goed waren en geen etterbuilen. Maar nadat ze tien, vijftien jaar weg waren uit Nederland en vervolgens terugkeerden, wilden ze niks meer. Het waren hele goede journalisten maar hele slechte collega's geworden."*

Charles Groenhuijsen is de man die het kan weten. Hij ging na drie jaar correspondentenschap in de VS terug naar Nederland om *NOS Laat* te presenteren. Hij vertelt⁵³ dat hij Nederland vreselijk vond omdat hij het gevoel had constant met

⁴⁷ informatie uit interviews zie bijlage 2

⁴⁸ informatie uit telefonisch interview met Viktor op 25 februari 2004

⁴⁹ NRC en Volkskrant staan op 1 en 2 in de top 10 'Prestige' van de journalisten van de Walburgpers. Dit onderzoekje dat staat in de 'Overlevingsgids voor freelance journalisten' Uitgeverij 521 | 2004.

⁵⁰ Oplagecijfers Cebuco: NRC = 254.000; Volkskrant 310.000; Telegraaf 802.000.

<http://www.villamedia.nl/cijfers/dagbladen.htm>

⁵¹ Tijdens een ontmoeting op 1 december 2003

⁵² Zie bijlage 2. Jan Tromp maakte, voordat hij in september 2003 correspondent, werd acht jaar deel uit van de hoofdredactie van de Volkskrant en sprak vanuit die ervaring over het beleid ten aanzien van het wisselen van correspondenten.

⁵³ Interview op 5 februari in Washington.

onbelangrijke zaken bezig te zijn. Hij vond het erg saai en de marges waarbinnen het nieuws zich bewoog, erg smal. Voor hem is Amerika fantastisch omdat veel onderwerpen er ook daadwerkelijk toe doen. Verder biedt het correspondentenschap volgens hem vrijheid, hard werken bij nacht en ontij en veel reizen. *“Dat is wel wat anders dan een van zeven tot vijf baan op een drukke redactie van 150 journalisten.”*

Esther Verhalle vertelt nooit op een krantenredactie of in Hilversum te willen werken. *“Dan zoek ik liever nog een ander vak! Ik heb alleen maar als freelancer gewerkt in een situatie die heel vrij was. Terwijl er in Hilversum en bij kranten een grote vergadercultuur is”*

Het argument van Jan Tromp lijkt dus hout te snijden, maar de correspondenten kiezen bewust voor een positie los van de bureaucratie in Nederland. Het verklaart waarom het management van de Volkskrant de regel om elke vijf jaar terug te keren naar het honk oplegt.

Over het eerste aspect dat Jan Tromp noemde, het verliezen van de verbazing over een land, zijn de andere correspondenten het ook eens. Esther Verhalle nam zelf het initiatief toen ze merkte dat de verbazing over Rusland weg was. Ze nam ontslag en ging met haar vriend naar New York. Jan Tromp zelf doet om dezelfde reden elke zeven jaar iets anders.⁵⁴

Er zijn ook correspondenten die het wel lang volhouden. Oudgediende Yolanda Gerritsen begon in 1980 bij Fons van Westerloo in New York. Zij werkte sindsdien wel voor diverse media en in alle disciplines. Max Westerman werkt al 12 jaar voor RTL4 en is daarmee een echte veteraan. Hij kwam in 1978 voor het eerst naar New York. Voordat hij correspondent werd, studeerde hij er Politicologie en Journalistiek. Charles Groenhuijsen is nu bezig met zijn tweede correspondentenschap in Washington. Hij heeft in totaal van 11 jaar achter de rug.

Ervaring is in dit onderzoek onder Nederlandse correspondenten niet direct onderzocht, maar uit de resultaten blijkt dat de meeste correspondenten veel ervaring als buitenlands correspondent hebben. Jan Tromp is een uitzondering qua buitenlandervaring. Hij werkt sinds september in New York en het is zijn eerste correspondentenschap na een lange en rijke carrière onder andere als adjunct-hoofdredacteur van de Volkskrant en presentator van ‘Met het Oog op Morgen’.

Het gebeurt overigens niet veel dat een 50-plusser aan een correspondentenschap begint. De meeste correspondenten beginnen tussen de 33 en 40⁵⁵ met de nodige bagage aan journalistieke ervaring in hun rugzak. Enkele voorbeelden: Esther Verhalle was 5 jaar correspondent in Rusland, Frank Kools drie jaar in België, Twan Huys werkt sinds 1992 voor NOVA en deed werk over de hele wereld. Tim Overdiek was sinds 1994 correspondent in Amerika voor Volkskrant, Elsevier en Sport International. Pieter Nijdam was vijf jaar correspondent in Parijs. Viktor Frölke was 5 jaar VS correspondent voor Parool en Elsevier voordat hij bij de NRC begon.⁵⁶

Samenvattend komt het erop neer dat correspondenten regelmatig wisselen van werkplek of werkgever. De ene keer is dat door de werkgever opgelegd, de andere keer een eigen keuze. Een groot deel van de huidige VS correspondenten, vervulde voor deze baan een ander correspondentenschap en hebben ruime ervaring.

⁵⁴ Zie bijlage 2

⁵⁵ Zie tabel 3 en hoofdstuk 4.4.

⁵⁶ Bron: vragenlijsten en interviews.

4.8 Voor welke media nog werkt u nog meer

Uit tabel 7 blijkt dat de respondenten naast hun vaste werkzaamheden vaak extra klussen doen. Daar waar het correspondenten in vaste dienst betreft, verzorgen ze bijdragen voor dezelfde opdrachtgever maar bijvoorbeeld voor een ander programma. Dat gaat vooral op voor de radio en tv. Correspondenten van kranten klussen weinig bij, behalve Diederik van Hoogstraten en Viktor Frölke.

Het is het opvallend dat veel correspondenten die zeggen al zo verschrikkelijk veel uren te werken⁵⁷, ervoor kiezen bij te klussen in plaats van zich te wijden aan bijvoorbeeld gezin of vrienden. Charles Groenhuijsen en Tim Overdiek geven wel toe dat de lange dagen en vele reizen een zware wissel trekken op hun gezinsleven. Niet onderzocht is wat de reden voor deze productiviteit is en of dat daadwerkelijk ten koste gaat van het sociale leven.

Naam	Werkt nog meer voor
1. Max Westerman	Max & the City
2. Charles Groenhuijsen	Columns in AD, voorzitter van congressen, schrijven van een boek over de verschillen tussen Amerika-Nederland
3. Tim Overdiek	Columns voor NOS website, andere NOS programma's
4. Esther Verhelle	VRT en losse opdrachten voor publieke omroepen NL en B
5. Marjan Molenaar	Radio: de Ochtenden, tv: Knevel op zaterdag
6. Greet de Keyser	VRT-journaal, Ter Zake en Koppen
7. Twan Huys	Kunststof, diverse bladen, Eerder ook Radio 1 en NOSjournaal
8. Reinout van Wagendonk	Radio Rijnmond '85, Spits '99 diverse freelance
9. Diederik van Hoogstraten	De Tijd (B) diverse freelance
10. Viktor Frölke	Quote, Blvd, ESQ en voor de VPRO-radio
11. Pieter Nijdam	niemand
12. Marc Guillet	niemand
13. Frank Kools	de Standaard (B)
14. Yolanda Gerritsen	andere werkzaamheden
15. Ans Bouwmans	niemand

Tabel 7

4.9 Gezinssamenstelling

Uit tabel 8 blijkt dat van de 16 correspondenten er 6 single zijn, 5 al dan niet gehuwd een gezin met 2 kinderen hebben en 5 al dan niet gehuwd samenwonen. Als 'samenwonenden' ook tot de 'gezinnen' gerekend worden, is bij tweederde van de correspondenten sprake van een gezinssituatie. Met wat onnatuurlijk rekenwerk geeft dit voor elk gezin gemiddeld 1 kind. Het enige nuttige aan deze onzinnige manier van berekenen is dat de uitkomst precies overeenkomt met het eerder genoemde onderzoek door Mary Shen.⁵⁸

De uitkomst is niet helemaal in overeenstemming met de verwachting. Het zijn niet alleen de correspondenten die al langer in de VS wonen, die een gezin en twee kinderen hebben. De gezinsleden van relatieve nieuwkomers Jan Tromp en Pieter Nijdam waren blijkaar bereid mee te reizen.

Marjan Molenaar beaamde het aanmerkelijk makkelijker was om in te gaan op het aanbod om correspondent te worden, juist omdat ze single was. Overigens had ze het anders ook gedaan omdat ze het een fantastische baan vindt.

De vrouwelijke correspondenten hebben trouwens geen van allen zelf kinderen.

⁵⁷ Uit het nog niet gepubliceerde deel van dit onderzoek blijkt dat correspondenten opgeven gemiddeld 50-80 uur per week te werken.

⁵⁸ Een gemiddelde correspondent heeft 1 kind. Dit staat op www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml pagina 3.

Naam	gezinssamenstelling	huisvesting	Naar NL
1. Max Westerman	single	huurappartement	3 x
2. Charles Groenhuijsen	gezin 3 kinderen	huis	2 x
3. Tim Overdiek	gezin 2 kinderen	huis met kantoor/studio	3 x
4. Esther Verhalle	samenwonend	huurappartement met kantoor/studio	1 x
5. Twan Huys	samenwonend	huurappartement met kantoor/studio	2 x
6. Marjan Molenaar	single		2 x
7. Greet de Keyser	single		1 x
8. Reinout van Wagtendonk	gezin 2 kinderen	eigen huis	2 x
9. Jan Tromp	gezin 2 kinderen	appartement	
10. Diederik van Hoogstraten	single	huurappartement	3 x
11. Viktor Frölke	single	huurappartement	6 x
12. Pieter Nijdam	gezin 2 kinderen	huis van de telegraaf	1 x
13. Marc Guillet	samenwonend	huurappartement	2 x
14. Frank Kools	samenwonend	huurappartement	1 – 2 x
15. Yolanda Gerritsen	single	appartement	2 x
16. Ans Bouwmans	samenwonend	huis van de GPD	1 x

Tabel 8

4.10 Huisvesting

De meeste correspondenten huren een woning of een appartement, zo blijkt uit tabel 8. De Telegraaf en de GPD bezitten een huis voor hun correspondenten. Hoewel het niet overall uit de antwoorden blijkt, werken bijna alle correspondenten met hun laptopje thuis. Dat geldt in ieder geval voor correspondenten die werken voor de kranten. Voor de radiocorrespondenten ligt dat verschillend. Esther Verhalle en Tim Overdiek maken hun radiobijdrages vanuit huis. Zij hebben beiden kantoor aan huis. Tim in de kelder en Esther heeft niet meer dan een bureau in de huiskamer van haar appartement. Het perfecte studiogeluid dat op de radio te horen is, komt tot stand vanwege een soort dubbele telefoonlijn. De rest van de 'studio' bestaat uit een headset met microfoon, een laptop met software om geluid in te voeren, te mixen en te verzenden als MP3, een minidisk en een simpel mengpaneeltje. Het past allemaal op een hoekje van een bureau. Deze verbinding is gelijk aan die op Bureau Washington⁵⁹ waar Tim ook een kantoor heeft. Van de mensen die niet in een redactie werken⁶⁰ zegt alleen Reinout van Wagtendonk niet vanuit huis te werken.

De correspondenten die tv maken, werken allemaal in een redactie en hebben daarom meest een eigen redactieruimte. Bureau Washington van de NOS deelt deze met Twee Vandaag. Het bevindt zich op de derde verdieping van een gebouw waar publieke omroepen uit verschillende landen huizen.

4.11 Hoe vaak per jaar naar Nederland

De lijst in tabel 8 laat zien dat correspondenten 1 tot 3 keer per jaar naar Nederland komen. Soms is dat voor het bezoeken van familie en vrienden, soms voor werkoverleg of bijvoorbeeld correspondentendagen.⁶¹ Alleen Viktor Frölke gaat vaker, maar dat is vanwege privé omstandigheden.

De correspondenten zeggen⁶² dat dit niet te weinig is om hun *touch* met Nederland te verliezen. Bijvoorbeeld Yolanda Gerritsen, die al 25 jaar in New York woont, zegt dat ze in Nederland telkens weer snel gewend is aan alles wat ze ziet, hoort en meemaakt. Het

⁵⁹ Deze informatie komt uit gesprekken met Esther en Tim alsmede bezoeken bij Esther aan huis en bij Tim op kantoor. Tim schrijft er ook over op het vragenformulier.

⁶⁰ Deze gegevens komen uit het nog niet gepubliceerd deel van dit onderzoek

⁶¹ Uit de interviews zie bijlage 2.

⁶² Uit de interviews zie bijlage 2

Internet is volgens Charles Groenhuijsen de grootste hulp bij het contact houden met Nederland. Niet alleen stelt het correspondenten in staat om Nederlandse kranten te lezen, ook kunnen ze zo naar nieuwsuitzendingen en andere Nederlandse programma's kijken en luisteren. Bovendien, zo zei Diederik van Hoogstraten, leest en schrijft een correspondent elke dag in het Nederlands; overleg hij dagelijks in het Nederlands met de redactie in Nederland en praat hij in het Nederlands met vrienden en collega's.⁶³

Kortom de Nederlandse correspondenten vinden niet dat ze te weinig in Nederland komen en ook niet dat dit een vervreemdend effect heeft op hun Nederlandse bril.

4.12 Wat is uw specialisme

Naam	specialisme
1. Max Westerman	algemeen USA
2. Charles Groenhuijsen	algemeen USA, politiek en samenleving
3. Tim Overdiek	algemeen USA , USA- en wereldpolitiek, V.S samenleving, sport
4. Esther Verhalle	politiek, media
5. Greet de Keyser	VS politiek
6. Twan Huys	algemeen USA
7. Reinout van Wagendonk	algemeen USA, ook sport, entertainment en economie
9. Jan Tromp	politiek
10. Diederik van Hoogstraten	economie, politiek, boeken, basketbal
11. Viktor Frölke	business en economie
12. Pieter Nijdam	algemeen USA (50% politiek, 30% economie, 20% cultuur, sociaal-maatschappelijk, lifestyle etc.)
13. Marc guillet	algemeen USA
14. Frank Kools	algemeen USA
15. Ans Bouwmans	algemeen USA
16. Yolanda Gerritsen	cultuur

Tabel 9

Uit tabel 9 blijkt dat van de 16 respondenten 9 aangeven 'algemeen USA' als specialisatie te hebben. Dat is niet verwonderlijk want correspondenten moeten van alle markten thuis zijn. Als er iets onverwachts gebeurt, moet hij meteen de ether in om zijn verhaal doen of in korte tijd zijn analyse schrijven.

Hoe het soms kan gaan bij onverwachte gebeurtenissen, vertelt Max Westerman in zijn boekje. 11 september 2001 stond hij 12 uur lang op het dak van het CBS gebouw. Hij zag alleen de rookwolken van het brandende WTC achter zich en had drie oordopjes in. Hij luisterde naar de redactie in Nederland, een stagiair die in de studio het nieuws in de gaten hield en het naar het geluid van de Amerikaanse tv kanalen. Hij werd geacht zo te vertalen wat hij hoorde en analyses te geven.⁶⁴

11 september 2001 was extreem, maar andere correspondenten vertellen vergelijkbare voorbeelden. Hoe ze binnen luttele minuten analyses en commentaar moesten geven op een onverwachte gebeurtenis.

Het is wel overigens wel makkelijker dan vroeger om à la minute aan informatie te komen. De Amerikaanse 24-uurs nieuwszenders op radio en tv en het Internet helpen de correspondent, maar toch moet hij over een behoorlijke dosis parate kennis beschikken.

⁶³ Zie ook hoofdstuk 8.

⁶⁴ Max & the City, hoofdstuk 42

Het onderwerp 'economie' wordt 3 keer genoemd. Dat is niet erg verbazingwekkend als de grootste beurs ter wereld in deze stad staat. Jodell Shields van het Foreign Press Centre vertelde dat Wall Street de grootste trekpleister was voor buitenlandse journalisten in New York.⁶⁵

Verder is 'politiek' een onderwerp dat regelmatig genoemd is. Ook dat is niet verbazingwekkend gezien het effect dat de Amerikaanse politiek in de wereld heeft.

Voor freelancers geldt dat ze eigenlijk overal iets van moeten weten. Diederik van Hoogstraten zegt het zo: *'Als freelancer ben ik gedwongen om van meer markten thuis te zijn. Politiek, economie, mode, sport, kunst, repo's, en in mijn geval ook nog denkers, ideeën, wetenschap, boeken, omdat dit me boeit.'*

4.13 Samenvatting hoofdstuk 4

Dit hoofdstuk behandelde de gegevens die voortkwamen uit de antwoorden op de eerste tien vragen in de schriftelijke enquête. Zij geven antwoord op de vraag: *Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten en voor welke media werken ze?* Het geeft een overzicht van deze correspondenten en hun werkgevers en een schets van de meest in het oog springende demografische kenmerken.

Naam	Medium
1. Max Westerman	RTL4
2. Charles Groenhuijsen	NOS televisie
3. Tim Overdiek	Radio 1
4. Esther Verhalle	Radio 1
5. Twan Huys	Nova
6. Marjan Molenaar	Twee Vandaag EO
7. Greet de Keyser	Twee Vandaag TROS
8. David Hammelburg	Netwerk
9. Reinout van Wagtendonk	Business Nieuws Radio, Radio 2, Wereldomroep.
10. Jan Tromp	Volkskrant
11. Diederik van Hoogstraten	Elsevier/Volkskrant
12. Mark Chavannes	NRC
13. Viktor Frölke	NRC
14. Pieter Nijdam	Telegraaf
15. Marc Guillet	Algemeen Dagblad
16. Frank Kools	Trouw
17. Yolanda Gerritsen	Opzij, Parool, voorheen VARA, AVRO
18. Ans Bouwmans	Gemeenschappelijke Pers Dienst (GPD)

Tabel 10

Uit dit deel van het onderzoek komen de volgende conclusies naar voren.

- Op elke twee mannelijke correspondenten werkt één vrouw.
- Het aantal vrouwen in het vak neemt langzaam toe.
- De top van de correspondenten, de bekende tv- en radiocorrespondenten, is man.
- Het aantal correspondenten is de laatste tien jaar toegenomen.
- Bijna alle correspondenten wonen in New York en Washington.
- De gemiddelde leeftijd van de correspondenten is 42.
- De meeste huidige correspondenten (65%) zijn tussen de 40 en 50 jaar.
- De meeste correspondenten (86%) begonnen aan hun huidige baan in de laatste 5 jaar.

⁶⁵ Zie bijlage 3

- De gemiddelde leeftijd waarop de huidige correspondenten begonnen aan hun huidige baan is 38. De meeste waren jonger toen ze in de VS begonnen, omdat ze vaak nog jaren voor een andere opdrachtgever gewerkt hebben, voordat ze aan hun huidige baan begonnen.
- De meeste huidige correspondenten (59%) waren tussen de 30 en 40 jaar toen ze begonnen aan hun huidige baan.
- Het opleidingsniveau is hoog: 94% heeft een HBO-opleiding of hoger, waarvan 69% een afgeronde academische opleiding. Dit is veel hoger dan van de gemiddelde Nederlandse journalist. De studie Geschiedenis en Politicologie is favoriet.
- De media met het meeste prestige op nieuwsgebied, hebben de meeste correspondenten. Dit zijn twee grote kwaliteitskranten NRC en Volkskrant en voor tv de NOS.
- De meeste correspondenten in de VS hebben bij hun aanstelling veel ervaring als buitenlands correspondent.⁶⁶ Hetzij in een ander land, hetzij voor andere media.
- Vrouwelijke correspondenten werken hoofdzakelijk bij de radio of tv werken.
- Bijna alle correspondenten voor de landelijke nieuwsmedia hebben een vaste aanstelling.
- Veel correspondenten werken voor meerdere programma's, hebben meerdere opdrachtgevers of hebben allerlei schnabbels als bijverdienste.
- Van de correspondenten heeft 1/3 een gezin met 2 kinderen, woont 1/3 samen met een partner en is 1/3 single.
- Vrouwelijke correspondenten hebben zelf geen kinderen.
- De meeste correspondenten bewonen een huurappartement en werken thuis.
- De meeste correspondenten bezoeken Nederland 1-2 keer per jaar.
- De meeste correspondenten zijn gespecialiseerd in Amerika algemeen, politiek en economie.

De uitkomsten over de man/vrouw verhouding, leeftijd, gezinssituatie, ervaring en interesse komen grotendeels overeen met andere onderzoeken onder zowel Nederlandse als Amerikaanse journalisten. Bij de man/vrouw verhouding is een trend te bespeuren dat het aantal vrouwen in het vak toe neemt. Het opleidingsniveau is bij de respondenten duidelijk hoger dan de uitkomsten van ander onderzoek.

⁶⁶ Zie tabel 3 en hoofdstuk 4.7.

5. Hoe werkt de Nederlandse correspondent

5.1 Resultaten

De tweede deelvraag die afgeleid is van de centrale vraagstelling is *Hoe werkt de Nederlandse correspondent?*

Deze deelvraag is onderverdeeld in zes subvragen.

- a) *Werkt de correspondent alleen of in een redactie?*
- b) *Hoeveel uur per week werkt de correspondent?*
- c) *Welke bronnen raadpleegt de correspondent?*
- d) *Welke criteria hanteert de correspondent bij de nieuwsselectie?*
- e) *Is daarin iets veranderd na 11 september 2001?*
- f) *Hoeveel werk wordt daadwerkelijk opgenomen of uitgezonden in de media in Nederland?*

Deze subvragen corresponderen met de vragen 11 tot en met 16 van het vragenformulier. De uitkomsten van dit hoofdstuk staan in tabellen en de gegevens worden per subhoofdstuk besproken.

Daarnaast is een praktijkonderzoek gedaan met betrekking tot nieuwsselectie en bronnengebruik. Dit is gedaan in de vorm van een eenmalige steekproef. Dit onderzoek en de uitkomsten ervan staan in hoofdstuk 5.8.

In hoofdstuk 5.9 staat een samenvatting van dit hoofdstuk.

5.2 Werkt de correspondent alleen of in een redactie?⁶⁷

Van de 15 respondenten werken 9 alleen en 6 werken verdeeld over 3 redacties.

Op Bureau Washington werken 4 correspondenten: Charles Groenhuijsen (NOS TV), Tim Overdiek (NOS Radio), Greet de Keyser (Tros Twee Vandaag) en Marjan Molenaar (EO Twee Vandaag). Zij werken in een team met producent Hans van den Nieuwendijk, een cameraman/editor en twee stagiaires. RTL Nederland met als correspondent Max Westerman heeft een team met producent Henk van der Aa en een stagiaire. NOVA met correspondent Twan Huys heeft een producer en een cameravrouw/editor in de redactie. Behalve Tim Overdiek zijn dit de televisieredacties. Het maken van televisienieuws is per definitie teamwork. Uit de interviews blijkt verder dat de genoemde correspondenten een belangrijke stem in het kapittel hebben als het gaat om keuzes voor onderwerpen. Charles Groenhuijsen zei in het interview⁶⁸ dat hij uiteindelijk inhoudelijk de items bepaalt. Zowel Max Westerman als Twan Huys geven aan dat ze veel overleggen met de andere mensen van de redactie. Marjan Molenaar noemt dat ze 'alleen in een redactie' werkt. Ze werkt er nu een half jaar en zegt dat ze vooral door de collega's op de redactie stel ingewerkt was en op de hoogte raakte van alle procedures. Ook maakt ze gebruik van de netwerken van de anderen en vertelt dat ze af en toe onderwerpen onderling verdelen.

Overigens is het werken in een redactie in Amerika wel wat anders dan in Nederland. Charles Groenhuijsen daarover: *"Hilversum is een journalistieke fabriek is met 150 mensen terwijl we hier met een klein clubje zitten. Ik verbaas me er telkens weer over als ik daar kom. Ik kijk mijn ogen uit op die enorme redactie. Hier doe ik de meeste klussen toch alleen."*

De televisiecorrespondenten van Bureau Washington delen een grote ruimte, waar ze elk hun bureau hebben. Tim Overdiek heeft een apart kantoor op dezelfde verdieping. Hij werkt eigenlijk helemaal alleen zijn onderwerpen, commentaren en analyses uit⁶⁹.

⁶⁷ Dit is vraag 11 van het vragenformulier

⁶⁸ 5 februari zie bijlage 3

⁶⁹ In het interview met mij op 5 februari vertelde hij dat het vaak voorkomt dat hij live op de zender is en dat de bijdragen ongecontroleerd de ether in gaan. Dat is niet alleen als de actualiteit dat vraagt, maar ook met analyses en columns. Hij is de deskundige en vanuit die hoedanigheid is hij ook best denkbare persoon die dergelijke beslissingen kan nemen.

Hij zegt het zo: “TV is veel meer teamwork. Het gaat over veel meer schijven: de correspondent werkt samen met de cameraman, de producer en soms de geluidsman. Terug op kantoor moet gemonteerd worden met de editor en dan kijkt iemand in Hilversum nog eens naar het item. Het mooie van radio is dat je alles alleen kunt doen. Ik vind het lekker om het hele proces op mijn eigen manier in te vullen: de productie bedenken, in detail voorbereiden, er op af gaan, opnemen, monteren en uitzenden. Ik ben bovendien flexibel in de uitwerking, terwijl tv alles vast ligt. Ik kan veel productiever en sneller een onderwerp maken dan bij de televisie het geval is.”

De overige negen respondenten werken alleen. Dat geldt daarnaast ook voor Jan Tromp en Marc Chavannes, die het vragenformulier niet invulden. ‘Alleen werken’ betekent echter niet dat deze correspondenten ook alles alleen doen.

Esther Verhalle: “In Rusland waren er altijd twee of drie collega’s in de buurt. Dan ga je overleggen en discussiëren met collega’s die ook veel over een onderwerp weten. Dat werkt op een andere manier en heeft veel voordelen. Hier werk ik alleen en heb alleen contact met mijn collega’s via de telefoon. Dat is af en toe wel heel eenzaam. Tegelijkertijd heb ik nu toch niet het idee dat ik alleen werk. Ik ben de eerste voelspriet, maar alles gaat in overleg. Er komen ook veel voorstellen voor onderwerpen uit Nederland.”

In overleg met de buitenlandredactie en de eindredactie bepalen de correspondenten over welke onderwerpen ze een item gaan maken, hoe lang dat moet zijn en wanneer het gepubliceerd moet worden. Dat overleg is zeer frequent: minstens eens per dag maar soms wel drie of vier keer. Iemand die alleen achtergronden doet, heeft iets minder contact met de thuisredactie dan de journalist die het harde nieuws doet.⁷⁰

Naam	Alleen of in redactie	uren per week
1. Max Westerman	redactie	80
2. Charles Groenhuijsen	redactie	70
3. Tim Overdiek	redactie	60-80
4. Esther Verhalle	alleen	40
5. Twan Huys	redactie	70
6. Marjan Molenaar	redactie	45
7. Greet de Keijser	redactie	40-80
8. Reinout van Wagendonk	alleen	50
9. Diederik van Hoogstraten	alleen	70
10. Viktor Frölke	alleen	60-70
11. Pieter Nijdam	alleen	50
12. Marc Guillet	alleen	80
13. Frank Kools	alleen	40+
14. Yolanda Gerritsen	alleen	40
15. Ans Bouwmans	alleen	60

Tabel 11

⁷⁰ Zie hoofdstuk 6.

5.3 Hoeveel uur per week werkt de correspondent?⁷¹

Het aantal uren dat correspondenten werken, is verbazingwekkend. Uit tabel 11 blijkt dat 75 procent van de respondenten meer dan 50 uur werkt en 33 procent meer dan 70 uur. Het is volgens vele correspondenten dan ook geen 'van-negen-tot-vijf' baan,. Frank Kools zegt daarover dat geen week gelijk is en het nauwelijks mogelijk is een gemiddeld aantal uren op te geven, al is het altijd meer dan 40 uur. De meeste correspondenten moesten -met dit in het achterhoofd- hun uren schatten, want keurig uren bijhouden doet niemand. Voor part-timers die normaal 40 uur per week werken loopt het aantal uren in hoogtijweken op tot 80 uur.

De vertegenwoordigers van de NOS en RTL televisie en radio, Volkskrant, NRC en AD maken de meeste uren. Als Charles Groenhuijsen het met tien jaar geleden vergelijkt, is het aanmerkelijk drukker geworden.⁷² Vijftien jaar geleden was er alleen een 8 uur journaal en een laat journaal. Nu is de afname uitgebreid met het Ochtendjournaal, het Jeugdjournaal, en het Middernachtjournaal. De redactie in Nederland vraagt -als het zo uitkomt- voor ieder journaal telkens een iets andere benadering van hetzelfde nieuws, waardoor de werkbelasting groter is. Door het tijdsverschil moet ook nog gewerkt worden op onmogelijke uren. Verder zijn er nog de reisdagen en -weken. Als het te druk is, kan de televisie nog wel eens iets doen zonder hem: zestig seconden met alleen beeld. Dat is niet het geval bij Tim Overdiek. De Radio 1 redactie wil zijn stem vanaf het Radio1Journaal om zes uur 's ochtends, tot 'Het Oog' vlak voor middernacht. Het komt voor dat hij binnen een uur met een nieuwsitem in het Radio1Journaal zit, vervolgens met zijn column en dan nog eens in het gewone Journaal. Het tijdsverschil van zes uur betekent dat ten tijde van het Radio 1 Journaal van 6 uur 's ochtends, het voor de correspondent middernacht is. De uitzending van 12 uur begint voor de correspondent om 6 uur 's ochtends. Alleen 'Met het oog op morgen' -om 23 uur Nederlandse tijd- valt voor de correspondent mooi uit, want dan is het 5 uur 's middags.

Voor de kranten is deze belasting minder, maar Jan Tromp staat om 6 uur op omdat het dan 12 uur 's middags is in Nederland; de hoogste tijd om zich op de hoogte te stellen van het nieuws. Het werk bestaat immers uit meer dan erop uit trekken en items maken. Het kost heel veel tijd om de enorme hoeveelheid Amerikaans nieuws te verwerken, bovendien is nieuws uit de VS vaak belangrijk. Al maken de 24-uurs nieuwszenders en het Internet, het wel gemakkelijker om aan nieuws te komen; het moet allemaal wel bijgehouden worden. En dat kost tijd en hoort bij het werk.⁷³ Of zoals Diederik van Hoogstraten op zijn antwoordformulier schrijft: ook het lezen van de Times is werken. Volgens Charles Groenhuijsen is het niet alleen kommer en kwel: *"Ik maak lange dagen en werk tot midden in de nacht door. Ik ben veel weg omdat ik veel moet reizen. Mijn gezin leidt daar best onder en ik zou wel meer thuis willen zijn. Maar het is niet saai en ik geniet van de luxe van de vrijheid die daar tegenover staat."*

5.4 Wat zijn de belangrijkste nieuwsbronnen?⁷⁴

Het is belangrijk eerst de positie van de Nederlandse pers in Amerika toe te lichten. In Nederland kent iedereen de landelijke omroepen en kranten. In Nederland hapt iedereen meteen toe als Charles Groenhuijsen namens de NOS of Max Westerman namens RTL belt voor een interview. In Amerika is het een feit dat de Nederlandse pers een kleintje is op het mediaspeelveld. Charles Groenhuijsen⁷⁵ vertelde dat dit betekent dat het tegenwoordig minder gemakkelijk is om belangrijke mensen te pakken te krijgen. Hij heeft in het begin Reagan en Powell wel eens gesproken. Maar bij Clinton of Allbright lukte het nooit. Meestal krijgt hij niet eens antwoord als hij een verzoek voor een

⁷¹ Dit is vraag 12 van het vragenformulier

⁷² Interview op 5 februari 2004

⁷³ Deze informatie is afkomstig van Charles Groenhuijsen maar werd bevestigd door de andere correspondenten.

⁷⁴ Dit is vraag 13 van het vragenformulier.

⁷⁵ Interview op 5 februari 2004

interview doet. In Washington is de 'correspondentdichtheid' bovendien erg groot en dat maakt het extra moeilijk. *"Afgelopen week was De Hoop Scheffer hier. Dan krijg ik Bush natuurlijk niet te spreken. Op de dagelijkse persconferentie van het Witte Huis zat ik op de 4e rij. De vaste correspondenten op de eerste rijen gingen maar door over een ander onderwerp en ik zat alsmaar met mijn hand omhoog om één vraag over de NAVO te mogen stellen. Niet dus. Ik kom niet eens aan de beurt."*

Bijna alle correspondenten hebben dergelijke ervaringen. Zo vertelt Esther Verhelle dat ze in tegenstelling tot haar ervaring als correspondent in Rusland, in Amerika lang niet overall binnenkomt. Organisaties en personen zeggen dat ze alleen met CNN of Fox willen praten. De Nederlandse pers moet het doen met de indirecte bronnen omdat de directe bronnen gesloten blijven. Jan Tromp vindt dat niet erg, zolang een Nederlandse correspondent zijn kleine en afgeleide positie maar goed begrijpt en er rekening mee houdt. *"De hiërarchie schrijft voor dat je als Europese correspondent een kleine muis bent; op de BBC en de Fransen na."* Ook Jan Tromp komt tot de conclusie dat de Nederlandse correspondent veroordeeld is tot indirecte bronnen om hun verhalen, interviews en reportages te maken; vaak in de marge van het grote mediacircus.

In tabel 12 staat een overzicht van de nieuwsbronnen zoals die door 13 respondenten genoemd zijn. Ze worden hieronder per categorie besproken.

5.4.1 Kranten

NYT = The New York Times. Deze toonaangevende krant wordt door bijna iedereen gelezen en als bron gebruikt. De NYT heeft de naam progressief te zijn in het spectrum van Amerikaanse kranten. In hoofdstuk 21 van 'Max & the City'⁷⁶ geeft Max Westerman zijn mening daarover. Professor James W. Carey⁷⁷ van Columbia University School of Journalism noemt dit linkse imago van de NYT een mythe, gecreëerd en in stand gehouden door de overheid. In werkelijkheid is hem volgens hem een conservatieve krant, zoals bijna alle andere.

The Washington Post wordt ook een aantal keren als bron genoemd en behoort ook tot de kwaliteitskranten van het land.

The LA-Times is ook zo'n kwaliteitskrant. De meeste correspondenten lezen deze krant vooral on-line.

The Wall Street Journal wordt genoemd door Diederik van Hoogstraten en Viktor Frölke, die beiden als specialisme 'Economie' hebben. Zoals de naam al zegt heeft deze krant vooral zakelijk nieuws. Het heeft een rechts, maar degelijk karakter.

USA-Today staat in het rijtje van Tim Overdiek, maar wordt ook veel door correspondenten gelezen. Het een rechts blad is met veel tabloid-trekjes. De oplage is enorm.

5.4.2 Tv en radio

CNN is overbekend en nog steeds toonaangevend door hun enorme netwerk. Bijna alle correspondenten hebben er een 'maar' bij; toch kan niemand er omheen.⁷⁸

In Amerika bestaan naast CNN nog een aantal andere 24-uurs nieuwszenders die via de kabel te ontvangen zijn;⁷⁹ MsNBC en CBS worden genoemd. In dit rijtje hoort ook het avondnieuws van ABC.

⁷⁶ In hoofdstuk 21 van zijn boek (zie literatuuropgave), karakteriseert Max de NYT als links en omschrijft de macht van de krant als 'dodelijk', omdat hetgeen de krant heeft enorm effecten sorteert.

⁷⁷ Professor Carey zei dit tijdens een voordracht op 27 januari 2004 op zijn universiteit. Hij is een autoriteit in de wereld van de journalistiek. Zie: www.jrn.columbia.edu/faculty/carey.asp

⁷⁸ Er is veel over geschreven, maar Maarten van Rossem heeft in zijn boek 'Amerika voor en tegen' een informatief stuk staan over 20 jaar CNN. Daarin heeft hij het onder andere over het CNN-effect. CNN dat deels de internationale politieke agenda van Washington zou bepalen.

⁷⁹ Wederom verwijs ik ook als het over deze nieuwsgiganten gaat, graag naar Mark Hertgaard's boek 'Schaduw van de Macht' met name hoofdstuk vijf over de Amerikaanse pers.

Naam	Nieuwsbronnen	Criteria	% geplaatst
1. Max Westerman	NYT, CNN	Eigen interesse en interesse van de kijker delen	100
2. Tim Overdiek	NYT, Washington Post, USA-Today, CNN, MsNBC, CBS, PBS/the newshour, NPR	Persoonlijke neus en interesse uit Hilversum	99
3. Esther Verhale	VS internetnieuwssites, VS radio en tv, eigen nieuwsgaring, Internet, persconferenties en interviews	Betrouwbaarheid van de bron, mogelijke consequenties van het nieuwsfeit, belang NL luisteraar	100
4. Twan Huys	NYT, Washington Post, LA-times, CNN, CBS, NPR Newsweek, Time en The Economist	Nieuwswaardigheid, fenomenen, originaliteit, bewijzen wat 'snel' nieuws brengt.	100
5. Marjan Molenaar	VSkranten, BBC, Financial Times, grote Franse en Duitse bladen	Is het iets voor een reportage	99
6. Greet de Keijser	Eigen onderzoek, int.persagentschappen, radio en tv, persconferenties.	Belang voor Europa, B en NL, groot VS nieuws,	100
7. Reinout van Wagendonk	24uurs nieuwszenders, nieuwsdiensten via internet, kranten NPR, telefoon	Is het nieuws, is het aantrekkelijk te brengen, is het opmerkelijk, NL link, is het typisch VS, interesse opdrachtgevers	100
8. Diederik van Hoogstraten	NYT, Washington Post, Wallstreetjournal, NYPost, New Yorker, tv zenders, eigen zegspersonen en bronnen	Hoe groot is het nieuws in de VS, boeit het de NL lezer, volgen we iets als VK, is er een NL angle.	99
9. Viktor Frölke	Kranten: NYT, WSJ; tijdschriften (Fortune) tv: CNN en CNBC, internet: google-news, finance van Yahoo, WSJ, Bloomberg; boeken.	Interessant voor NL publiek en mij. NL-bedrijven, grote criminele zaken.	100
10. Pieter Nijdam	Eigen bronnen, tv, kranten en internet	Wereldnieuws en nieuws met NL aspect	99
11. Marc Guillet	VS-burgers, kranten, radio, tv en internet	Gevolgen voor NL, waar in NL aandacht voor is,	99
12. Frank Kools	Kranten, tv, persberichten, internet, contacten	Belang voor de lezers van Trouw.	100
13. Ans Bouwmans	Persbureaus, kranten, gesprekken met mensen om me heen, denktanks, Internet, kranten, boeken, interviews met experts,	Als mijn moeder het interessant vindt. Het moet begrijpelijk en leesbaar zijn. Gevarieerd aanbod VS nieuws = nieuws	100

Tabel 12

NPR staat voor National Public Radio. Ze zenden niet centraal uit, zoals in Nederland bijvoorbeeld Radio1 doet, maar is er wel mee te vergelijken. Allerlei lokale zenders vallen onder de naam NPR en brengen het NPR programma en BBC-world nieuws. NPR was een van de weinig non-commerciële radiozenders die gesteund werd door de overheid, maar door bezuinigingen zijn ook zij gezwicht voor de particuliere geldstromen. Toch behoort NPR tot de beste en meest betrouwbare nieuwsbronnen, aldus de respondenten.⁸⁰

5.4.3 Weekbladen/tijdschriften

De meest genoemde weekbladen zijn Newsweek, Time, The Economist en The New Yorker. De eerste drie zijn te vergelijken met Elsevier: veel politiek. The New Yorker is een blad met een karakter dat meer lijkt op dat van de Groene en ook veel cultuur biedt. Viktor Frölke leest vanuit zijn specialiteit het blad Finance en opvallend is dat Marjan Molenaar nog de Franse en Duitse bladen noemt.

5.4.4 Internet

“Internet is een zegen voor correspondenten”, zei Charles Groenhuijsen.⁸¹ *“Niet alleen om contact te houden met Nederland, maar ook als informatiebron.”* Dat blijkt ook wel, want iedereen voert dit op als belangrijke bron. Er zijn talloze nieuwssites. De meeste correspondenten kijken op sites van de grote media; sommigen naar overzichtsites als de nieuwssites van Google. Marjan Molenaar noemt als enige de BBC-website. Dit is echter een populaire onder de correspondenten. Zo had Esther Verhelle continue de BBC website stand by tijdens het interview.⁸² Dat er ook primeurtjes te scoren zijn via Internet bleek wel toen het Monica Lewinski schandaal via een rechtse internetsite bekend werd.⁸³

5.4.5 Nieuwsdiensten , persbureaus Hieronder verstaan de correspondenten bureaus als Reuters en AP die net als het ANP een niet aflatende stroom hardnieuws geven.

5.4.6 Eigen nieuwsgaring, eigen zegspersonen, eigen bronnen

Persoonlijk contacten spelen een belangrijke rol bij de nieuwsgaring. Frank Kools vertelde⁸⁴ dat hij -toen hij nog maar net in New York begon- sterk aanleunde tegen het Foreign Press Centre.⁸⁵ Nu na ruim een jaar heeft hij dat nog maar zelden nodig omdat hij zijn eigen kanalen heeft. Correspondenten zijn net als alle journalisten op zoek naar een originele invalshoek of een primeurtje, dan moet je het niet hebben van bronnen als tv of de overheid.

5.4.7 Denktanks

Hoewel alleen Ans Bouwmans deze bron meldt, kwam uit de gesprekken naar voren dat denktanks een veelgebruikte bron zijn. Denktanks zijn over het algemeen non-profit instellingen die zich op een wetenschappelijke manier met uiteenlopende onderwerpen bezig houden. Zo zijn er bijvoorbeeld denktanks op het gebied van milieu, gezondheidszorg, woningbouw of infrastructuur. Denktanks doen onderzoek, schrijven

⁸⁰ Uit de interviews

⁸¹ Zie bijlage 3 interview op 5 februari 2004 in Washington.

⁸² Zie bijlage 3 Interview met Esther Verhelle op 26 januari 2004

⁸³ www.drudgereport.com. Kwam kortgeleden ook met gerucht dat presidentkandidaat Kerry een affaire had.

⁸⁴ Op 2 februari zie bijlage 3

⁸⁵ Het Foreign Press Centre is een instelling van de federale overheid dat buitenlandse journalisten moet helpen bij het zoeken naar informatie. Verder organiseren ze excursies, briefings en persconferenties en bemiddelen ze bij aanvragen voor interviews met bekende Amerikanen. De perskaart van het Foreign Press Centre is voor journalisten een uiterst behulpzame identificatiekaart. Zie bijlage 4.

rapporten en proberen de resultaten vervolgens via lobbyisten bij congresleden en de media onder de aandacht te brengen.

5.4.8 Boeken

Ans Bouwmans, Viktor Frölke en Tim Overdiek geven boeken op als bron. Maarten van Rossem⁸⁶ zegt in zijn boek dat er in tegenstelling tot Nederland vreselijk veel boeken verschijnen over de Amerikaanse samenleving. Esther Verhale⁸⁷ en Tim Overdiek vertellen in interviews dat ze vreselijk veel boeken lezen of op z'n minst scannen.

5.4.9 Het Foreign Press Centre New York

Geen van de correspondenten noemde deze overheidsinstelling in de formulieren als bron. Toch bleek uit de interviews dat dit een belangrijk instituut is als bron van voornamelijk overheidsinformatie. Het Foreign Press Centre⁸⁸ is een instelling van de federale overheid die buitenlandse journalisten moet helpen bij het zoeken naar informatie. Verder organiseren ze excursies, briefings en persconferenties en bemiddelen ze bij aanvragen voor interviews met bekende Amerikanen. De perskaart van het Foreign Press Centre is voor journalisten een uiterst behulpzame identificatiekaart.

Charles Groenhuijsen⁸⁹ vertelde dat hij vijftien jaar geleden heel veel aan het FPC had. Toen was het veel groter en ook veel actiever. De toenmalige regering Reagan vond het informeren van de pers belangrijk. De regering Bush heeft zeer rigoureuze bezuinigingen doorgevoerd en bovendien de enigszins neutrale houding vervangen door een uiterst regeringsgezinde. Dat is volgens Charles Groenhuijsen de reden waarom steeds minder journalisten gebruik maken van het FPC. *“Ze zijn nu zo onderbezet dat er vaak op simpele vragen via de e-mail al geen antwoord meer komt.”*

Frank Kools en Yolanda Gerritsen die beiden nog wel eens gebruik maken van het FPC bevestigen deze lezing. De mensen die er werken zijn welwillend maar vleugellam. Het enige dat door de verschillende correspondenten wel als erg nuttig ervaren wordt, is dat ze in het gebouw van het FPC, gratis gebruik kunnen maken van LexisNexis⁹⁰, een uiterst efficiënte en informatieve database.

Toch is het niet zo dat het Foreign Press Centre helemaal uit beeld is. Op 2 maart 2004 was het Super Tuesday. In tien staten waren Democratische voorverkiezingen. Zowel het NOS-Journaal als het RTL4-Journaal waren op dezelfde locatie met deels dezelfde beelden en dezelfde boodschap. Beiden waren ze op een bijeenkomst waar duizenden immigranten hun ingezetenenpapieren voor de VS kregen. Henk van der Aa, producer van RTL4 vertelde een dag later dat ze onafhankelijk van elkaar ingetekend hadden op een trip van het Foreign Press Centre. Het was de eerste keer dat Max Westerman gebruik maakte van een 'excursie' van het FPC. De reden was dat het normaliter onmogelijk is om bij zo'n bijeenkomst binnen te komen.

⁸⁶ Maarten van Rossem schrijft in zijn boek 'Amerika Voor en Tegen', halverwege pagina twaalf, een aantal alinea's over het feit dat de Amerikanen zo'n vitale cultuur hebben: een zeer grote traditie in het beschrijven en kritiseren van hun eigen hedendaags politiek en maatschappelijk leven. Over boeken: 'met boeken over de jaren-Reagan valt nu al gemakkelijk een boekenkast te vullen, over de jaren-Lubbers is nauwelijks serieus geschreven.' Wie in New York een willekeurige Barnes & Nobles binnenloopt, kan dit beamen. Stapels boeken over de Amerikaanse samenleving, geschiedenis, hedendaagse en vroegere helden.

⁸⁷ Interview op 26 januari 2004

⁸⁸ www.fpc.state.gov zie bijlage 4

⁸⁹ Interview op 5 februari 2004

⁹⁰ <http://www.lexisnexis.com>: LexisNexis™ provides authoritative legal, news, public records and business information

5.4.10 Samenvatting

De Nederlandse media zijn in Amerika slechts een kleine speler op het veld. Dat betekent dat ze vooral gebruik moeten maken van indirecte bronnen omdat ze de belangrijke mensen niet te spreken krijgen.

Nederlandse correspondenten raadplegen vooral de Amerikaanse kwaliteitskranten, de 24uurs nieuwszenders, NPR radio en het Internet. Daarnaast dienen denktanks, persconferenties en boeken als bron. Het Foreign Press Centre dient behalve als facilitaire instantie ook als bron voor overheidsinformatie en als organisator van persconferenties. Naast al deze instituties hebben correspondenten hun persoonlijke netwerken. In een overzicht ziet dat er als volgt uit.

- Amerikaanse kwaliteitskranten: The New York Times, The Washington Post, The L.A-Times, The Wall Street Journal en USA-Today.
- 24-uurs nieuwszenders in de VS; CNN en MsNBC.
- National Public Radio
- Weekbladen/tijdschriften: Newsweek, Time, The Economist, The New Yorker.
- Internet: newssites van onder andere kranten en omroepen.
- Nieuwsdiensten en persbureaus.
- Eigen nieuwsgaring/zegspersonen
- Denktanks
- Boeken
- Foreign Press Centre

5.5 Wat zijn de belangrijkste criteria bij nieuwsselectie⁹¹

Iedere journalist maakt -al dan niet in overleg- keuzes uit het totale nieuwsaanbod. Dat gebeurt volgens algemene journalistieke criteria. In dit onderzoek gaat het vooral om de criteria die voortkomen uit de specifieke taakstelling van een Nederlandse correspondent in de VS. De criteria bij nieuwsselectie die de respondenten hebben opgegeven, staan in tabel 13. Daarbij is niet letterlijk weergegeven wat op de vragenformulieren stond, maar zijn de antwoorden gegeneraliseerd. De respondenten gebruikten soms verschillende termen voor hetzelfde of omschreven hun standpunt in een breder verhaal. De uitkomsten zijn dus wat ingedikt en ingedeeld naar criteria die bij elkaar horen. Deze worden vervolgens per onderdeel besproken.

Tabel 13

1.	Mijn eigen interesses volgen
2.	Als mijn moeder het interessant vindt. Weten wat de interesse van het publiek is en deze delen. Belang van het NL publiek (zijn er gevolgen voor NL) Is er een Nederlandse link.(NL bedrijven)
3.	Weten wat de interesse is van de opdrachtgevers Volgen we het onderwerp al Een gevarieerd aanbod aanbieden
4.	Betrouwbaarheid van de bron
5.	Of je er een leuke reportage van kan maken Is het nieuws aantrekkelijk te brengen
6.	Al het Amerikaanse nieuws is nieuws Is het groot nieuws in Amerika (bv grote criminele zaken) Is het typisch Amerikaans
7.	Is het origineel Betreft het fenomenen Is het opmerkelijk nieuws
8.	Kan ik het hard/snel nieuws ermee 'bewijzen'

⁹¹ Dit is vraag 14 van het vragenformulier

5.5.1 Mijn eigen interesses volgen

Het volgen van de eigen interesses is een vaak gehoord criterium. Max Westerman, Tim Overdiek, Viktor Frölke en Ans Bouwmans schrijven het op, maar ook Diederik van Hoogstraten en Esther Verhale hebben het in gesprekken genoemd. Dit criterium komt voort uit het feit dat de correspondent een vakman is. Hij gebruikt zijn gezond journalistieke verstand en heeft een neus voor nieuws. Tim Overdiek zei dat de correspondent de deskundige is als het Amerika betreft, en dus bij uitstek degene is die weet en bepaalt welk nieuws voor zijn publiek interessant is. Zowel de correspondent als zijn werkgever vertrouwen daarop.

5.5.2 Als het mijn moeder interesseert

Ans Bouwmans noemt dit als criterium. Het is een mooie manier om te zeggen dat er een Nederlandse link moet zijn, dat je moet weten wat het Nederlandse publiek interesseert en welk belang dat publiek heeft bij het nieuwsfeit. Hier komt de Nederlandse bril om de hoek kijken⁹².

5.5.3 Weten wat de interesse is van de opdrachtgevers

Reinout van Wagendonk noemt dit criterium. Als freelancer heeft hij wellicht ook het meest met zijn opdrachtgevers te maken. De anderen voelen zich, door de vaste verbintenissen met hun werkgevers, blijkbaar wat onafhankelijker. Toch houden⁹³ alle correspondenten rekening met hun opdrachtgever. Er is continu overleg over de keuze van nieuwsonderwerpen. En niets wordt geschreven zonder dat er opdracht voor is. Een opdrachtgever zal niet iets plaatsten, wat hij niet ziet zitten. Zoals later zal blijken⁹⁴ wordt bijna 100% van de producten van de correspondenten gebruikt. De afspraken tussen opdrachtgever en correspondent zijn blijkbaar helder genoeg.

Ans Bouwmans werkt voor de GPD en nog het 'aanbieden van een gevarieerd pakket'. Mark Guillet zegt dit op een andere manier ook. Hij overlegt met de diverse deelredacties -niet alleen de buitenlandredactie- over welke onderwerpen hij schrijft. Voor freelancers gaat dit verhaal zeker op⁹⁵. Sommige correspondenten worden door hun opdrachtgever voor meer categorieën ingezet; niet alleen de harde nieuwsitems.

5.5.4 Betrouwbaarheid van de bron

Esther Verhale noemde dit criterium als enige. Het is een algemeen journalistiek criterium dat geldt voor elke publicatie. In die zin hoort hij niet echt in het rijtje thuis. Toch heeft Esther Verhale hier een punt omdat vooral in de Amerikaanse media, het criterium 'betrouwbaarheid van bronnen' niet altijd vanzelfsprekend is bij een publicatie⁹⁶. Charles Groenhuijsen⁹⁷ noemde in dit verband dat de informatie van overheid regelmatig onbetrouwbaar is omdat het soms regelrechte propaganda is. Een ander voorbeeld is het gooien met modder tijdens presidentsverkiezingen, waarbij de campagneteams van indirecte bronnen gebruik maken om roddels te verspreiden die de tegenpartij in een kwaad daglicht stellen.

Ter illustratie een actueel voorbeeld dat zich voordeed tijdens het onderzoek.

Op vrijdag 13 februari 2004 meldde Esther Verhale omstreeks zessen op het Radio 1 Journaal, dat de democratische presidentskandidaat Kerry een affaire had gehad met een jonge medewerkster. Het moddergooien was begonnen, zo luidde haar conclusie. Dit bericht kwam van

⁹² zie hoofdstuk 8

⁹³ In hoofdstuk 5.2

⁹⁴ hoofdstuk 5.7

⁹⁵ Diederik van Hoogstraten zegt het in een e-mail zo: *'Als freelancer ben ik gedwongen om van meer markten thuis te zijn. Politiek, economie, mode, sport, kunst, repo's, en dan ook nog denkers, ideeën, wetenschap, boeken, omdat dit me boeit.'*

⁹⁶ Wederom verwijs ik ook als het over deze nieuwsgiganten gaat, graag naar Mark Hertgaard's boek 'Schaduw van de Macht' met name hoofdstuk vijf over de Amerikaanse pers.

⁹⁷ In het interview met mij op 5 februari 2004

de eerder genoemde rechtse website Drudge Report⁹⁸ en het rechtse boulevardblad The Sun nam het over. Esther Verhale en haar redactie in Nederland hadden het als eerste ontdekt. Omdat deze dubieuze bron, de enige bron was, vroeg de onderzoeker Esther Verhale om commentaar⁹⁹. Ze schreef het volgende:

De vraag over de berichtgeving over het politieke moddergooien is een erg goede vraag. Over dat onderwerp waren de meningen verdeeld. Hadden we dat onderwerp moeten doen? De buitenland redacteur en ik vonden van niet, de eindredacteur van het betreffende programma en de redactiechef vonden van wel.

De overweging van de voorstanders was onder meer dat het Radio 1 Journaal niet altijd hoeft te wachten totdat iedereen al met het nieuws aan de haal is gegaan en bovendien was er grote behoefte aan onderwerpen in het programma. De redacteur en ik hadden het al afgeblazen, omdat we liever wilden wachten totdat 'het probleem' eventueel echt een probleem zou worden.

Op zich kunnen we zo'n (valse?) beschuldiging wel melden, zolang maar duidelijk is waar het vandaan komt. Tegen de achtergrond van Amerika's drukte rond Clinton & Monica etc, is de genoemde website wel een potentiële pinball voor problemen.

Het moddergooien is zeker wel begonnen. Dat was al enigszins het geval, en ik gaf ook wat voorbeelden tijdens het gesprek van andere smijterij. De Kerry-beschuldiging is natuurlijk wel het echte vuile werk.

Overigens heb ik voor de zaterdagochtend een repootje in elkaar gezet met wat meer achtergrond over het politieke moddergooien in de VS en heb de bewuste beschuldiging aan het adres van Kerry daarmee wat sterker in een context geplaatst.

Deze manier van besluitvorming bij NOS radio (overruled by the editor) is, voorzover ik me herinner, niet eerder voorgekomen tijdens mijn diensten (de afgelopen twee jaar). Het zal best nog wel eens vaker voorkomen.

Dit voorbeeld geeft een mooie blik geeft in de keuken van de besluitvorming bij de NOS. Esther Verhale geeft bovendien twee criteria voor nieuwsselectie die verder niet genoemd zijn: de mogelijke primeur en het feit dat het programma gevuld moest worden.

5.5.5 Of je er een leuke reportage van kan maken

Het nieuws moet het in zich hebben om er een leuk bericht over te maken. Marjan Molenaar en Reinout van Wagtendonk noemen dit criterium. Ans Bouwmans voegt daar op haar formulier nog aan toe dat het begrijpelijk en leesbaar moet zijn. Dit aspect is meer een algemeen journalistiek criterium en niet specifiek voor de situatie in de VS. Daarom past het niet echt in dit rijtje.

5.5.6 Al het Amerikaanse nieuws is nieuws

'Er bestaat in Nederland een grote gretigheid naar alles wat uit Amerika komt; dat geldt voor alle sectoren van de krant: buitenland, cultuur en media, economie, binnenland, sport.' Dit schrijft Marc Guillet op zijn enquêteformulier. Ans Bouwmans zegt het in andere woorden. Tijdens de interviews met correspondenten¹⁰⁰ kwam dit punt vaak naar voren. Diederik van Hoogstraten houdt het op 'groot nieuws'. Reinout van Wagtendonk vraagt zich bij zijn keuzes af of het 'typisch Amerikaans' nieuws is. Nederlanders zijn altijd geïnteresseerd in het nieuws uit Amerika en voor elk nieuwtje is wel plek.¹⁰¹ Kortom naast de grote gebeurtenissen waarover iedereen natuurlijk bericht, zijn er volop keuzemogelijkheden als het maar uit Amerika komt en typisch Amerikaans is. Nogmaals een citaat van Marc Guillet: *'De positie van de correspondent in de VS is er een van iemand die met een theekopje onder een waterval staat en probeert het water op te vangen; het is altijd veel te veel.'*

⁹⁸ www.drudgereport.com.

⁹⁹ Ik stuurde mijn vraag per email op 14 februari 2004, haar antwoord kwam op 21 februari.

¹⁰⁰ Zie bijlage 3

¹⁰¹ Er zijn meer nieuwsuitzendingen dan dat er interessant nieuws is. Zo betoogde onder andere Charles Groenhuisen in het gesprek met mij op 5 februari 2004.

5.5.7 Originaliteit en fenomenen

Twan Huys kwam met deze twee criteria. Ook dit zijn natuurlijk algemeen journalistieke criteria. Voor Amerika echter hebben ze een extra dimensie. Juist omdat er ontzettend veel journalisten in Amerika zijn, die vaak allemaal dezelfde grote onderwerpen brengen, is het van belang te zoeken naar die originele invalshoek. Voor de Nederlandse pers komt daar nog bij dat ze een kleintje zijn op het speelveld¹⁰² waardoor ze per definitie veroordeeld zijn tot de kantlijn. Wil je dan als medium iets anders doen dan het vertalen en nakauwen van de journalisten die wel vooraan staan, dan moet je origineel zijn. Fenomenen in de Amerikaanse politiek, showbiz of sport genereren buitensporig veel media-aandacht. Processen tegen O.J.Simpson, Martha Stewart of Micheal Jackson, of de borst van Janet Jackson kortgeleden, doen de Amerikaanse media uit hun voegen barsten. Deze wereldsterren zijn vervolgens voorpaginanieuws in elk land en dus ook in Nederland.

5.5.8 Kan ik het hard/snel nieuws ermee 'bewijzen'

Dit criterium is genoemd door Twan Huys, maar ook Diederik van Hoogstraten en Marjan Molenaar noemden in hun gesprekken dit criterium. Alle drie zijn ze vooral bezig met de achtergronden van het nieuws. Ze bekijken het snelle en harde nieuws met in hun achterhoofd of het een onderwerp is, dat zich leent voor nadere uitleg of een aansprekende illustratie behoeft.

Het criterium 'bewijzen van hard nieuws' was ook onderwerp van het groepsgesprek.¹⁰³ In de discussie tussen correspondenten en hun buitenlandredactie speelt vaak de vraag; wie doet wat. Frank Kools vertelde dat de redactie graag wil dat hij ook aan de slag gaat het hard nieuws. Ook bij de Volkskrant is dat een actuele discussie. Doordat een medium het nieuwsfeit van zijn eigen correspondent krijgt, lijkt het voor het publiek meer de 'echte werkelijkheid' en 'meer waarheidsgetrouw' te zijn dan wanneer het als een anoniem bericht gepresenteerd wordt. Frank Kools vindt echter dat het harde nieuws door de buitenlandredactie gedaan kan worden en dat hij ervoor is om dat harde nieuws uit te leggen, in een context te plaatsen of een smoel te geven. Hij vindt dat de correspondent het hard nieuws 'bewijzen' moet¹⁰⁴.

5.5.9 Samenvatting

Bij het selecteren van het Amerikaanse nieuws door de Nederlandse correspondenten gelden, los van de criteria die gelden voor elke journalist, enige specifieke criteria.

- Een correspondent is een Amerika deskundige en selecteert op grond van zijn deskundigheid het nieuws. Zijn eigen interesse is het criterium.
- Een correspondent moet bij zijn selectie het nieuws bekijken door een Nederlandse bril. Hij moet weten wat het Nederlands publiek interesseert.
- Een correspondent moet weten wat zijn opdrachtgevers interesseert. Hij beslist vaak in overleg met zijn buitenlandredactie welke onderwerpen hij gaat behandelen.
- Een correspondent moet zich in Amerika meer nog dan in Nederland op de hoogte stellen van de betrouwbaarheid van de bron van het nieuws.
- Het meeste Amerikaanse nieuws is per definitie interessant voor Nederland, inclusief fenomenen uit politiek, de showbiz of de sport.
- De invalshoek moet origineel zijn.
- Correspondenten kijken vaak welk hard/snel nieuws 'bewezen' moet worden.

¹⁰² Charles Groenhuijsen, Tim Overdiek, Esther Verhale en Jan Tromp waren daar in hun interviews met mij heel duidelijk in: de Nederlandse pers heeft geen aanzien in de VS en komt niet in aanmerking voor interviews met bijvoorbeeld belangrijke politici. Ook krijgen ze bij persconferenties vaak een plek achteraf toegewezen en mogen ze geen vragen stellen.

¹⁰³ het groepsgesprek met Frank Kools, Jan Tromp, Diederik van Hoogstraten en Esther Verhale op 28 januari 2004.

¹⁰⁴ Zie ook hoofdstuk 6

5.6 Wat is daarin¹⁰⁵ veranderd sinds de aanslagen op 11 september 2001¹⁰⁶

Deze vraag is gekoppeld aan de vorige over nieuwsselectie. Heeft het feit dat Amerika nu een land in oorlog is invloed op de nieuwsselectie? De antwoorden op deze vraag heb ik niet in een tabel gezet omdat de antwoorden niet ver uit elkaar lagen.

De respondenten die dit het beste kunnen beoordelen zijn natuurlijk de oudgedienden; zij die al correspondent waren voor de dramatische gebeurtenissen. Max Westerman zegt dat zowel Amerika als hijzelf serieuzer geworden zijn. Het nieuws is meer deprimerend en minder luchtig. Zijn boek 'Max & the City'¹⁰⁷ is een illustratie van dit feit. Hij geeft daarmee ook het meest persoonlijke antwoord van alle correspondenten. Tim Overdiek zegt dat er in essentie weinig veranderd is. Amerika is nog belangrijker geworden in de wereld en krijgt dus meer aandacht in de pers, waarbij de nadruk meer ligt op (geo) politieke onderwerpen. Greet de Keyser, Twan Huys, Pieter Nijdam en Diederik van Hoogstraten sluiten zich hier in iets andere bewoordingen bij aan. Reinout van Wagtendonk, Viktor Frölke en Marc Guillet zeggen dat er niets veranderd is: nieuws is nieuws. De correspondenten die nog niet in die functie waren onthouden zich van een antwoord.

5.7 Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden¹⁰⁸

Zoals uit tabel 12 blijkt, geven bijna alle correspondenten op dat 99 tot 100 procent van hun werk ook daadwerkelijk¹⁰⁹ geplaatst of uitgezonden wordt. De reden daarvan is dat de publicaties over het algemeen gemaakt worden na overleg met de buitenlandredactie of de eindredactie¹¹⁰. De correspondent weet dus wat hij moet maken en zijn baas weet wat er gemaakt wordt. Correspondenten zijn vakmensen en leveren haast per definitie een goed journalistiek product af. Gebrek aan kwaliteit zal dus niet vaak een reden zijn om iets te weigeren. Correspondenten zijn bovendien dure journalisten voor een mediabedrijf. Daarvoor verwacht men ook een hoog rendement.

Eerder genoemde factoren spelen ook een rol. Zoals de constatering dat bijna alles wat nieuws is in Amerika ook nieuws is in Nederland. Er zijn maar weinig onderwerpen die op de plank blijven liggen Twan Huys geeft aan dat het in zo'n geval vaak iets cultureels of luchtigs is. Dat wordt dan alsnog uitgezonden als er ruimte is. Esther Verhale en Charles Groenhuijsen noemden onafhankelijk van elkaar dat er vaak te veel nieuwsuitzendingen zijn voor te weinig nieuws, er ligt bijna nooit iets 'op de plank'. Daarom wordt vaak de correspondent gevraagd nog snel een item te maken. Het illustreert de enorme behoefte in Nederland aan Amerikaans nieuws. Alles wat een correspondent maakt, wordt daarom gebruikt.

¹⁰⁵ verwijst naar de vraag over de belangrijkste criteria; hoofdstuk 5.5.

¹⁰⁶ Dit is vraag 15 van het vragenformulier

¹⁰⁷ Zie literatuuropgave. Met name het woord vooraf, de hoofdstukken 1, 2, 3, 42 en het laatste De Toekomst, gaan over de ramp en zijn gevolgen voor Amerika, de stad New York en Max persoonlijk.

¹⁰⁸ Dit is vraag 16 van het vragenformulier.

¹⁰⁹ Zie voorbeeld 5.5.4.

¹¹⁰ Zie hoofdstuk 6

5.8 Praktijkonderzoek nieuwsselectie (Maandag 9 februari 2004)

Ter verdieping van de vraag over de nieuwsselectie¹¹¹ is een aantal correspondenten op maandag 9 februari 2004 gevraagd mee te werken aan een vergelijkend praktijkonderzoek in de vorm van een steekproef. Deze dag is gekozen omdat er geen belangrijke evenementen of gebeurtenissen waren. Voor het onderzoek zijn de headlines van de media die door de respondenten opgegeven zijn als bron, vergeleken met de items die de correspondenten op deze dag gemaakt hebben.

Voor het onderzoek zijn de headlines van de volgende media geïnterpreteerd:

radio	kranten	tv	websites
National Public Radio	The New York Times Wall Street Journal New York Post	CNN CBS ABC-news	Washington Post –website Los Angeles Times -website BBC-news website

tabel 14

De onderwerpen uit de headlines van de verschillende media zijn op een rij gezet. Vervolgens is gekeken hoe vaak het onderwerp in totaal is genoemd en welke rangorde het in de headlines had. Dit leidde tot een klassering van de onderwerpen van 1 tot 10.

klassering	onderwerp	genoemd en rangorde
1.	Kerry koerst op winst tegenover Bush.	3, 1, 2, 1, 1, 1, 1, 2, 1,5
2.	Interview met Bush waarin hij zijn Irak beleid verdedigt.	1, 1, 1, 2, 2, 4, 4,
3.	Uitreiking Grammys	3, 2, 3, 2
4.	Moordenaar 11 jarig meisje Carlie liep vrij rond	3, 2, 5
5.	Vondst van al Qa'ida brief in Irak	2, 3
6.	De primary in Virginia is een grote test voor de Democraten.	2,
6.	Onrust op Hawaï.	2,
6.	Lobbyisten werken in strijd met ethische normen.	2
7.	Rol buitenland bij recrutering in de VS van jonge islamieten voor de Jihad.	3
8.	Nieuwe theorie over ricine in het Congress	3
9.	Schietpartij Ohio	5, 4, 4
10	Hondenshow in New York	4

tabel 15

De respondenten kregen de volgende vragen voorgelegd:

1. Wat zijn de onderwerpen waarover de correspondent vandaag heeft bericht?
2. Wat was de belangrijkste bron van informatie? (graag vermelden of dit vandaag of gisteren was)
3. Welke drie onderwerpen heeft de correspondent laten liggen?

¹¹¹ hoofdstuk 5.5

Niet alle correspondenten hebben meegedaan aan het onderzoek. Een enkeling reageerde niet en een aantal anderen bleek op deze dag geen dienst of geen tijd (bezoek van minister Bot) te hebben. Hieronder staan de onderwerpen die door de respondenten werden genoemd en de bron.¹¹²

Ans Bouwmans	1. Interview Bush 2. Ontmoeting Bot met Powell	1. NBC - meet the press 2. persconferentie DC
Diederik van Hoogstraten	1. Interview Bush	
Pieter Nijdam	1. Winst Kerry 2. Interview Bush 3. Ontmoeting Bot met Powell	1. tv 2. NBC-meet the press
Reinout van Wagtendonk	1. Interview Bush + Uitspraken Hans Blix 3. Voorbeschouwing Primary	1. NBC Meet the Press, AP, Reuters
RTL4	1. Interview Bush + primaries	CBS, NBC en de NYT.
Marc Guillet	1. Onderweg naar Bot	

tabel 16

	Welk onderwerp laten liggen?
Ans Bouwmans	Er was weinig nieuws
Diederik van Hoogstraten	Martha Stewart proces Grammies
Pieter Nijdam	Er was weinig nieuws.
Reinout van Wagtendonk	Brief van al Qa'ida
RTL4	1. Amerikaan die een film over Fanny Blankers-Koen wil maken. 2. Uitreiking Grammies 4. De vondst van het lichaam van Carlie.

tabel 17

5.8.1 Resultaten en conclusie

De meeste correspondenten kozen voor de toespraak van Bush, waarvoor ze de toespraak zelf in NBC- Meet the Press, als bron namen. De winst van Kerry en de ontwikkelingen in de primaries zouden een aantal correspondenten met dit onderwerp vervlechten. Alleen Pieter Nijdam kiest voor de winst van Kerry als belangrijkste item. Deze twee onderwerpen zijn dezelfde als wat de onderzochte media als eerste twee hoofdpunten in de headlines geven.

Reinout van Wagtendonk geeft een voorbeschouwing op de primaries nog op als tweede grote item. Dit staat op 6 in de lijst van de media.

Het bezoek van Bot aan minister Powell heeft duidelijk een Nederlandse link. Dit wordt door bijna iedereen gedaan. De persconferentie vond plaats in de namiddag, zodat er niet meteen (vandaag) over bericht kon/hoefde te worden (middernacht in Nederland).

RTL4 heeft nog een typisch Nederlands onderwerp te pakken in de categorie 'blijven liggen'. Bovendien is de 'Amerikaan die een film over Fanny Blankers-Koen wil maken' softnieuws dat ongetwijfeld verpakt wordt in een voor Max typerende mini-reportage. Dit is een item dat op de plank ligt en gebruikt kan worden wanneer het uit komt. Het is min of meer tijdloos.

¹¹² Alle gegevens in bijlage 6

Verder worden in de categorie 'laten liggen' de Grammys, de brief van al Qa'ida en de vondst van Carlie gemeld, respectievelijk 3, 4 en 5 in de lijst met headlines van de VS-media.

Diederik van Hoogstraten noemt het proces tegen Martha Stewart omdat hij dit voor de Volkskrant volgt. Het onderwerp komt deze dag niet voor in de headlines van de VS pers.

De onderwerpen in de lijst met headlines van de media die niet door de respondenten gekozen zijn, hebben een sterker regionaal of Amerikaans karakter dan de onderwerpen die ze wel overnamen.

De overeenkomst tussen beide lijsten met headlines is frappant vooral omdat twee correspondenten aangeven dat er eigenlijk niet veel 'nieuws' was, wat indiceert dat de onderwerpen die op de agenda staan min of meer 'inwisselbaar' zijn. Er springt niets uit.

Daarom kan uit deze steekproef de voorzichtige conclusie getrokken worden dat als er niet een sterke Nederlandse link is of een onderwerp met sterk lokaal karakter, de Nederlandse correspondent nagenoeg dezelfde onderwerpen kiest als die in de headlines van de Amerikaanse media en ook nog in ongeveer dezelfde rangorde.

Om de eindconclusie werkelijk hard te maken zouden er veel meer steekproeven genomen moeten worden. De conclusie is dus meer een ruwe indicatie dan een onweerlegbaar feit.

5.9 Samenvatting hoofdstuk 5

Dit hoofdstuk gaf antwoord op de tweede deelvraag die afgeleid is van de centrale vraagstelling. Deze deelvraag is *Hoe werkt de Nederlandse correspondent?* De nadruk ligt daarbij op het gebruik van bronnen en volgens welke criteria het nieuws geselecteerd wordt. Deze deelvraag is onderverdeeld in zes subvragen die na elkaar behandeld zijn en overeenkomen met de vragen 11 tot en met 16 van het vragenformulier. Daarnaast is een eenmalig praktijkonderzoek nieuwssselectie gedaan.

Uit dit deel van het onderzoek kwamen de volgende conclusies naar voren.

Werken correspondenten alleen of in een redactie?

- Correspondenten die voor kranten en de radio werken, maken hun journalistieke producten alleen.
- Correspondenten die voor tv werken, hebben een klein team om zich heen, bestaande uit een producer, een cameraman/editor en vaak een stagiaire.
- In alle gevallen is er veel overleg met de redacties in Nederland over welke onderwerpen behandeld worden, welke invalshoek genomen wordt en hoe lang een product moet zijn.

Hoeveel uur per week werkt u?

- 75 procent van de correspondenten werkt meer dan 50 uur en 33 procent meer dan 70 uur.
- Voor hen die normaal 40 uur per week werken loopt dit in hoogtijdagen op tot 80 uur.
- De vertegenwoordigers van de NOS en RTL televisie en radio, Volkskrant, NRC en AD maken de meeste uren. De parttimers de minste uren, maar dat is altijd nog meer dan een volle werkweek in Nederland.

Welke bronnen raadpleegt de correspondent?

De Nederlandse pers is een kleine speler op het veld en krijgt de belangrijke mensen zelden te spreken. Daarom is de correspondent afhankelijk van indirecte bronnen.

- Amerikaanse kwaliteitskranten: New York Times, Washington Post, L.A-Times, Wall Street Journal en USA-Today.
- 24-uurs nieuwszenders in de VS; CNN en MsNBC.
- National Public Radio
- Weekbladen/tijdschriften: Newsweek, Time, The Economist,, The New Yorker.
- Internet: newssites van kranten, omroepen.
- Nieuwsdiensten en persbureaus.
- Eigen nieuwsgaring/zegspersonen
- Denktanks
- Boeken
- Foreign Press Centre

Welke criteria hanteert de correspondent bij de nieuwsselectie?

Bij het selecteren van het Amerikaanse nieuws door de Nederlandse correspondenten gelden, los van de criteria die gelden voor elke journalist, enige specifieke criteria.

- Een correspondent is een Amerika deskundige en selecteert op grond van zijn deskundigheid het nieuws. Zijn eigen interesse is het criterium.
- Een correspondent moet bij zijn selectie het nieuws bekijken door een Nederlandse bril. Hij moet weten wat het Nederlands publiek interesseert.
- Een correspondent moet weten wat zijn opdrachtgevers interesseert. Hij beslist vaak in overleg met zijn buitenlandredactie welke onderwerpen hij gaat behandelen.
- Een correspondent moet zich in Amerika meer nog dan in Nederland op de hoogte stellen van de betrouwbaarheid van de bron van het nieuws.
- Het meeste Amerikaanse nieuws is per definitie interessant voor Nederland, inclusief fenomenen uit politiek, de showbiz of de sport.
- De invalshoek moet origineel zijn.
- Correspondenten kijken vaak welk hard/snel nieuws 'bewezen' moet worden.

Is daarin iets veranderd na 11 september 2001?

- De aanslagen op 11 september veranderden weinig in de nieuwsselectie.
- Er is nog meer aandacht voor Amerika- en wereldnieuws.

Hoeveel werk wordt daadwerkelijk opgenomen of uitgezonden in de media in Nederland?

- Alle correspondenten melden dat nagenoeg alles wat ze maken in Nederland wordt uitgezonden of geplaatst.

Conclusie praktijkonderzoek nieuwsselectie (Maandag 9 februari 2004)

Uit de eenmalige steekproef kan de voorzichtige conclusie getrokken worden dat de Nederlandse correspondent nagenoeg dezelfde onderwerpen kiest als die in de headlines van de Amerikaanse media en ook nog in ongeveer dezelfde rangorde. Dit afgezien van nieuws met een duidelijke Nederlandse link of nieuws dat sterk lokaal getint is.

6 Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?

Alle Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten werken alleen of in een kleine redactie. Er is echter nauw contact met de buitenlandredactie in Nederland. Samen bepalen ze bijvoorbeeld welke onderwerpen aan bod komen, wat de invalshoek is en hoe lang de bijdrage moet zijn. Ook wordt bepaald wie wat schrijft, want ook de buitenlandredactie levert bijdragen over Amerika. Hoe ziet deze samenwerking tussen correspondent en buitenlandredactie en de onderlinge taakverdeling er bij de verschillende media uit?

Voor de beantwoording van deze vraag zijn niet de Nederlandse redacties gevraagd. Het is een inventarisatie van de wat de correspondenten over dit onderwerp inbrachten tijdens de interviews. Als aanvulling zijn enkele correspondenten schriftelijk met deze vraag benaderd.

Ans Bouwmans: De buitenlandredactie van de GPD is klein en heeft vooral een coördinerende en eindredigerende functie. De bureauredactie dient als klankbord (Is er interesse in Nederland voor een bepaald onderwerp?; Hoe wordt er over iets gedacht, etc.) Verder seint de bureauredactie de correspondent in over Nederlandse kwesties als die om een Amerikaanse reactie vragen of wellicht een toelichting: 'Hoe zit dat in Amerika?' Ook ziet de buitenlandredactie toe op het dagaanbod: is er wellicht ruimte of behoefte aan een wat luchtiger verhaal, een dagreportage of analyse. Bij de GPD doet de buitenlandredactie de eindredactie van de stukken van de correspondenten. Als er grote nieuwsontwikkelingen zijn waardoor de correspondent niet toekomt aan bureaustukken - omdat hij op reportage is of achtergronden/analyses moet schrijven - dan verzorgt de bureauredactie de nieuwssamenvattingen.

Mark Guillet doet bij AD vooral nieuws, waarbij de nadruk ligt op reportages, achtergronden, analyses en interviews. Hij brengt dus de meerwaarde en weegt het nieuws. Collega's aan het bureau doen meer nieuws dan hij en fungeren als vangnet wanneer hij op reportage is.

Viktor Frölke (NRC) doet alleen economisch nieuws en heeft daarom te maken met de economieredactie. Mark Chavannes doet het politieke nieuws hij overlegt met de buitenlandredactie. Viktor Frölke belt 3 keer per week met de economieredactie en levert vervolgens de 3 stukken af die ze van hem verwachten. Er is volgens hem wel eens wat discussie over wie wat doet.

Frank Kools zegt dat Trouw de strategische keuze heeft moeten maken dat hij bij voorkeur niet over economisch en hard nieuws schrijft. Trouw is minder groot dan de Volkskrant. Zij hebben hier twee correspondenten en Trouw drie kwart. De buitenlandredactie wil dat hij erop uit gaat, het andere nieuws doet en reportages maakt. Het harde nieuws haalt Trouw bij de persbureaus.

Pieter Nijdam zegt ook dat het een wisselwerking is. Meestal draagt hij de onderwerpen aan bij de chef of diens plaatsvervanger. Soms nemen zij het initiatief. In de Telegraaf-hierarchie heeft de buitenlandcorrespondent overigens ook 'chef-status'. Hij staat dus formeel op gelijk niveau als de chef buitenland en is alleen direct verantwoording schuldig aan de hoofdredactie.

Charles Groenhuijsen vertelt dat de buitenlandredactie van de NOS in Nederland door Internet en tv kijken veel over Amerika te weten komt en zelf ideeën aandraagt. Vroeger was hij de expert, maar nu zitten ook op de buitenlandredactie mensen die veel van Amerika weten. Soms is dat lastig maar meestal heeft het voordelen om op niveau te kunnen discussiëren over de onderwerpen en de aanpak ervan. Voordeel is bovendien dat ze -doordat ze met meer mensen zijn- de gehele samenleving beter kunnen overzien.

Frank Kools zegt dat ook bij Trouw een deel van de onderwerpen uit Nederland komt en een deel van hem zelf. Dat is volgens hem een goede mix. De buitenlandredacteuren moeten door hun Nederlandse bril bezien wat er in Nederland belangrijk is en hem bijstaan. Frank Kools moet hen over onderwerpen vertellen die zij niet opmerken, ondanks dat de journalisten elke dag de website van de NYT, Los Angeles Times en de Washington Post lezen. Hij vindt het daarbij belangrijk nieuws aan te dragen dat ook van buiten New York komt. Negentien van de twintig keer is deze wisselwerking tussen buitenlandredactie en correspondent geen probleem.

Jan Tromp merkt dat de buitenlandredactie in Amsterdam vaak heel nerveus is. Dat komt omdat ze daar dan al zes uur in dienst zijn en zitten te wachten tot hij wakker wordt. Dan overlegt hij bijvoorbeeld naar welke caucus of primary (voorverkiezingen voor presidentskandidaat) hij gaat, maar in principe bepaalt hij daarin zijn eigen strategie.

Natuurlijk zijn er ook wel discussiepunten met betrekking tot de taakverdeling. Zoals het voorbeeld van Esther Verhelle in hoofdstuk 5.5.4. waarbij de eindredacteur en redactiechef van het NOS Radio1 Journaal een besluit van de buitenlandredacteur en de correspondent overrulen omwille van de primeur en het feit dat het programma gevuld moest worden.

Overleg is niet altijd mogelijk vertelt Tim Overdiek. Er is een verschil tussen een goed voorbereid item en lopend nieuws dat meteen de zender op moet. Dat is zich aan het ontwikkelen terwijl hij aan het praten is. Tim Overdiek doet primaire dingen als de oorlogen in Irak en Afghanistan, verkiezingen, dan gaat hij meteen de zender op. Bijvoorbeeld toen op 18 maart 2003 de eerste bom in Irak viel. Binnen vijf minuten moest hij de zender op en was drie kwartier aan het woord.

Samenvattend

- Buitenlandredactie doet het snelle en harde nieuws, soms het politieke en economische nieuws. De correspondent verzorgt reportages, achtergronden, analyses en interviews.
- De buitenlandredactie heeft een coördinerende functie. Zij zien toe op het dagaanbod en geven door aan wat voor soort artikelen behoefte is. (iets luchtigs, een analyse of reportage, etc)
- De buitenlandredactie doet de eindredactie van de stukken.
- De buitenlandredactie dient als klankbord (Voor welke onderwerpen is in Nederland interesse, hoe wordt in Nederland over iets gedacht)
- De buitenlandredactie geeft aan als er een Nederlands onderwerp is dat Amerikaanse reactie behoeft.
- Als de correspondent niet toekomt aan bureaustukken - omdat hij op reportage is of achtergronden/analyses moet schrijven - dan verzorgt de bureauredactie de nieuwssamenvattingen.
- Buitenlandredactie is deskundiger als vroeger waardoor ze op niveau kunnen meepraten en meebeslissen.
- Buitenlandredactie reikt ideeën voor onderwerpen aan en denkt mee over de inhoud. Het is een wisselwerking: De redactie en de correspondent dragen beiden onderwerpen aan.
- De Buitenlandredactie kan beter de hele Amerikaanse samenleving overzien dan de correspondenten omdat ze met meerdere journalisten de persbureaus en nieuwssites in de gaten kunnen houden. De correspondent brengt juist onderwerpen in 'van binnenuit' die aan de aandacht van de eindredactie ontsnappen.

7. Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerika deskundigen in Nederland?

Zoals uit het vorige hoofdstuk blijkt heeft ook de buitenlandredactie een belangrijke rol in de nieuwsvoorziening uit Amerika. Moderne communicatietechnieken zorgen ervoor dat bijna al het nieuws uit de VS in *realtime* op het Nederlandse bureau komt. Hierdoor kan de buitenlandredactie veel van het Amerikaans nieuws verzorgen. Dat gaat prima. Voor het harde nieuws herschrijft een bureauredacteur persberichten van bijvoorbeeld Reuters, AP of het ANP; voor analyses en commentaren put de Amerika-deskundige bijvoorbeeld uit de CNN-berichtgeving of uit Internetbronnen.

De buitenlandredactie heeft automatisch een op het oog gezonde distantie. Ze maken bijvoorbeeld geen deel uit van de waan van de dag, het verkiezingscircus of een megahype, zoals die vaak in de VS plaatsvinden. Zij kunnen ook veel goedkoper en met meerdere journalisten aan bepaalde items werken en bijvoorbeeld veel meer informatie verzamelen en doorspitten. Dit alles roept de vraag op wat de meerwaarde is van een dure correspondent.

Voor de beantwoording van deze vraag zijn niet de Nederlandse redacties gevraagd. Het is een inventarisatie van de wat de correspondenten over dit onderwerp inbrachten tijdens de interviews. Als aanvulling zijn enkele correspondenten schriftelijk met deze vraag benaderd.

Marc Guillet vindt dat buitenlandredacteuren en Amerika-deskundigen van buiten af naar Amerika kijken. Internet en CNN bieden maar een vlakke afspiegeling van wat er in het complexe en zeer uitgestrekte Amerika allemaal gebeurt. De correspondent staat er middenin. Hij ziet Amerikanen in het dagelijkse leven; hoort hen in de supermarkt, metro, bar en op straat. De correspondent reist veel en is zo vaak mogelijk onder de mensen. Daardoor kan hij reportages, interviews, analyses en columns schrijven die redacteuren en Amerika-deskundigen alleen al door de fysieke afstand, niet kunnen maken. Een correspondent kan de stem van de Amerikanen laten horen; dat kunnen anderen niet.

Frank Kools formuleert het zo: het is de correspondent die ter plekke de nieuwsfeiten 'bewijst', interviews doet, sfeerverhalen schrijft en natuurlijk het tegenwoordig onontbeerlijke persoonlijke verhaal toevoegt.

Diederik van Hoogstraten noemt nog een argument: de correspondent heeft de mogelijkheid om via zijn informanten, de plaatselijke pers of bevriende buitenlandse correspondenten af en toe een primeurtje binnen te halen.

Jan Tromp zegt dat de kranten een correspondent willen vanuit een gevoel van eigenwaarde. Als er echt iets gebeurt, willen redacties een artikel op de voorpagina hebben, waar 'van onze correspondent' boven staat. Ze willen het nieuws dan van hun eigen man of vrouw hebben. De lezer vindt het nieuws geloofwaardiger als de eigen correspondent het zegt. Zeker als hij ook nog verslag doet in het decor van zijn onderwerp. Dat voegt iets toe aan de merkwaarde van de krant of van het medium. Een krant moet, volgens Jan Tromp, niet alleen een correspondent willen hebben om de dateline. Bij de Volkskrant is eigenlijk al jarenlang een stille strijd gaande over de invulling van het correspondentschap. De krant heeft de neiging om een correspondent als de verlengde arm van het persbureau te gebruiken. Maar een persbureau is soevereiner, supra-nationaler en gaat vaak kort door de bocht. Bovendien zijn die berichten vaak door Amerikanen geschreven. Wil je een correspondent tot een nieuwsjunk maken dan moet hij vertalen en overschrijven. Voor het harde nieuws gaat dat vaak wel zo. Jan Tromp wil niet de verlengde arm van het persbureau zijn.

Volgens Viktor Frolke is de ouderwetse manier van correspondentie spelen achterhaald. In de jaren 60 en 70 lasen de correspondenten hier hun kranten, maakten vertalingen en samenvattingen en stuurden die naar Nederland. Door Internet is een grote functie van correspondenten komen te vervallen. Als je nu leunt op de bestaande media dan zeggen de redacties dat ze het nieuws allang via websites of de tv hebben. Nu moet je er zelf op uit; zelf je verhalen zoeken en maken.

Tim Overdiek zegt dat het niet mogelijk is om het land te begrijpen als je er niet woont. Hij heeft wel pretentie het land te kennen omdat hij al elf jaar midden in de Amerikaanse samenleving staat, met een Amerikaanse vrouw en opgroeiende kinderen. Toen hij eind 94 begon, kende hij het land alleen oppervlakkig. Het gaat er echter om te weten wat de automatismen zijn en waarom de dingen daar gaan zoals ze gaan. Het duurde bij hem 1 à 1½ jaar voordat hij dit door had. Bijvoorbeeld waarom het congres op een bepaalde manier reageert en waarom iedereen zich druk maakt over de rechter borst van Jannet Jackson. Of waarom Amerikanen niet weten waar Nederland ligt. Het is begrijpelijk dat iemand in Nederland of iemand die hier net komt, denkt dat die Amerikanen dat niet weten omdat ze bijvoorbeeld niet goed opgeleid worden. En dat is feitelijk juist. Maar je moet ook kunnen begrijpen waarom dat is. Een correspondent kan dat en kan de gebeurtenissen bovendien met een Nederlandse journalistieke bril bekijken.

Samenvattend:

- Buitenlandredacteuren en Amerika-deskundigen kijken van buitenaf naar Amerika.
- Internet en CNN bieden maar een vlakke afspiegeling van wat er in het complexe en zeer uitgestrekte Amerika allemaal gebeurt.
- De correspondent staat middenin de Amerikaanse samenleving en reist veel. Daardoor kan hij reportages, interviews, analyses en columns schrijven die redacteuren en Amerika-deskundigen, alleen al door de fysieke afstand, niet kunnen maken.
- Een correspondent kan de stem van de Amerikanen laten horen; dat kunnen anderen niet.
- De correspondent 'bewijst' ter plekke de nieuwsfeiten, doet interviews, schrijft sfeerverhalen en voegt natuurlijk het tegenwoordig onontbeerlijke persoonlijke verhaal toe.
- de correspondent heeft de mogelijkheid om via zijn informanten, de plaatselijke pers of bevriende buitenlandse correspondenten af en toe een primeurtje binnen te halen.
- Een medium wil een eigen correspondent omdat het iets toevoegt aan de merkwaarde van het medium.
- De lezer vindt het nieuws geloofwaardiger als de eigen correspondent het zegt. Zeker als hij ook nog verslag doet in het decor van zijn onderwerp.
- Een correspondent moet niet de verlengde arm van het persbureau zijn.
- Een persbureau is soeverein en supra-nationaal. Het gaat vaak kort door de bocht en bovendien zijn die berichten vaak door Amerikanen geschreven.
- Door Internet is een grote functie van correspondenten -het vertalen en samenvatten van nieuws- vervallen. Correspondenten moeten nu erop uit om zelf hun verhalen te maken.
- De correspondent heeft de mogelijkheid om via zijn informanten, de plaatselijke pers of bevriende buitenlandse correspondenten af en toe een primeurtje binnen te halen.
- Het is niet mogelijk om het land goed te begrijpen als je er niet woont.
- Een correspondent kan gebeurtenissen met de Nederlandse bril bekijken.

8 Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?

Een Nederlandse correspondent bekijkt de Verenigde Staten, haar inwoners en het Amerikaanse nieuws met een 'Nederlandse bril'. 'Met een Nederlandse bril' betekent dat de correspondent niet alleen weet welk nieuws voor de Nederlandse lezers belangrijk is, maar ook hoe die lezers aankijken tegen de Amerikaanse politiek, de Amerikaanse president en het Amerikaanse volk zelf. Hoe denken de correspondenten over deze materie?

Voor de beantwoording van deze vraag is een inventarisatie gemaakt van de wat de correspondenten over dit onderwerp zeiden tijdens de interviews. Als aanvulling zijn enkele correspondenten schriftelijk met deze vraag benaderd.

Mark Guillet: Een Nederlandse bril heb je altijd op. Ik ben de oren, ogen en neus van het Algemeen Dagblad in Amerika. Die nuchtere Hollandse kijk op de fascinerende show die Amerika is, raak je niet snel kwijt. Dagelijks contact met de collega's van de krant, de Nederlandse kranten die ik in de bus krijg (AD en NRC) en op internet bekijk, alsmede het NOS Journaal, voorkomen dat ik de Nederlandse kijk verlies.

Pieter Nijdam: Volgens mij is de Nederlandse correspondent het product van de Angelsaksische journalistieke aanpak. D.w.z. zo objectief mogelijk zijn en duiding geven waar het persoonlijke commentaren (columns) betreft. Typisch Nederlands is m.i. de tolerantie waarmee wij zijn opgegroeid. Ruimdenkend zijn en dus voor alles open staan, typeert de 'Nederlandse bril'. Zelf houd ik dagelijks de actualiteit in Nederland bij via satelliettelevisie (BVN), die de journaals, Twee Vandaag en Nova uitzendt

Ans Bouwmans: De Nederlandse cultuur en samenleving zijn je klankbord. Je weet in grote lijnen hoe mensen in Nederland denken over thema's en waar de interesses liggen. Je zorgt dat je dat niet verliest door Nederlandse kranten te lezen en Nederlandse tv te kijken. Dat kan tegenwoordig heel gemakkelijk via www.uitzendinggemist.nl, dat toegang biedt tot de publieke Nederlandstalige programma's. Verder praat je met collega's, vrienden en familie over actualiteiten.

Viktor Frölke vindt dat de Nederlandse bril bestaat uit het feit dat Nederland een heel negatief beeld heeft van de VS en Bush. Hij wil zo snel mogelijk van zijn Nederlandse bril af want als je het land waar je werkt 'haat', kun je geen goede verslaggever zijn.

Charles Groenhuijsen: Ik kijk zo weinig mogelijk met een Nederlandse bril naar Amerika omdat er al 17 miljoen Nederlanders met een Nederlandse bril naar Amerika kijken. Dat hoef ik niet ook nog een keer te doen. Dus wat ik oprecht probeer in commentaren die ik geef en reportages die ik maak, is te laten zien hoe Amerikanen over dingen denken. Daarbij speelt wel een rol wat de belangstelling in Nederland is.

Je hoeft niet in Nederland te wonen om voor Nederlanders te schrijven, vindt Diederik van Hoogstraten. Hij komt drie of vier keer per jaar in Nederland. Hij belt veel mensen in Nederland, schrijft elke dag in het Nederlands en leest de Nederlandse kranten op het Internet. Hij krijgt in Brooklyn de Volkskrant en Elsevier thuis. Hij gelooft niet dat hij gemakkelijk de touch met Nederland verliest, in ieder geval niet in die mate dat hij niet voor Nederlanders kan schrijven.

Esther Verhelle heeft een Amerikaanse vriend met wie ze gaat trouwen. Ze heeft Amerikaanse vrienden en familie en gaat naar een Amerikaanse universiteit. Ze zit dus vrij diep in de Amerikaanse maatschappij. Ondanks dat Nederland verandert en ze bepaalde ontwikkelingen mist, vindt ze dat ze Nederlandse is. *“Ik heb er 25 jaar gewoond.”*

Max Westerman¹¹³ vindt dat hij zijn Nederlandse bril bewaart doordat hij met een Nederlands team werkt: een Nederlandse producer, een redacteur in Hilversum en een Nederlandse stagiair. Hij ziet deze als een klankbord die met de laatste informatie over Nederland naar New York komt. Ook behoudt hij zijn Nederlandse blik door Nederlandse kranten te lezen. Het internet is een uitkomst om op de hoogte te blijven van het Nederlandse nieuws.

Het is niet waar dat een Nederlandse journalist zijn Nederlandse bril verliest. Dat vindt Jan Tromp. Het is volgens hem vooral de Nederlandse redactie die de correspondent scherp houdt, omdat deze Nederlandse vragen stelt.

Diederik van Hoogstraten heeft vaak contact met de Nederlandse redacties. Die houden het Nederlands perspectief in de gaten en blijven hem voeden. Hij zegt dat het goed is dat hij zich in de VS als een Nederlandse Amerikaan opstelt om het land beter te begrijpen. Dat kan vanuit Nederland niet. Diederik van Hoogstraten zegt dat hij zijn Nederlandse bril wel enigszins verliest als het gaat om Amerikaanse journalisten die hem aanspreken als expert voor Nederlandse of Europese zaken. Daar ziet hij wel een verwijdering van het thuisfront, want hij is niet meer de deskundige voor Nederlandse zaken.

Charles Groenhuijsen: Je moet als Nederlands correspondent een journalistieke verbazing over je hebben. Als je op een vraag uit Amsterdam of Hilversum reageert met ‘zo gaat het nu eenmaal’ dan moet je gaan nadenken of je nog wel geschikt bent en de vraag stellen of je niet te veel Amerikaan met de Amerikanen bent geworden.

Tim Overdiek probeert altijd met de Nederlandse bril naar de Amerikaanse samenleving te kijken. Soms is dat moeilijk. Dat merkte hij op 11 september. Hij voelde zich behalve een observerende en analyserende verslaggever ook slachtoffer. Als inwoner met een Amerikaanse vrouw in een Amerikaanse gemeenschap met een buurvrouw die net haar broer had verloren omdat hij in een van de torens zat. Dat hakt er wel in. Na 11 september maakte hij, naast zijn gewone bijdrages, maandenlang elke dag een column met alle impressies. Deels hadden die de functie om de ellende van zich af te schrijven. *“Er gebeuren toch wel een hoop dingen met je, ook privé. Ik ben dagen achtereen op de zender geweest. Je slaapt bijna niet en hebt nauwelijks de tijd om te bevatten en te beseffen wat er gebeurt.”*

Samenvattend:

De Nederlandse bril betekent:

- de oren, ogen en neus zijn van het Nederlands medium.
- nuchter, tolerant en ruimdenkend zijn.
- zo objectief mogelijke journalistiek bedrijven.
- weten hoe het Nederlands publiek denkt over allerlei thema's.
- weten waar de interesses van het Nederlands publiek liggen.

¹¹³ Interview van het studentenblad Sum met Max Westerman november 2002
<http://www.sum.nl/main/frames.asp?page=http://www.sum.nl/feature/2002-nov/feature.asp?nFeatureID=3>

- dat de wieg van de correspondent in Nederland heeft gestaan en hij er opgegroeid is.
- een negatief beeld hebben van de VS en Bush.
- zich verbazen over hoe het in de VS gaat.
- toeschouwer blijven en niet te betrokken worden.

Hoe voorkomt de correspondent dat hij de Nederlandse bril verliest?

- Een correspondent verliest zijn Nederlandse bril niet gemakkelijk, hij is Nederlander.
- Een correspondent hoeft niet met een Nederlandse bril te kijken, want dat doen 17 miljoen Nederlanders al.
- Een correspondent moet zijn Nederlandse bril juist zo snel mogelijk verliezen.
- Door contacten met Nederlandse collega's, vrienden en familie.
- Door Nederland regelmatig te bezoeken.
- Door Nederlandse kranten te lezen.
- Door Nederlandse kranten en Nederlandse programma's via Internet te bekijken: www.uitzendinggemist.nl.
- Door Nederlandse televisie via de satelliet te bekijken: BVN
- Door elke dag in het Nederlands te overleggen en te schrijven.
- Door zichzelf scherp te houden door columns te schrijven.
- Door na een paar jaar van stek te veranderen of terug te gaan naar Nederland.¹¹⁴

Correspondenten hebben zelf het idee dat het wel goed zit met hun Nederlandse *touch*. Ze hebben een duidelijk idee wat de 'Nederlandse bril' is en hoe ze die behouden of juist kwijt willen.

¹¹⁴ Zie hoofdstuk 4.7 blz.23

9 Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij daar rekening mee?

Nederlanders geven een negatief waardeoordeel aan nationalisme, egoïsme, geweld, verspilling en (niet-realistische) verkiezingsbeloftes.¹¹⁵ Deze aspecten zijn in de Amerikaanse politiek volop aanwezig en bepalen ongetwijfeld een deel van de beeldvorming over de VS.¹¹⁶ Een Nederlandse correspondent weet dit en heeft wellicht zelf ook deze opvattingen, waarden en normen. In hoeverre houdt hij daar in zijn berichtgeving rekening mee?

De gegevens zijn een inventarisatie van de wat de correspondenten over dit onderwerp zeiden tijdens de interviews. Als aanvulling zijn enkele correspondenten schriftelijk met deze vraag benaderd.

Charles Groenhuijsen: Er is een overeenkomst tussen de kijk van Nederlanders op Amerika tussen 15 jaar geleden en nu. Toen had je president Reagan. Europeanen hadden erg veel kritiek op hem. Het verschil is dat ze om Reagan nog wel moesten lachen en om Bush niet. Reagan was een man met een vermeende dommigheid. Het was helemaal geen domme man. Iedereen vond het leuk om dat te denken, maar het was toch ook wel een sympathieke ouwe baas. Van Bush denken Nederlanders ook dat hij dom is en ze vinden het nog een zak ook.

Tim Overdiek: Iedereen in Nederland heeft wel een mening over Amerika maar het is niet zo dat je een Amerikakenner bent na een weekend New York of met een camper door Arizona bent gereisd. Die mensen hebben over het algemeen gezien dat hun vooroordelen worden bevestigd. De Amerikanen zijn dik en oppervlakkig, of juist niet. Iedereen heeft zijn eigen indrukken die worden bevestigd of ontkracht. De Nederlanders kijken naar Amerika zoals ik kijk naar Frankrijk. Ik ken dat alleen van vakantie.

Yolanda Gerritsen: Nederlanders zijn arrogant en denken dat ze alles al weten. Films en tv creëren een mythe; een verkeerd beeld dat helemaal niets met de realiteit te maken heeft. Zo denken veel Nederlanders dat het Amerikaans een soort Engels knauwen is. Terwijl de vele Amerikaanse tongvallen afkomstig zijn van de talen der immigranten als het Frans, het oud Engels maar ook van de Indianen.

Charles Groenhuijsen: De doodstraf is typisch een onderwerp van de Nederlandse agenda en het is een schande dat er hier niet meer aandacht voor is. Laatst had de NOS een item over een executie van een gehandicapte. De Amerikanen vinden het idioot dat de NOS daar aandacht aan besteedt maar in Nederland vinden ze dat belangrijk. De doodstraf en helemaal bij iemand die niet helemaal goed bij zijn hoofd is, dat vinden Nederlanders zielig.

Mark Guillet: Wanneer de beeldvorming in Nederland over Amerika karikaturale trekken krijgt, probeer ik dat in mijn stukken te nuanceren of foute denkbeelden te corrigeren. Dat geldt bijvoorbeeld over dat Bush oliedom is; dat Bush in november gaat verliezen; dat alle Amerikanen zijn dik en oppervlakkig, etc, etc.

¹¹⁵ Uit Politieke Campagnes van Van Praag jr. en Brants, Reader Massacommunicatie Politieke en Maatschappelijke beeldvorming, pag.80

¹¹⁶ Maarten van Rossum begint op pagina 24 van 'Amerika Voor en Tegen' over de vermeende amerikanisering van Nederland. Met name vanaf halverwege pagina 28 wordt het interessant als hij de Amerikaanse invloed betwist.

Charles Groenhuijsen: Het is voor Nederlanders interessant om te weten, hoe Amerikanen denken over dingen, die voor ons zo vanzelfsprekend verwerpelijk zijn. Laat de Amerikanen het maar uitleggen hoe ze naar hun eigen land kijken. Dat is radicaal anders dan hoe wij naar ons eigen land kijken. Nederlanders snappen niet de *sence of sacrifice* in dit land; voor hun vaderland en voor hun president. Nederlanders kunnen niet nadenken over Bush als een *commander in chief*. en doen er lacherig over. Dus moet ik uitleggen waarom die man dat voor de Amerikanen wel is en waarom zoiets hier niet ter discussie wordt gesteld. Dat is nuttiger dan Nederlanders bevestigen in hun vooroordeel.

Jan Tromp: Je moet je goed realiseren dat je voor Nederlands publiek schrijft, maar je hoeft ze niet naar de mond te praten. 98 procent van de Volkskrant lezers vinden Bush een ongelofelijke zak. De Nederlandse redactie stelt Nederlandse vragen, dus vragen ze bijvoorbeeld om iets te schrijven over dat Bush een onzettende boerenlul is. Ik denk dat het interessanter is om oprecht interesse te tonen voor Bush, en zijn motieven te snappen en te begrijpen. Je moet hem uitleggen en schrijven dat er hier mensen zijn die het best met de Nederlanders eens zijn, maar dat er miljoenen zijn die Bush een prettige, fatsoenlijke, goede en betrouwbare vent vinden.

Diederik van Hoogstraten: Als je Bush en dit land niet probeert te begrijpen dan ben je dus ook niet bezig om er iets zinnigs over te zeggen tegen je Nederlandse publiek.

Viktor Frölke: Ik wil voorkomen over de clichés te schrijven die aansluiten bij het NL volk. Het is veel nuttiger om Bush zo objectief mogelijk te beschrijven vanuit nieuwsgierigheid naar de feiten.

Jan Tromp: Ik leg de feiten aan het Nederlands publiek tot vervelens toe uit als ik denk dat het Nederlandse publiek die informatie nodig heeft. Ik schrijf bijvoorbeeld nog steeds dat Kerry senator is voor Massachusetts. En dat Massachusetts een staat is in het noordoosten van de VS.

Ans Bouwmans: Ik kan weinig doen aan de beeldvorming in Nederland over Amerika. Ik zie het ook niet als mijn plicht de beeldvorming in welke zin dan ook bij te sturen. Ik ben er om te berichten over wat hier gebeurt. Ik zie het wel als mijn journalistieke plicht, Amerika en zijn inwoners niet clichématig of in stereotypen af te schilderen en te proberen weer te geven hoe divers hier wordt gedacht over onderwerpen. Dat betekent overigens niet dat je daarom rare verschijnselen in dit land uit de weg gaat.

Charles Groenhuijsen: De borst van Jannet Jackson is een prachtig voorbeeld van zie-je-wel-journalistiek met een hoog die-rare-Amerikanen- gehalte. Dat kan ook bijna niet anders want ze zijn absoluut maf als het om dit soort dingen gaat. Dus doen we er even braaf aan mee en noemen het massaverleidingswapens.

Pieter Nijdam: De correspondent is juist in hoge mate zelf verantwoordelijk voor de beeldvorming. Dat is deel van zijn taak.

Samenvattend:

Nederlanders

- denken dat ze Amerika kennen en alles ervan weten, hetgeen niet zo is.
- denken in clichés en stereotypen. (die rare Amerikanen)
- zoeken in de berichtgeving de bevestiging van hun (negatieve) vooroordelen.

Beeldvorming van Nederlanders over Amerika volgens de correspondenten

- Bush is dom
- Bush is een zak.
- Bush gaat de volgende verkiezingen verliezen.
- Amerikanen zijn dik
- Amerikanen zijn oppervlakkig.
- Amerikanen zijn dom.
- Amerikaans is Engels knauwen.
- De doodstraf is zielig

Op welke wijze houdt de correspondent daar rekening mee

- Oprecht interesse in Amerika tonen en de motieven van de Amerikanen begrijpen.
- Amerika uitleggen aan de Nederlanders
- Als de beeldvorming karikaturale vormen krijgt, meer nuanceren en foute denkbeelden corrigeren.
- Bij duidelijke (voor)oordelen, juist de andere kant laten zien/horen.
- Zo objectief mogelijk schrijven en de feiten begrijpen.
- Niet over clichés schrijven die aansluiten bij de mening van het Nederlands publiek.
- Bewust zijn van de eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de beeldvorming.

Correspondenten zijn opmerkelijk eensgezind over deze vraag: Nederlanders denken dat Amerikanen dik, dom en oppervlakkig zijn. Ze zien het als hun taak om Amerika uit te leggen op een oprechte en eerlijke manier om zo cliché beeldvorming tegen te gaan.

10 In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?

Een correspondent is een hele dure journalist. Zijn producten krijgen een prominente plaats in het medium waar hij voor werkt. Ondanks dat hij veel overleg heeft met de eindredactie, bepaalt hij, vanuit zijn deskundigheid, voor een belangrijk deel zelf het onderwerp en de invalshoek. De correspondent is zich bewust van de beeldvorming van Nederlanders over Amerika. Hij probeert die beeldvorming daar waar nodig bij te sturen door Amerika en haar inwoners oprecht te begrijpen, en dit zo feitelijk mogelijk uit te leggen aan de Nederlanders. Vindt de correspondent dat hij invloed heeft op de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek?

De gegevens zijn een inventarisatie van de wat de correspondenten over dit onderwerp inbrachten tijdens de interviews. Als aanvulling zijn enkele correspondenten schriftelijk met deze vraag benaderd.

Marc Guillet: Ik heb daar weinig illusies over.

Ans Bouwmans: Nou, zo invloedrijk vind ik mezelf helemaal niet.

Charles Groenhuijsen: De pretentie om Nederland iets bij te brengen is de primaire rol van een correspondent. Hij moet het Nederlandse publiek bijpraten. Dat geldt voor alles wat hij doet. Het werk is primair bedoeld om Nederlanders op de hoogte te brengen wat er in Amerika en in de wereld gebeurt. Het is niet zo dat als Nederlanders het verkeerd hebben, de correspondent het even recht gaat zetten. Het correspondentenschap is niet bedoeld om misverstanden bij Nederlanders aan de kaak te stellen. De correspondent is geen wereldverbeteraar. Hij is een boodschapper die het nieuws brengt, duidt, uitlegt en interpreteert en er op die manier gezaghebbend over kan praten op de radio. Misverstanden zijn vaak niet recht te breien. Mensen houden liever vast aan hun eigen vooroordelen. En als blijkt dat ze het toch verkeerd hebben gezien omdat ze op de radio horen dat het anders is, is dat mooi meegenomen.

Frank Kools: Ik had als correspondent bij de EU in België, sterk het gevoel dat ik met mijn stukken invloed had. Vaak stelden Tweede Kamerleden in het vragenuurtje vragen die gebaseerd waren op mijn stukken. Ik schreef over onderwerpen waar niemand anders over schreef en stelde vragen die er toe deden. Ik betekende wat. De VS is echt buitenland en dat soort invloed kun je vergeten. Het probleem is dat Nederland vol zit met Amerika-experts, die alles al gezien hebben op de website van de New York Times. Nederlanders weten alles van de VS door films, muziek, de aandacht in de pers, de Nederlandse band met de VS, de taal en CNN. Daarom draag ik minder bij aan de beeldvorming en informatievoorziening; ik maak veel minder het verschil dan toen ik in Brussel zat.

Viktor Frolke: Ik zie het als mijn taak om de beeldvorming in Nederland te veranderen. In aansluiting op de eerdere antwoorden. Ik wil de Nederlanders een objectiever en feitelijker beeld geven dan het cliché oordeel dat ze nu hebben.

Pieter Nijdam: Dat is moeilijk meetbaar. De correspondent hoopt natuurlijk wel dat zijn artikelen een bijdrage leveren aan de beeldvorming. Daarvoor zit ie hier.

Samenvattend:

De meeste correspondenten denken dat hun invloed op de beeldvorming bij Nederlanders zeer gering is. Ze vinden wel dat het de taak van een correspondent is om dat met objectieve en feitelijke verslaggeving wel te doen. Van moraliseren, de

wereldverbeteraar of de missionaris spelen, willen de correspondenten niets weten. Ze zijn een doorgeefluik en proberen bij te dragen aan een evenwichtiger beeld dat Nederlanders van de VS hebben door nieuws te duiden, uit te leggen en te interpreteren.

11 Het profiel van de Nederlandse correspondent in de VS

Het profiel van een Nederlandse correspondent in de Verenigde Staten anno 2004, is een beschrijving van de basiskenmerken van een gemiddelde Nederlandse correspondent. Hoewel de gemiddelde correspondent niet bestaat, is het zinvol om zo'n profiel te maken. Het zegt in een notendop iets over wat voor soort journalist het Nederlands publiek op de hoogte houdt van nieuws, ontwikkelingen en achtergronden in het machtigste land ter wereld. Kortom de persoon achter de correspondent. Het profiel is gebaseerd op de resultaten en conclusies die voortkomen uit de schriftelijke en mondelinge interviews van de respondenten.

Het profiel van de Nederlandse correspondent in de VS luidt als volgt:

De gemiddelde Nederlandse correspondent in de Verenigde Staten is nog steeds een man. Zijn leeftijd is 42 jaar. Hij woont met zijn vrouw en kind in een huurhuis of appartement in New York.

De correspondent was vroeger op de universiteit een vlijtige student. Na zijn studie Geschiedenis, deed hij nog een journalistieke studie omdat hij zo van schrijven hield. Voordat hij aan zijn correspondentenschap begint, heeft hij ruime ervaring in journalistiek opgedaan. Eerst komt hij in vaste dienst bij een landelijk dagblad op de redactie terecht, maar spoedig vertrekt hij naar het buitenland en wordt daar correspondent.

Hij neemt zijn taak serieus: werkt hard en levert mooie reportages af. Na vijf jaar moet hij van zijn werkgever terug naar Nederland, want die is bang dat hij te veel went aan het andere land en aan de vrijheid. Nadat hij bewezen heeft nog steeds als sociale collega op een redactie te kunnen werken, vraagt zijn baas of hij het in Amerika wil proberen. De correspondent overtuigt zijn vriendin van dit prachtvoorstel en belooft tijd voor haar vrij te houden als ze eenmaal in het swingende New York wonen.

Nu, na vier jaar, is hij een workaholic: hij maakt werkweken van meer dan zestig uur en snabbelt naast zijn vaste baan geregeld wat bij. Hij is inmiddels getrouwd en heeft een kind. Hij probeert wel tijd vrij te maken voor zijn gezin, maar het valt niet mee. Hij is vaak weg als hij het land doorkruist om de rook van bosbranden op te snuiven, het proces tegen een popster te verslaan of met het Foreign Press Centre een politiek evenement te bezoeken. Als de correspondent thuis is, vliegen de uren om als hij achter zijn laptop het ene na het andere artikel schrijft, terwijl hij vanuit een ooghoek naar de televisie kijkt. Die staat de hele dag op CNN of Ms NBC. Het geluid is uit, want hij luistert ondertussen ook naar de National Public Radio.

Als hij niet schrijft, zit hij aan de telefoon met iemand van de buitenlandredactie in Nederland en bespreekt zijn volgende klus. Hij heeft dan al een behoorlijk overzicht van het nieuws van die dag omdat hij minstens twee kranten, waaronder de onvermijdelijke New York Times, gelezen heeft en het internet afgestruind heeft voor de laatste nieuwtjes. De correspondent wikt en weegt samen met de redacteur welke onderwerpen interessant zijn voor zijn Nederlandse publiek en of er een originele invalshoek is. De buitenlandredactie zelf kan de nieuwsberichten die via de persbureaus binnenkomen wel vertalen en herschrijven. Als het even kan, moet de correspondent een ooggetuigenverslag of reportage maken, waarbij hij met Nederlandse ogen de situatie beschouwt, zodat hij een op Nederland toegesneden uitleg kan geven van hoe het in Amerika toegaat en waarom. Hij vindt het belangrijk dat Nederlanders een ander geluid horen, ook al denken ze alles al van Amerika te

weten. Nederlanders denken dat Amerikanen dik, dom en oppervlakkig zijn en Bush een onbenul. De correspondent hoopt dit clichébeeld te nuanceren. Alles wat hij doet, gaat echter in overleg en elk stuk dat hij maakt wordt geplaatst. Een zo dure werknemer moet immers efficiënt worden gebruikt.

Een paar keer per jaar steekt hij met zijn gezin de plas over naar Nederland. Zogenaamd voor een bezoek aan de familie, maar altijd moet hij voor werkoverleg naar de redactie. Zijn baas geeft hem nog ruim een jaar: de verbazing over die gekke Amerikanen zal dan grotendeels voorbij zijn. In afwachting van een volgend correspondentschap moet hij dan weer een tijdje keurig van negen tot vijf op kantoor in Amsterdam werken. Als het hem lukt, hopt de correspondent voor die tijd naar een andere werkgever en blijft in de VS, het meest dynamische land ter wereld dat, wat hem betreft, blijft verbazen.

Het profiel van dit onderzoek is deels te vergelijken met profielen en gegevens van een aantal andere onderzoeken. Het gaat dan om enige demografische kenmerken. De andere kenmerken hebben specifiek te maken met het vak Nederlandse Correspondent in de VS en dat is nog niet eerder zo onderzocht. Hieronder staat een overzicht van de vergelijkbare onderzoeken op demografische kenmerken.

Mary Shen van het Foreign Press Centre¹¹⁷ maakte naar aanleiding van haar onderzoek voor de Columbia University School of Journalism een profiel van de gemiddelde buitenlandse correspondent in de VS. De volgende elementen komen overeen met dit onderzoek onder Nederlandse correspondenten. Het profiel staat op de website van de Foreign Press Association of New York¹¹⁸.

... the average foreign correspondent in the United States,..., is a 43-year-old married man with one child. He has been a newsman for more than 20 years, associated with his present organization some 13 years and has served abroad nearly 10 years. He has attended graduate school, taking courses in international relations and political science...

Op een andere website van de Foreign Press Association of New York¹¹⁹ ter gelegenheid van het 75 jarig bestaan, schrijft Mitja Mersol, voorzitter van de FPA in NY

Researchers have suggested that Mr or Ms Average Foreign Correspondent in the US is 42.5 years old, married with one child, and has been a journalist for more than 20 years.

In het geschiedenisoverzicht schrijft Roy Murphy het volgende:

Some years ago, a student of the School of Journalism of the University of Missouri wrote his thesis on the foreign Press corps in this country. The thesis revealed that the average foreign correspondent in the United States is a mature man (or woman) in his (or her) early forties, speaks 2.3 languages besides his own, carries a little bundle of academic degrees, is married and has 2.1 children.

De onderzoeken waar op deze website naar verwezen wordt, zijn overigens nergens terug te vinden en dus op geen enkele wijze te controleren. Ook is niet duidelijk wanneer deze onderzoeken gedaan zijn. De FPA is echter een vereniging van serieuze

¹¹⁷ Het Foreign Press Centre is een instelling van de federale overheid dat buitenlandse journalisten moet helpen bij het zoeken naar informatie. Verder organiseren ze excursies, briefings en persconferenties en bemiddelen ze bij aanvragen voor interviews met bekende Amerikanen. De perskaart van het Foreign Press Centre is voor journalisten een uiterst behulpzame identificatiekaart. Zie bijlage 3.

¹¹⁸ www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml

¹¹⁹ <http://www.columbia.edu/~js322/misc/fpa/history/11-hist.htm>

journalisten. Er is geen reden om aan te nemen dat ze deze gegevens verzonnen hebben.

Uitkomsten van een onderzoek onder Nederlandse journalisten Mark Deuze 2002¹²⁰

- Man/vrouw verhouding 66 versus 34 procent
- Gemiddelde leeftijd is 42 jaar
- Hoog opleidingsniveau.
- Journalisten zijn over het algemeen ervaren in hun werk.

Uitkomsten van een survey naar Amerikaanse journalisten door Indiana University in 2003¹²¹

- Gemiddelde leeftijd onder journalisten stijgt van 32 in 1982 naar 41 in 2002
- De man vrouw verhouding blijft stabiel sinds 1982 op 67% man tegenover 33% vrouw.
- Het aantal journalisten met minimaal HBO stijgt van 82% in 1992 tot 89% in 2002.

Uitkomsten onderzoek onder 4500 journalisten van redactie & Co in 2003¹²²

- Opleidingsniveau is hoog 90% HBO of WO opleiding, maar 23% journalistieke opleiding
- Vaste baan is favoriet

Conclusie:

De verschillende onderzoeken laten vooral globale overeenkomsten zien in man/vrouw verhouding, leeftijd, gezinssituatie, ervaring en interesse. Alleen het opleidingsniveau van de respondenten is aanmerkelijk hoger.

¹²⁰ <http://users.fmg.uva.nl/mdeuze/paper1.htm>

¹²¹ http://oregonstate.edu/Dept/pol_sci/fac/sahr/ps415/jour2003.pdf

¹²² <http://www.redactieco.nl/rapport.pdf>

12 Conclusie

Dit onderzoeksrapport gaat over een deels beschrijvend en deels explorerend onderzoek naar de huidige correspondenten in de Verenigde Staten, die werkzaam zijn bij de landelijke Nederlandse nieuwsmedia. Het onderzoek wil een beeld geven van de meest in het oog springende demografische kenmerken van deze correspondenten, van hun werk en van meningen van de correspondenten over enige facetten van het werk in de VS. Dit resulteert uiteindelijk in een profielbeschrijving van de gemiddelde Nederlandse correspondent.

Het onderzoek vond plaats van oktober 2003 tot maart 2004.

De onderzoeksmethodieken die gebruikt zijn voor het verkrijgen van de resultaten zijn het schriftelijke en mondelinge interview. Sporadisch zijn gegevens uit literatuur en van websites gebruikt. Uiteindelijk resulteert dit in een profiel van de gemiddelde, huidige Nederlandse correspondent¹²³ in de Verenigde Staten.

De centrale vraag in dit onderzoek is:

Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten, voor welke media werken ze, hoe komt de berichtgeving van Nederlandse correspondenten in de VS tot stand en hoe gaan zij om met de specifieke omstandigheden die het land met zich meebrengen?

Hier vloeien de volgende deelvragen uit voort.

- 1) *Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten en voor welke media werken ze?*
- 2) *Hoe werkt de Nederlandse correspondent?*
 - a) *Werkt de correspondent alleen of in een redactie?*
 - b) *Hoeveel uur per week werkt de correspondent?*
 - c) *Welke bronnen raadpleegt de correspondent?*
 - d) *Welke criteria hanteert de correspondent bij de nieuwsselectie?*
 - e) *Is daarin iets veranderd na 11 september 2001?*
 - f) *Hoeveel werk wordt daadwerkelijk opgenomen of uitgezonden in de media in Nederland?*
- 3) *Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?*
- 4) *Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?*
- 5) *Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?*
- 6) *Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij daar rekening mee?*
- 7) *In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?*

¹²³ Met 'Nederlandse correspondent' wordt bedoeld een correspondent die werkt voor de Nederlandse nieuwsmedia. Dat kan dus ook iemand uit een ander land zijn, zoals de Belgische Greet de Keyser. Om eindelijk *hij/zij* vormen te voorkomen wordt in dit onderzoek over *hij* gesproken als het gaat om de correspondent. Daarmee worden zowel de mannen als de vrouwen bedoeld.

Om de centrale vraagstelling te kunnen beantwoorden, vindt een eenmalige survey plaats onder een zo groot mogelijk deel van de populatie Nederlandse correspondenten in de VS die werken in de dagelijkse nieuwsgaring voor de landelijke media. Om deze gegevens te verzamelen, is vooral gebruik gemaakt van schriftelijke en mondelinge interviews.

De lijst met de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten die werken bij de landelijke nieuwsmedia, is zo goed als compleet. Het zou echter kunnen dat er toch nog Nederlandse correspondenten in de VS zijn die niet bij dit onderzoek betrokken zijn. De kans lijkt klein dat hierbij vaste correspondenten van de grote landelijke nieuwsmedia zullen zijn.

Het schriftelijke interview heeft vooral betrekking op de deelvragen 1 en 2. Zij vormen het overwegend beschrijvend deel van het onderzoek. De mondelinge interviews zijn de belangrijkste bron voor de antwoorden op de deelvragen 3 tot en met 7. Zij vormen grotendeels explorerende deel van dit onderzoek. Het beschrijvende deel is aan alle respondenten voorgelegd, het explorerende deel aan een selectie ervan. De deelvragen 3 -7 zijn in sommige gevallen schriftelijk voorgelegd aan enkele correspondenten¹²⁴ van kranten om een evenwichtiger beeld te krijgen.

Het schriftelijke interview bestaat uit een vragenformulier met 16 vragen. Dit formulier is per e-mail verstuurd naar 18 correspondenten. Uiteindelijk zijn er 14 formulieren volledig ingevuld. Er zijn 11 correspondenten mondeling geïnterviewd. Deze interviews zijn gedaan per telefoon of vis-à-vis in de VS. De informatie uit de interviews is samengevoegd met de uitkomsten van de enquête of toegevoegd aan de analyse van de gegevens.

De conclusies zijn geordend in de volgorde van de vragen in de vragenlijst zoals die aan de correspondenten is voorgelegd.

1 Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten en voor welke media werken ze?

1.1 naam

De lijst met correspondenten bestaat uit 12 mannen en 6 vrouwen. Deze verhouding komt overeen met recent onderzoek onder Nederlandse¹²⁵ en Amerikaanse journalisten.¹²⁶ Mannen zijn flink in de meerderheid. Onderzoeker Stephan Hess¹²⁷ deed een enorm onderzoek naar buitenlandse correspondenten in Amerika midden jaren negentig. Ook hij concludeerde dat mannen de overgrote meerderheid vormen, maar hij constateerde ook dat de vrouwen aan een opmars bezig zijn. Een aantal Nederlandse correspondenten dachten ook dat het aantal vrouwen onder hen vooral in de laatste tien jaar is toegenomen.¹²⁸ Daarnaast komt naar voren dat de top onder de correspondenten, de meest bekende tv- en radiocorrespondenten, nog steeds allemaal mannen zijn¹²⁹. Bij de kranten lijkt de correspondentenwereld nog steeds een mannenbolwerk te zijn¹³⁰. De

¹²⁴ Marc Guillet, Pieter Nijdam en Ans Bouwmans

¹²⁵ <http://users.fmg.uva.nl/mdeuze/paper1.htm>

¹²⁶ http://oregonstate.edu/Dept/pol_sci/fac/sahr/ps415/jour2003.

¹²⁷ Dit onderzoek beschreef hij in het boek *International News & Foreign Correspondents*. De onderzoeker heeft het boek niet te pakken kunnen krijgen, maar de inhoudelijke informatie is afkomstig van de website en <http://archives.cjr.org/year/96/6/books-foreign.asp>. De passage over de toename van vrouwen staat onderaan pagina 2.

¹²⁸ Zowel Yolanda Gerritsen, Marjan Molenaar als Esther Verhelle, bevestigen dit gegeven in gesprekken. (Zie bijlage 2)

¹²⁹ tabel 8

¹³⁰ Zie tabel 10

enige vrouw die momenteel aan te merken is als schrijvende correspondent is Ans Bouwmans.

Overzicht van alle benaderde correspondenten en het medium waarvoor ze werken.

Naam	Medium
1. Max Westerman	RTL4
2. Charles Groenhuijsen	NOS televisie
3. Tim Overdiek	Radio 1
4. Esther Verhalle	Radio 1
5. Twan Huys	Nova
6. Marjan Molenaar	Twee Vandaag EO
7. Greet de Keyser	Twee Vandaag TROS
8. David Hammelburg	Netwerk
9. Reinout van Wagendonk	Business Nieuws Radio, Radio 2, Wereldomroep.
10. Jan Tromp	Volkskrant
11. Diederik van Hoogstraten	Elsevier/Volkskrant
12. Mark Chavannes	NRC
13. Viktor Frölke	NRC
14. Pieter Nijdam	Telegraaf
15. Marc Guillet	Algemeen Dagblad
16. Frank Kools	Trouw
17. Yolanda Gerritsen	Opzij, voorheen Parool, VARA, AVRO
18. Ans Bouwmans	Gemeenschappelijke Pers Dienst (GPD)

Tabel 18

Naast het aantal vrouwen is ook het totale aantal Nederlandse correspondenten de laatste twintig jaar enorm toegenomen. Charles Groenhuijsen noemde als reden daarvoor de toename van zowel aantal mediaconcerns als het aantal nieuwsrubrieken dat om items vraagt. Daarnaast is de belangstelling voor alles wat er in de VS gebeurt, in Nederland (en de rest van de wereld) toegenomen. Cijfers van het Foreign Press Centre laten eenzelfde trend zien, als het gaat over alle buitenlandse correspondenten in de VS¹³¹.

1.2 Woonplaats

Het overgrote deel van de Nederlandse correspondenten woont in New York. De reden ligt voor de hand. In de eerste plaats hebben alle grote mediaconcerns ter wereld hier hun hoofdkantoor of op zijn minst een groot bureau.¹³² Verder staat in New York het hoofdkwartier van de Verenigde Naties,¹³³ en zijn er de belangrijke beurzen van Wall Street en de Nasdaq gevestigd. Daarnaast is New York het centrum van bijvoorbeeld de mondiale kunst en cultuur en wonen er talloze beroemdheden. Eigenlijk is bijna alles wat in New York gebeurt nieuws. Kortom New York is het economisch en cultureel machtscentrum van de VS.

¹³¹ Op de jubileum website van de Foreign Press Association New York staat dat uit onderzoek bleek dat in 1993 het aantal buitenlandse correspondenten dat ingeschreven was bij het Foreign Press Centre New York in 5 jaar tijd met 100 was gestegen tot 800.¹³¹ Jodell Shields vertelde tijdens het bezoek¹³¹ op 29 januari 2004 -10 jaar later- dat het Foreign Press Centre New York nu 1500 journalisten uit 57 landen bedient. Als het aantal buitenlandse journalisten in het algemeen zo substantieel gestegen is, zal een vergelijkbare stijging ook bij Nederlands correspondenten te constateren zijn.

¹³² Max Westerman geeft een aardig overzicht in hoofdstuk 19 van zijn 'Max & the City'.

¹³³ De website van de Foreign Press Association New York geeft de VN aan als een belangrijke trekpleister voor journalisten en ook Esther Verhalle heeft in een interview hierover veel verteld. www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml

De vier correspondenten die op Bureau Washington¹³⁴ werken, wonen in Washington D.C. of een voorstad ervan. Washington D.C heeft natuurlijk het Witte Huis en Congres en is daarmee het centrum van de Amerikaanse politieke macht.

1.3 Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van 17 correspondenten uit dit onderzoek is 42 jaar. Dit is gelijk aan een onderzoek onder journalisten in Nederland door Deuze¹³⁵. Een vergelijkbaar Survey onderzoek naar Amerikaanse journalisten in 2003 door Indiana University¹³⁶ komt op een leeftijd van 41. Het onderzoek van Mary Shen¹³⁷ onder buitenlandse correspondenten in de VS berekende een gemiddelde leeftijd van 43.

Ondanks dat deze onderzoeken veel groter van opzet waren, komt naar voren dat de gemiddelde Nederlandse correspondenten in de VS dezelfde leeftijd heeft dan de gemiddelde journalist in Nederland.

De gegevens over leeftijden nu en bij aanvang van het correspondentenschap geven de volgende conclusies:

- De meeste huidige correspondenten (65%) zijn tussen de 40 en 50 jaar.
- De gemiddelde leeftijd waarop de huidige correspondenten begonnen aan hun huidige baan is 38.¹³⁸
- De meeste huidige correspondenten (59%) waren tussen de 30 en 40 jaar toen ze begonnen aan hun huidige baan.

1.4 Opleiding.

De graad van opleiding van de gemiddelde correspondent is hoog. Uit dit onderzoek blijkt dat 25% een HBO opleiding heeft, 69% Universiteit en 6% een praktijkopleiding. 94% van de correspondenten heeft een HBO diploma of hoger.

In vergelijking met andere onderzoeken¹³⁹, blijkt het opleidingsniveau van de onderzochte Nederlandse correspondenten hoger uit te komen dan die van de gemiddelde journalist.

Hieruit volgt de conclusie dat het gemiddelde opleidingsniveau onder de Nederlandse correspondenten in de VS hoog is en aanmerkelijk hoger dan het gemiddelde opleidingsniveau van journalisten in Nederland en Amerika.

1.5 Voor welk medium werken de correspondenten?

Het overzicht van de correspondenten en de media waar ze voor werken, staat in tabel 10. Hieruit volgt dat de NOS de meeste correspondenten heeft, gevolgd door de kwaliteitskranten De Volkskrant en het NRC.

De Telegraaf is heeft een oplage die meer dan twee keer zo hoog is als die van NRC en De Volkskrant en toch maar 1 correspondent. Van alle zes commerciële tv-zenders heeft alleen de HMG groep (RTL 4 en 5 en Yorin), 1 correspondent. Blijkbaar is het niet de grootte van het medium dat het aantal correspondenten bepaalt. De media met het meeste prestige op nieuwsgebied, hebben de meeste correspondenten.

¹³⁴ De NOS en Twee Vandaag delen in Washington de redactieruimte. Voor de NOS werken hier Charles Groenhuisen en Tim Overdiek en voor TweeVandaag Greet de Keyser en Marjan Molenaar. Verder werken hier de producer Hans van den Nieuwendijk, een cameraman/editor en twee studenten van de Universiteit Groningen.

¹³⁵ <http://users.fmg.uva.nl/mdeuze/paper1.htm>

¹³⁶ http://oregonstate.edu/Dept/pol_sci/fac/sahr/ps415/jour2003.pdf

¹³⁷ Dit staat op www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml pagina 3.

¹³⁸ De meeste waren jonger toen ze in de VS begonnen, omdat ze vaak nog jaren voor een andere opdrachtgever gewerkt hebben, voordat ze aan hun huidige baan begonnen.

¹³⁹ Zie bijlage 4

1.5a In dienst sinds ...

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat van de 15 correspondenten er 13 (86%) de laatste 5 jaar in dienst gekomen zijn van de huidige werkgever. Correspondenten wisselen blijkbaar regelmatig van werkplek. De meeste kranten hanteren een limiet van vijf of zes jaar voor een correspondentschap. De Volkskrant heeft de *policy* om elke 5 jaar de correspondenten terug te laten komen naar Amsterdam. De krant wil voorkomen dat correspondenten zich niet meer verbazen over het land waar ze werken. Daarnaast heeft de krant slechte ervaringen met correspondenten die na tien, vijftien jaar niet meer konden aarden op de redactie in Amsterdam.

Er zijn correspondenten die het wel lang volhouden. Yolanda Gerritsen begon in 1980 bij Fons van Westerloo en is ondanks dat ze voor verschillende werkgevers werkte, nooit meer uit New York vertrokken. Max Westerman is met zijn 12 jaar werk voor RTL4 een echter veteraan. Charles Groenhuijsen is nu bezig met zijn tweede correspondentschap in Washington. Hij heeft in totaal van 11 jaar achter de rug.

De meeste correspondenten in de VS hebben bij hun aanstelling veel ervaring als buitenlands correspondent.¹⁴⁰ Hetzij in een ander land, hetzij voor andere media.

1.6 Voor welke media nog werken correspondenten nog meer

Veel correspondenten hebben meerdere opdrachtgevers of allerlei schnabbels als bijverdienste. Een bloemlezing: Max Westerman heeft zich ontwikkeld tot programmamaker en boekenschrijver met zijn 'Max & the City'; Charles Groenhuijsen schrijft columns op de website van de NOS, soms in AD. Hij schrijft ook een boek en is af en toe gastvoorzitter op congressen; Twan Huys is naast correspondent regelmatig tv-presentator bij grote evenementen of gebeurtenissen, Tim Overdiek schrijft columns. Esther Verhalle, Greet de Keyser en Marjan Molenaar maken ook items voor andere programma's van het bedrijf waar ze bij in dienst zijn. De schrijvende pers met de freelancers als Diederik van Hoogstraten, Yolanda Gerritsen en Reinout van Wagtendonk voorop, werken regelmatig voor andere media. Ook Viktor Frölke met een vaste baan bij de NRC, werkt regelmatig voor andere bladen als Quote, Blvd, ESQ en voor de VPRO-radio.

1.7 Gezinsamenstelling

Van de correspondenten heeft 1/3 een gezin met twee kinderen, woont 1/3 samen met een partner en is 1/3 single. Het zijn niet alleen de correspondenten die langer werkzaam zijn in de VS die een gezin met kinderen hebben. Jan Tromp en Pieter Nijdam werken nog niet erg lang in de VS en hun gezin was blijkbaar bereid mee te reizen. Voor een single is de keuze voor een correspondentschap makkelijker. Verder valt op dat de vrouwelijke correspondenten geen van allen zelf kinderen hebben.

1.8 Huisvesting

De meeste correspondenten huren een woning of een appartement. De Telegraaf en de GPD hebben een eigen huis voor hun correspondenten. In New York waar de huurprijzen hoog zijn, bewonen de correspondenten meestal kleine appartementen. Het huis is dan ook de werkplek. De NOS met Twee Vandaag, en RTL4 beschikken over een eigen redactie- en werkruimte in respectievelijk Washington en New York.

1.9 Hoe vaak komt de correspondent per jaar in Nederland?

De correspondenten gaan bijna allemaal 1 tot 3 keer per jaar naar Nederland. Soms is dat voor het bezoeken van familie en vrienden, soms voor werkoverleg of bijvoorbeeld

¹⁴⁰ Zie hoofdstuk 4.7

correspondentendagen.¹⁴¹ De correspondenten vinden niet dat dit te weinig is om hun *touch* met Nederland te behouden.

1.10 Wat is uw specialisme?

De meeste correspondenten hebben als specialisme 'Amerika'. Ook 'politiek' en 'economie' scoren regelmatig. Alle correspondenten vinden echter dat je van veel markten thuis moet zijn. Als er iets gebeurt waarvan de correspondent de details niet kent, moet hij toch meteen in de ether of er een stuk over schrijven.

2 Hoe werkt de Nederlandse correspondent?

2.1 Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden?

- Correspondenten die voor kranten en de radio werken, maken hun journalistieke producten alleen.
- Correspondenten die voor tv werken, hebben een team om zich heen, bestaande uit een producer, een cameraman/editor en vaak een stagiaire.
- In alle gevallen is er veel overleg met de redacties in Nederland. Dat gaat dan over welke onderwerpen worden behandeld, welke invalshoek wordt genomen en hoe lang moet een product zijn.

2.2 Hoeveel uur per week werkt u?

75 procent van de correspondenten werkt meer dan 50 uur en 33 procent meer dan 70 uur. Voor hen die normaal 40 uur per week werken, loopt dit in hoogtijweken op tot 80 uur. Het is nooit een 'normale' werkweek; rustige weken wisselen zich af met hele hectische.

De oorzaken voor het grote aantal uren zijn:

- het gebied waarover bericht wordt is uitgestrekt en de hoeveelheid nieuws enorm.
- het belang van het nieuws is groot.
- veel reizen voor interviews en reportages.
- veel research doen en het nieuws bijhouden.
- veel items maken.
- tijdsverschil met Nederland

De vertegenwoordigers van de NOS en RTL televisie en radio, Volkskrant, NRC en AD maken de meeste uren. De parttimers de minste uren, maar dat is altijd nog meer dan een volle werkweek in Nederland.

2.3 Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?

De Nederlandse pers is een kleine speler op het veld en krijgt de belangrijke mensen zelden te spreken. Daarom is de correspondent afhankelijk van indirecte bronnen. Correspondenten maken gebruik van de volgende bronnen.

- Amerikaanse kwaliteitskranten: New York Times, Washington Post, L.A-Times, Wall Street Journal en USA-Today.
- 24-uurs nieuwszenders in de VS; CNN en MsNBC.
- National Public Radio
- Weekbladen/tijdschriften: Newsweek, Time, The Economist, The New Yorker.
- Internet: newssites van kranten, omroepen, etc.
- Nieuwsdiensten en persbureaus.
- Eigen nieuwsgaring/zegspersonen,
- Denktanks,
- Boeken
- Foreign Press Centre

¹⁴¹ Uit de interviews zie bijlage 2.

2.4 Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?

Bij het selecteren van het Amerikaanse nieuws door de Nederlandse correspondenten gelden -los van de algemene journalistieke criteria- enige specifieke criteria.

- Een correspondent is een Amerika deskundige en selecteert op grond van zijn deskundigheid het nieuws. Zijn eigen interesse is het criterium.
- Een correspondent moet bij zijn selectie het nieuws bekijken door een Nederlandse bril. Hij moet weten wat het Nederlands publiek interesseert.
- Een correspondent moet weten wat zijn opdrachtgevers interesseert. Hij beslist vaak in overleg met zijn buitenlandredactie welke onderwerpen hij gaat behandelen.
- Een correspondent moet zich in Amerika meer nog dan in Nederland op de hoogte stellen van de betrouwbaarheid van de bron van het nieuws.
- Het meeste Amerikaanse nieuws is per definitie interessant voor Nederland, inclusief fenomenen uit politiek, de showbiz of de sport.
- De invalshoek moet origineel zijn.
- Correspondenten kijken vaak welk hard/snel nieuws 'bewezen' moet worden.

2.5 Wat is daarin veranderd na 9/11?

- De aanslagen op 11 september 2001 veranderden weinig in de nieuwsselectie.
- Er is nog meer aandacht voor Amerika- en wereldnieuws.

2.6 Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst of uitgezonden?

- Bijna alle correspondenten zeggen, dat nagenoeg alles wat ze maken in Nederland wordt uitgezonden of geplaatst.

2.7 Praktijkonderzoek nieuwsselectie (Maandag 9 februari 2004)

Ter verdieping van de vraag over de nieuwsselectie is een aantal correspondenten op maandag 9 februari 2004 gevraagd mee te werken aan een vergelijkend praktijkonderzoek in de vorm van een steekproef. Voor het onderzoek zijn de headlines van de media die door de respondenten opgegeven zijn als bron, vergeleken met de items die de correspondenten op deze dag gemaakt hebben.

De conclusie van het onderzoek luidt:

- Als er niet een sterke Nederlandse link is of een onderwerp met sterk lokaal karakter, kiest de Nederlandse correspondent nagenoeg dezelfde onderwerpen als die in de headlines van de Amerikaanse media en ook nog in ongeveer dezelfde rangorde.

Om de eindconclusie werkelijk hard te maken zouden er veel meer steekproeven genomen moeten worden. De conclusie is dus meer een ruwe indicatie dan een onweerlegbaar feit.

3 Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?

Alle Nederlandse correspondenten die in de Verenigde Staten werken, doen dat alleen of in een kleine redactie. Maar er is nauw contact met de buitenlandredactie in Nederland. Samen bepalen ze bijvoorbeeld welke onderwerpen aan bod komen, wat de invalshoek is en hoe lang de bijdrage moet zijn. Ook wordt bepaald wie wat schrijft, want ook de buitenlandredactie levert bijdragen over Amerika. Hoe ziet deze samenwerking en de taakverdeling er bij de verschillende media uit?

Samenvattend:

- Buitenlandredactie doet het snelle en harde nieuws, soms het politieke en economische nieuws. De correspondent verzorgt reportages, achtergronden, analyses en interviews.

- De buitenlandredactie heeft een coördinerende functie. Zij zien toe op het dagaanbod en laten weten aan wat voor soort artikelen behoefte is. (iets luchtigs, een analyse of reportage, etc)
- De buitenlandredactie doet de eindredactie van de stukken.
- De buitenlandredactie dient als klankbord (Voor welke onderwerpen is in Nederland interesse, hoe wordt in Nederland over iets gedacht)
- De buitenlandredactie geeft aan als er een Nederlands onderwerp is dat Amerikaanse reactie behoeft.
- Als de correspondent niet toekomt aan bureaustukken - omdat hij op reportage is of achtergronden/analyses moet schrijven - dan verzorgt de bureauredactie de nieuwssamenvattingen.
- Buitenlandredactie is deskundiger als vroeger waardoor ze op niveau kunnen meepraten en meebeslissen.
- Buitenlandredactie reiken ideeën aan voor onderwerpen en denken mee over de inhoud. Het is een wisselwerking: de redactie en de correspondent dragen beiden onderwerpen aan.
- De Buitenlandredactie kan beter de hele Amerikaanse samenleving overzien dan de correspondenten, omdat ze met meerdere journalisten de persbureaus en nieuwssites in de gaten kunnen houden. De correspondent brengt juist onderwerpen 'van binnenuit' die aan de aandacht van de eindredactie ontsnappen.

4 Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?

Moderne communicatietechnieken zorgen ervoor dat bijna al het nieuws uit de VS in *realtime* op het Nederlandse bureau komt. Hierdoor kan de buitenlandredactie veel van het Amerikaans nieuws verzorgen. De buitenlandredactie heeft automatisch een op het oog gezonde distantie, doordat ze geen deel uitmaken van bijvoorbeeld de waan van de dag, het verkiezingscircus of een megahype, zoals die vaak in de VS plaatsvinden. Zij kunnen ook veel goedkoper en met meerdere journalisten aan bepaalde items werken en bijvoorbeeld veel meer informatie verzamelen en doorspitten. Dit alles roept de vraag op wat de meerwaarde is van een dure correspondent.

Samenvattend:

- Buitenlandredacteuren en Amerika-deskundigen kijken van buiten af naar Amerika.
- Internet en CNN bieden maar een vlakke afspiegeling van wat er in het complexe en zeer uitgestrekte Amerika allemaal gebeurt.
- De correspondent staat middenin de Amerikaanse samenleving en reist veel. Daardoor kan hij reportages, interviews, analyses en columns schrijven die redacteuren en Amerika-deskundigen alleen al door de fysieke afstand, niet kunnen maken.
- Een correspondent kan de stem van de Amerikanen laten horen; dat kunnen anderen niet.
- De correspondent 'bewijst' ter plekke de nieuwsfeiten, doet interviews, schrijft sfeerverhalen en voegt natuurlijk het tegenwoordig onontbeerlijke persoonlijke verhaal toe.
- de correspondent heeft de mogelijkheid om via zijn informanten, de plaatselijke pers of bevriende buitenlandse correspondenten af en toe een primeurtje binnen te halen.
- Een medium wil een eigen correspondent omdat het iets toevoegt aan de merkwaarde van het medium.
- De lezer vindt het nieuws geloofwaardiger als de eigen correspondent het zegt. Zeker als hij ook nog verslag doet in het decor van zijn onderwerp.
- Een correspondent moet niet de verlengde arm van het persbureau zijn.
- Een persbureau is soeverein, supra-nationaal en gaat vaak kort door de bocht. Bovendien zijn de berichten vaak door Amerikanen geschreven.

- Door Internet is een grote functie van correspondenten -het vertalen en samenvatten van nieuws- vervallen. Correspondenten moeten nu erop uit om zelf zijn verhalen te halen.
- De correspondent heeft de mogelijkheid om via zijn informanten, de plaatselijke pers of bevriende buitenlandse correspondenten af en toe een primeurtje binnen te halen.
- Het is niet mogelijk om het land goed te begrijpen als je er niet woont.
- Een correspondent kan gebeurtenissen met de Nederlandse bril bekijken.

5 Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?

Een Nederlandse correspondent bekijkt de Verenigde Staten, haar inwoners en het Amerikaanse nieuws met een 'Nederlandse bril'. 'Met een Nederlandse bril' betekent dat de correspondent niet alleen weet welk nieuws voor de Nederlandse lezers belangrijk is, maar ook hoe die lezers aankijken tegen de Amerikaanse politiek, de Amerikaanse president en het Amerikaanse volk zelf. Hoe denken de correspondenten over deze materie?

Samenvattend:

De Nederlandse bril betekent:

- de oren, ogen en neus zijn van het Nederlands medium.
- nuchter, tolerant en ruimdenkend zijn.
- zo objectief mogelijke journalistiek bedrijven.
- weten hoe het Nederlands publiek denkt over allerlei thema's.
- weten waar de interesses van het Nederlands publiek liggen.
- dat de wieg in Nederland heeft gestaan en de correspondent er opgegroeid is.
- een negatief beeld hebben van de VS en Bush.
- zich verbazen over hoe het in de VS gaat.
- toeschouwer blijven en niet te betrokken worden.

Hoe voorkomt de correspondent dat hij de Nederlandse bril verliest?

- Een correspondent verliest zijn Nederlandse bril niet makkelijk, hij is Nederlander.
- Een correspondent hoeft niet met een Nederlandse bril te kijken, want dat doen 17 miljoen Nederlanders al.
- Een correspondent moet zijn Nederlandse bril juist zo snel mogelijk verliezen.
- Door contacten met Nederlandse collega's, vrienden en familie.
- Door Nederland regelmatig te bezoeken.
- Door Nederlandse kranten te lezen.
- Door Nederlandse kranten en Nederlandse programma's via Internet te bekijken: www.uitzendinggemist.nl.
- Door Nederlandse televisie via de satelliet te bekijken: BVN
- Door elke dag in het Nederlands te overleggen en te schrijven.
- Door zichzelf scherp te houden door columns te schrijven.
- Door na een paar jaar van stek te veranderen of terug te gaan naar Nederland.¹⁴²

Correspondenten hebben zelf het idee dat het wel goed zit met hun Nederlandse touch. Ze hebben een duidelijk idee wat de 'Nederlandse bril' is en hoe ze die behouden of juist kwijt willen.

6 Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij daar rekening mee?

¹⁴² Zie hoofdstuk 4.7 blz.23

Nederlanders geven een negatief waardeoordeel aan nationalisme, egoïsme, geweld, verspilling en (niet-realistische) verkiezingsbeloftes.¹⁴³ Deze aspecten zijn in de Amerikaanse politiek volop aanwezig en bepalen ongetwijfeld een deel van de beeldvorming over de VS.¹⁴⁴ Een Nederlandse correspondent weet dit en heeft wellicht zelf ook deze opvattingen, waarden en normen. In hoeverre houdt hij daar in zijn berichtgeving rekening mee?

Samenvattend:

Nederlanders

- denken dat ze Amerika kennen en alles ervan weten, hetgeen niet zo is.
- denken in clichés en stereotiepen. (die rare Amerikanen)
- zoeken in de berichtgeving de bevestiging van hun (negatieve) vooroordelen.

Beeldvorming van Nederlanders over Amerika volgens de correspondenten

- Bush is dom en een zak.
- Bush gaat de volgende verkiezingen verliezen.
- Amerikanen zijn dik, dom en oppervlakkig.
- Amerikaans is Engels knauwen.
- De doodstraf is zelig

Op welke wijze houdt de correspondent daar rekening mee

- Oprecht interesse in Amerika tonen en de motieven van de Amerikanen begrijpen.
- Amerika uitleggen aan de Nederlanders
- Als de beeldvorming karikaturale vormen krijgt, meer nuanceren en foute denkbeelden corrigeren.
- Bij duidelijke (voor)oordelen, juist de andere kant laten zien/horen.
- Zo objectief mogelijk schrijven en de feiten begrijpen.
- Niet over clichés schrijven die aansluiten bij de mening van het Nederlands publiek.
- Bewust zijn van de eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de beeldvorming.

Correspondenten zijn opmerkelijk eensgezind over deze vraag. Ze zien het als hun taak om Amerika uit te leggen op een oprechte en eerlijke manier om zo cliché beeldvorming tegen te gaan.

7 In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?

De meeste correspondenten denken dat hun invloed op de beeldvorming bij Nederlanders zeer gering is, ondanks dat ze wel vinden dat het de taak van een correspondent is.

8 Het profiel van de Nederlandse correspondent in de VS

Tenslotte zijn alle conclusies van dit onderzoek verwerkt in een beschrijving van het profiel van de gemiddelde huidige Nederlandse correspondent in de Verenigde Staten.

Het profiel van een Nederlandse correspondent in de Verenigde Staten anno 2004, is een beschrijving van de basiskenmerken van een gemiddelde Nederlandse correspondent. Hoewel de gemiddelde correspondent niet bestaat, is het zinvol om zo'n profiel te maken. Het zegt in een notendop iets over wat voor soort journalist het

¹⁴³ Uit Politieke Campagnes van Van Praag jr. en Brants, Reader Massacommunicatie Politieke en Maatschappelijke beeldvorming, pag.80

¹⁴⁴ Maarten van Rossum begint op pagina 24 van 'Amerika Voor en Tegen' over de vermeende amerikanisering van Nederland. Met name vanaf halverwege pagina 28 wordt het interessant als hij de Amerikaanse invloed betwist.

Nederlands publiek op de hoogte houdt van nieuws, ontwikkelingen en achtergronden in het machtigste land ter wereld. Het gaat om de persoon achter de correspondent. Het profiel is gebaseerd op de resultaten en conclusies die voortkomen uit de schriftelijke en mondelinge interviews van de respondenten.

Het profiel van de Nederlandse correspondent in de VS luidt als volgt:

De gemiddelde Nederlandse correspondent in de Verenigde Staten is nog steeds een man. Zijn leeftijd is 42 jaar. Hij woont met zijn vrouw en kind in een huurhuis of appartement in New York.

De correspondent was vroeger op de universiteit een vlijtige student. Na zijn studie Geschiedenis, deed hij nog een journalistieke studie omdat hij zo van schrijven hield. Voordat hij aan zijn correspondentschap begint, heeft hij ruime ervaring in journalistiek opgedaan. Eerst komt hij in vaste dienst bij een landelijk dagblad op de redactie terecht, maar spoedig vertrekt hij naar het buitenland en wordt daar correspondent.

Hij neemt zijn taak serieus: werkt hard en levert mooie reportages af. Na vijf jaar moet hij van zijn werkgever terug naar Nederland, want die is bang dat hij te veel went aan het andere land en aan de vrijheid. Nadat hij bewezen heeft nog steeds als sociale collega op een redactie te kunnen werken, vraagt zijn baas of hij het in Amerika wil proberen. De correspondent overtuigt zijn vriendin van dit prachtvoorstel en belooft tijd voor haar vrij te houden als ze eenmaal in het swingende New York wonen.

Nu, na vier jaar, is hij een workaholic: hij maakt werkweken van meer dan zestig uur en snabbelt naast zijn vaste baan geregeld wat bij. Hij is inmiddels getrouwd en heeft een kind. Hij probeert wel tijd vrij te maken voor zijn gezin, maar het valt niet mee. Hij is vaak weg als hij het land doorkruist om de rook van bosbranden op te snuiven, het proces tegen een popster te verslaan of met het Foreign Press Centre een politiek evenement te bezoeken. Als de correspondent thuis is, vliegen de uren om als hij achter zijn laptop het ene na het andere artikel schrijft, terwijl hij vanuit een ooghoek naar de televisie kijkt. Die staat de hele dag op CNN of Ms NBC. Het geluid is uit, want hij luistert ondertussen ook naar de National Public Radio.

Als hij niet schrijft, zit hij aan de telefoon met iemand van de buitenlandredactie in Nederland en bespreekt zijn volgende klus. Hij heeft dan al een behoorlijk overzicht van het nieuws van die dag omdat hij minstens twee kranten, waaronder de onvermijdelijke New York Times, gelezen heeft en het internet afgestruind heeft voor de laatste nieuwtjes. De correspondent wikt en weegt samen met de redacteur welke onderwerpen interessant zijn voor zijn Nederlandse publiek en of er een originele invalshoek is. De buitenlandredactie zelf kan de nieuwsberichten die via de persbureaus binnenkomen wel vertalen en herschrijven. Als het even kan, moet de correspondent een ooggetuigenverslag of reportage maken, waarbij hij met Nederlandse ogen de situatie beschouwt, zodat hij een op Nederland toegesneden uitleg kan geven van hoe het in Amerika toegaat en waarom. Hij vindt het belangrijk dat Nederlanders een ander geluid horen, ook al denken ze alles al van Amerika te weten. Nederlanders denken dat Amerikanen dik, dom en oppervlakkig zijn en Bush een onbenul. De correspondent hoopt dit clichébeeld te nuanceren. Alles wat hij doet, gaat echter in overleg en elk stuk dat hij maakt wordt geplaatst. Een zo dure werknemer moet immers efficiënt worden gebruikt.

Een paar keer per jaar steekt hij met zijn gezin de plas over naar Nederland. Zogenaamd voor een bezoek aan de familie, maar altijd moet hij voor werkoverleg

naar de redactie. Zijn baas geeft hem nog ruim een jaar: de verbazing over die gekke Amerikanen zal dan grotendeels voorbij zijn. In afwachting van een volgend correspondentschap moet hij dan weer een tijdje keurig van negen tot vijf op kantoor in Amsterdam werken. Als het hem lukt, hopt de correspondent voor die tijd naar een andere werkgever en blijft in de VS, het meest dynamische land ter wereld dat, wat hem betreft, blijft verbazen.

De gegevens in dit profiel komen deels overeen met die van een aantal andere onderzoeken¹⁴⁵. Het gaat dan om enige demografische kenmerken. Het betreft dan de punten man/vrouw verhouding, leeftijd, gezinssituatie, opleidingsniveau, ervaring en interesse. De andere kenmerken hebben specifiek te maken met het vak van Nederlandse Correspondent in de VS.

¹⁴⁵ Zie hoofdstuk 5 en bijlage 4

13 Samenvatting

Dit onderzoeksrapport gaat over een deels beschrijvend en deels explorerend onderzoek naar de huidige correspondenten in de Verenigde Staten, die werkzaam zijn bij de landelijke Nederlandse nieuwsmedia. Het onderzoek wil een beeld geven van de meest in het oog springende demografische kenmerken van deze correspondenten, van hun werk en van meningen van de correspondenten over enige facetten van het werk in de VS. Dit resulteert uiteindelijk in een profielbeschrijving van de gemiddelde Nederlandse correspondent. Het onderzoek vond plaats van oktober 2003 tot maart 2004. De onderzoeksmethodieken die gebruikt zijn voor het verkrijgen van de resultaten zijn het schriftelijke en mondelinge interview. Sporadisch zijn gegevens uit literatuur en van websites gebruikt.

De centrale vraag in dit onderzoek is:

Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten, voor welke media werken ze, hoe komt de berichtgeving van Nederlandse correspondenten in de VS tot stand en hoe gaan zij om met de specifieke omstandigheden die het land met zich meebrengen?

Hier vloeien zeven deelvragen uit voort. In deze samenvatting staan de antwoorden per deelvraag.

Om de centrale vraagstelling te kunnen beantwoorden, vond een eenmalige survey plaats onder een zo groot mogelijk deel van de Nederlandse correspondenten in de VS die werken in de dagelijkse nieuwsgaring voor de landelijke media. Onderzocht is een populatie van achttien correspondenten. Dat is nagenoeg de gehele doelgroep. Tabel 19 geeft een overzicht van hen en het medium dat ze vertegenwoordigen.

Naam	Medium
1. Max Westerman	RTL4
2. Charles Groenhuijsen	NOS televisie
3. Tim Overdiek	Radio 1
4. Esther Verhelle	Radio 1
5. Twan Huys	Nova
6. Marjan Molenaar	Twee Vandaag EO
7. Greet de Keyser	Twee Vandaag TROS
8. David Hammelburg	Netwerk
9. Reinout van Wagtendonk	Business Nieuws Radio, Radio 2, Wereldomroep.
10. Jan Tromp	Volkskrant
11. Diederik van Hoogstraten	Elsevier/Volkskrant
12. Mark Chavannes	NRC
13. Viktor Frölke	NRC
14. Pieter Nijdam	Telegraaf
15. Marc Guillet	Algemeen Dagblad
16. Frank Kools	Trouw
17. Yolanda Gerritsen	Opzij, Parool, voorheen Vara, Avro
18. Ans Bouwmans	GPD

Tabel 19

Uit het onderzoek komen de volgende conclusies naar voren.

1 Wie zijn de huidige Nederlandse correspondenten in de Verenigde Staten en voor welke media werken ze?

- Op elke twee mannelijke correspondenten werkt één vrouw. Het aantal vrouwen in het vak neemt langzaam toe. De top van de correspondenten, de bekende tv- en radiocorrespondenten, is man.
- Het aantal correspondenten is de laatste tien jaar toegenomen.
- Bijna alle correspondenten wonen in New York en Washington.
- De gemiddelde leeftijd van de correspondenten is 42.
- De meeste huidige correspondenten (65%) zijn tussen de 40 en 50 jaar.
- De meeste correspondenten (86%) begonnen aan hun huidige baan in de laatste 5 jaar.
- De gemiddelde leeftijd waarop de huidige correspondenten begonnen aan hun huidige baan is 38.
- De meeste huidige correspondenten (59%) waren tussen de 30 en 40 jaar toen ze begonnen aan hun huidige baan.
- Het opleidingsniveau is hoog: 94% heeft een HBO-opleiding of hoger, waarvan 69% een afgeronde academische opleiding. Dit is veel hoger dan van de gemiddelde Nederlandse journalist. De studies Geschiedenis en Politicologie zijn favoriet.
- De media met het meeste prestige op nieuwsgebied, hebben de meeste correspondenten. Dit zijn twee grote kwaliteitskranten NRC en Volkskrant en voor tv de NOS.
- De meeste correspondenten in de VS hebben bij hun aanstelling veel ervaring als buitenlands correspondent.¹⁴⁶ Hetzij in een ander land, hetzij voor andere media.
- Vrouwelijke correspondenten werken hoofdzakelijk bij de radio of de tv.
- Bijna alle correspondenten die werken voor de landelijke nieuwsmedia hebben een vaste aanstelling.
- Veel correspondenten werken voor meerdere programma's, hebben meerdere opdrachtgevers of hebben allerlei schnabbels als bijverdienste.
- Van de correspondenten heeft 1/3 een gezin met 2 kinderen, woont 1/3 samen met een partner en is 1/3 single.
- De vrouwelijke correspondenten hebben geen kinderen.
- De meeste correspondenten bewonen een huurappartement en werken thuis.
- De meeste correspondenten bezoeken Nederland 1-2 keer per jaar.
- De meeste correspondenten zijn gespecialiseerd in Amerika-algemeen, politiek en economie.

2 Hoe werkt de Nederlandse correspondent?

- Correspondenten die voor kranten en de radio werken, maken hun journalistieke producten alleen. Correspondenten die voor tv werken, hebben een team om zich heen, bestaande uit een producer, een cameraman/editor en vaak een stagiaire.
- 75 procent van de correspondenten werkt meer dan 50 uur en 33 procent meer dan 70 uur. Voor hen die normaal 40 uur per week werken loopt dit in hoogtijdagen op tot 80 uur. De vertegenwoordigers van de NOS en RTL televisie en radio, Volkskrant, NRC en AD maken de meeste uren.
- De Nederlandse pers is een kleine speler op het veld en krijgt de belangrijke mensen zelden te spreken. Daarom is de correspondent afhankelijk van indirecte bronnen. Dit zijn o.a.:
 - Amerikaanse kwaliteitskranten: New York Times, Washington Post, L.A-Times, Wall Street Journal en USA-Today;
 - 24-uurs nieuwszenders in de VS; CNN en MsNBC.
 - National Public Radio

¹⁴⁶ Zie tabel 3 en hoofdstuk 4.7.

- Weekbladen/tijdschriften: Newsweek, Time, The Economist, The New Yorker.
 - Internet: newssites van kranten, omroepen, etc.
 - Nieuwsdiensten en persbureaus, eigen nieuwsgaring/zegspersonen, Denktanks, Boeken, The Foreign Press Centre
- Bij het selecteren van het Amerikaanse nieuws door de Nederlandse correspondenten gelden -los van de criteria die gelden voor elke journalist- enige specifieke criteria.
 - Een correspondent is een Amerika deskundige en selecteert op grond van zijn deskundigheid het nieuws. Zijn eigen interesse is een belangrijk criterium.
 - Een correspondent moet bij zijn selectie het nieuws bekijken door een Nederlandse bril. Hij moet weten wat het Nederlands publiek interesseert.
 - Een correspondent moet weten wat zijn opdrachtgevers interesseert. Hij beslist vaak in overleg met zijn buitenlandredactie welke onderwerpen hij gaat behandelen.
 - Een correspondent moet zich in Amerika, meer nog dan in Nederland, op de hoogte stellen van de betrouwbaarheid van de bron van het nieuws.
 - Het meeste Amerikaanse nieuws is per definitie interessant voor Nederland, inclusief fenomenen uit politiek, de showbiz of de sport.
 - De invalshoek moet origineel zijn.
 - Correspondenten kijken vaak welk hard/snel nieuws 'bewezen' moet worden.
 - De aanslagen op 11 september veranderden weinig in de nieuwsselectie. Er is alleen nog meer aandacht voor Amerika- en wereldnieuws.
 - Bijna alles wat correspondenten maken wordt in Nederland uitgezonden of geplaatst.
 - Als er niet een sterke Nederlandse link is of een onderwerp met sterk lokaal karakter, kiest de Nederlandse correspondent nagenoeg dezelfde onderwerpen als die in de headlines van de Amerikaanse media en ook nog in ongeveer dezelfde rangorde.

3 Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?

- Buitenlandredactie doet het snelle en harde nieuws, soms het politieke en economische nieuws. De correspondent verzorgt reportages, achtergronden, analyses en interviews.
- De buitenlandredactie heeft een coördinerende functie. Zij zien toe op het dagaanbod en weten aan wat voor soort artikelen behoefte is. (iets luchtigs, een analyse of reportage, etc)
- De buitenlandredactie doet de eindredactie van de stukken.
- De buitenlandredactie dient als klankbord (Voor welke onderwerpen is in Nederland interesse, hoe wordt in Nederland over iets gedacht)
- De buitenlandredactie geeft aan als er een Nederlands onderwerp is dat Amerikaanse reactie behoeft.
- Als de correspondent niet toekomt aan bureaustukken - omdat hij op reportage is of achtergronden/analyses moet schrijven - dan verzorgt de bureauredactie de nieuwssamenvattingen.
- Buitenlandredactie is deskundiger als vroeger waardoor ze op niveau kunnen meepraten en meebeslissen.
- Buitenlandredactie reiken ideeën voor onderwerpen aan en denken mee over de inhoud. Het is een wisselwerking: De redactie en de correspondent dragen beiden onderwerpen aan.

- De Buitenlandredactie kan beter de hele Amerikaanse samenleving overzien dan de correspondenten omdat ze met meerdere journalisten de persbureaus en nieuwssites in de gaten kunnen houden. De correspondent brengt juist onderwerpen 'van binnenuit' die aan de aandacht van de eindredactie ontsnappen.

4. Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland.

- Buitenlandredacteuren en Amerika-deskundigen kijken van buiten af naar Amerika.
- Internet en CNN bieden maar een vlakke afspiegeling van wat er in het complexe en zeer uitgestrekte Amerika allemaal gebeurt.
- Door Internet is een grote functie van correspondenten -het vertalen en samenvatten van nieuws- vervallen. Correspondenten moeten nu erop uit om zelf zijn verhalen te maken. Een correspondent moet niet de verlengde arm van het persbureau zijn.
- De correspondent staat middenin de Amerikaanse samenleving en reist veel. Daardoor kan hij reportages, interviews, analyses en columns schrijven die redacteuren en Amerika-deskundigen alleen al door de fysieke afstand, niet kunnen maken. Een correspondent kan de stem van de Amerikanen laten horen en gebeurtenissen met de Nederlandse bril bekijken.
- Het is niet mogelijk om het land goed te begrijpen als je er niet woont.
- De correspondent 'bewijst' ter plekke de nieuwsfeiten, doet interviews, schrijft sfeerverhalen en voegt het tegenwoordig onontbeerlijke persoonlijke verhaal toe.
- De correspondent heeft de mogelijkheid om via zijn informanten, de plaatselijke pers of bevriende buitenlandse correspondenten af en toe een primeurtje binnen te halen.
- Een medium wil een eigen correspondent omdat het iets toevoegt aan de merkwaarde van het medium.
- De lezer vindt het nieuws geloofwaardiger als de eigen correspondent het zegt. Zeker als hij ook nog verslag doet in het decor van zijn onderwerp.
- De correspondent heeft de mogelijkheid om via zijn informanten, de plaatselijke pers of bevriende buitenlandse correspondenten af en toe een primeurtje binnen te halen.

5. Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?

De Nederlandse bril betekent:

- de oren, ogen en neus zijn van het Nederlands medium.
- nuchter, tolerant en ruimdenkend zijn.
- zo objectief mogelijke journalistiek bedrijven.
- weten hoe het Nederlands publiek denkt over allerlei thema's.
- weten waar de interesses van het Nederlands publiek liggen.
- dat de wieg van de correspondent in Nederland heeft gestaan en hij er opgegroeid is.
- een negatief beeld hebben van de VS en Bush.
- zich verbazen over hoe het in de VS gaat.
- toeschouwer blijven en niet te betrokken worden.

Hoe voorkomt de correspondent dat hij de Nederlandse bril verliest?

- Een correspondent verliest zijn Nederlandse bril niet gemakkelijk, hij is Nederlander.
- Een correspondent hoeft niet met een Nederlandse bril te kijken, want dat doen 17 miljoen Nederlanders al.
- Een correspondent moet zijn Nederlandse bril juist zo snel mogelijk verliezen.

- Door contacten met Nederlandse collega's, vrienden en familie.
- Door Nederland regelmatig te bezoeken.
- Door Nederlandse kranten te lezen of deze en Nederlandse programma's via Internet te bekijken: www.uitzendinggemist.nl.
- Door Nederlandse televisie via de satelliet te bekijken: BVN
- Door elke dag in het Nederlands te overleggen en te schrijven.
- Door zichzelf scherp te houden door columns te schrijven.
- Door na een paar jaar van stek te veranderen of terug te gaan naar Nederland.¹⁴⁷

6. Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij daar rekening mee?

Beeldvorming van Nederlanders over Amerika volgens de correspondenten

- Bush is dom en een zak.
- Bush gaat de volgende verkiezingen verliezen.
- Amerikanen zijn dik, dom en oppervlakkig.

Op welke wijze houdt de correspondent daar rekening mee

- Oprecht interesse in Amerika tonen en de motieven van de Amerikanen begrijpen.
- Amerika uitleggen aan de Nederlanders
- Als de beeldvorming karikaturale vormen krijgt, meer nuanceren en foute denkbeelden corrigeren.
- Bij duidelijke (voor)oordelen, juist de andere kant laten zien/horen.
- Zo objectief mogelijk schrijven en de feiten begrijpen.
- Niet over clichés schrijven die aansluiten bij de mening van het Nederlands publiek.
- Bewust zijn van de eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de beeldvorming.

7 In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?

De meeste correspondenten denken dat hun invloed op de beeldvorming bij Nederlanders zeer gering is, ondanks dat ze wel vinden dat het de taak van een correspondent is.

Het profiel van de Nederlandse correspondent in de Verenigde Staten staat op pagina 28

¹⁴⁷ Zie hoofdstuk 4.7 blz.23

14 Literatuur

Hertsgaard, M., De schaduw van de macht. Waarom de rest van de wereld Amerika haat en bewonderd (2002) Cossee, Amsterdam. Oorspronkelijke titel The Eagle's Shadow

Rossem, M. van, Amerika Voor en Tegen (vierde druk, september 2003) Het Spectrum Utrecht.

Servaes J. & Tonnaer, C., De Nieuwsmarkt. (1994), Vorm en inhoud van de internationale berichtgeving, 2de editie, Wolters-Noordhof, Groningen

Van Praag jr. en Brants, Politieke Campagnes Overtuigen en activeren , publieksbeïnvloeding in theorie en praktijk, (1991) Assen/Maastricht

Westerman, M., Max & The City. Het New York van Max Westerman (2002) Nijgh & Van Diepmar, Amsterdam.

Boomen, T van den, Wij zijn goed (2004) Uitgeverij 521, Amsterdam

Geraadpleegde websites

Tim Overdiek : <http://www.nos.nl/radio1journaal/columns/timoverdiek/index.html>

Charles Groenhuijsen:

<http://www.nos.nl/journaal/wieiswie/correspondenten/charlesgroenhuizen.html>

Max Westerman:

- http://www.rtl.nl/actueel/rtlnieuws/dossiers/dossier_paginas/correspondenten/components/actueel/rtlnieuws/rtl_reporter/Cordossier_Max_Westerman.xml
- <http://www.sum.nl/main/frames.asp?page=http://www.sum.nl/feature/2002-nov/feature.asp?nFeatureID=3>

Twan Huys:

- http://www.omroep.nl/rvu/index.html#@http://www.omroep.nl/rvu/rvu_web/media/huys.html
- http://www.tvhunks.nl/pages/showHunk.asp?Cd_Hunk=168

Consulaat Generaal New York <http://www.cgny.org/homepage.asp>

Foreign Press Centre New York: <http://www.fpc.state.gov>

Foreign Press Association New York:

- <http://www.foreignpressnewyork.com>
- www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml

Stephen Hess:

- <http://archives.cjr.org/year/96/6/books-foreign.asp>.

Bijlage 1. Alle ingevulde vragenlijsten (14)

1. Naam: **Tim Overdiek**

2. Woonplaats: Kensington, Maryland (Suburbs Washington DC)

3. Leeftijd: 38 (1965)

4. Opleiding: Academie voor de Journalistiek in Tilburg ('88)

5. Correspondent voor: NOS Radio 1 Journaal sinds: Juli 1999

6. Werk ook voor: Andere NOS-programma's.

7. Gezinssamenstelling: Getrouwd met Amerikaanse, twee kinderen

8. Huisvesting:

Keurig huisje boompje beestje in de suburbs, kantoor aan huis in de kelder en kantoor in DC (NOS-redactie Washington)

9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar?

Eenmaal in de zomer met het gezin en tussendoor twee of drie (werkbezoeken van drie of vier dagen)

10. Wat is uw specialisme?

Algemeen correspondent, dus gespecialiseerd in wereldpolitiek, Amerikaanse politiek en Amerikaanse samenleving. Daarnaast sport als bijzonder specialisme gezien carrière als sportjournalist in Nederland

11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden?

NOS Radio 1 Journaal heeft mij als full time correspondent en Esther Verhalle in New York als parttimer. In Washington werken verder: TV-correspondent Charles Groenhuijsen, producer Hans van den Nieuwendijk, VRT/Tros Twee Vandaag-correspondente Greet Dekeyser en EO Twee Vandaag-correspondente Marjan Molenaar, plus twee stagiairs.

12. Hoeveel uur per week werkt u?

Het loonstrookje vermeldt 36 uur, maar in de praktijk is dat veel en veel meer. Moeilijk te schatten. Zestig uur per week minimaal, snel olopend in crisistijden.

13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?

NY Times, Washington Post, USA Today als verplicht leesvoer. CNN en MsNBC voor de overdagse televisie. CBS en PBS/The Newshour als avondjournaal. NPR als radiobron. En verder alles wat onder ogen komt, websites van de andere kranten, de weekbladen, et al.

14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?

Nieuws is nieuws, kwestie van de persoonlijke neus en de interesse vanuit Hilversum. Amerika is zo'n groot invloedsgedebied dat de drempel zeer laag is. Denk aan het Midden Oosten, de Verenigde Naties, of andere internationale ontwikkelingen. Al snel is het logisch om ook de Amerikaanse invalshoek te bekijken. De Amerikaanse invloed geldt ook op het gebied van economie, cultuur, sport en maatschappij. Iedereen herkent bepaalde gebeurtenissen, dus een willekeurig onderwerp haalt al snel de uitzending, waarbij je zelf de vorm kiest: Kruisgesprek, audio-montage, column of reportage.

15. Wat is daarin veranderd na 9/11?

Qua essentie weinig tot niet. Wel de intentie en omvang. Die is opgeschroefd. Qua balans wel meer (geo-)politieke onderwerpen en door tijdgebrek minder samenlevingsverhalen.

16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden?

99 procent. Die ene procent betreft onderwerpjes die door drukte met ander nieuws op het nippertje over de rand vallen. Komt zelden voor.

1. Naam: **Max Westerman**
2. Woonplaats: New York
3. Leeftijd: 45
4. Opleiding: Columbia University of Journalism
5. Correspondent voor: RTL4 sinds: 12 jaar
6. Werk ook voor: Max & the City, Max in alle Staten
7. Gezinssamenstelling: geen gezin
8. Huisvesting: one-bedroom appartement
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar?
Drie keer
10. Wat is uw specialisatie?
Amerika
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden?
Redactie, producer en stagiair
12. Hoeveel uur per week werkt u?
80 uur
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?
NYT, CNN
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?
Interesse van de kijker, Uitgaan van mezelf daarbij het interesse van mijn publiek delen.
15. Wat is daarin veranderd na 9/11?
Amerika is serieuzer geworden en ik ben serieuzer geworden. Het nieuws is meer deprimerend en minder luchtig
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst of uitgezonden?
100%

1. Naam: **Diederik van Hoogstraten**
2. Woonplaats: Brooklyn, NY
3. Leeftijd: 34
4. Opleiding:
School voor journalistiek Utrecht;
politieke filosofie San Francisco;
Columbia School of Journalism, New York
5. Correspondent voor:
Elsevier, de Volkskrant, De Tijd (Belgie) -freelance. sinds: januari 2002
6. Werk ook voor:
7. Gezinssamenstelling: single
8. Huisvesting: huurappartement
9. Hoe vaak per jaar bezoekt u Nederland? gemiddeld drie keer
10. Wat is uw specialisme? economie, politiek, boeken, basketbal
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden? alleen
12. Hoeveel uur per week werkt u?
Moeilijk te zeggen; ook NY Times lezen is werk. pakweg 70 uur.
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?
Lokale media (NYTimes, Washinton Post, Wall Street Journal, NY Post, New Yorker, tv-zenders etc); eigen zegspersonen en bronnen
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwselectie?
Hoe groot is het nieuws in de VS? Boeit het de Nederlandse lezer? Ofwel: al te lokaal nieuws kan groot zijn maar NL niets zeggen. Volgen we als krant dit verhaal goed? Is er een Nederlandse angle?
15. Wat is daarin veranderd na 9/11?
Internationale ontwikkelingen zijn in de VS belangrijker en het nieuws uit Amerika is dus ook meer internationaal van aard.
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden?
99 procent.

1. Naam: **Esther Verhale**
2. Woonplaats: New York
3. Leeftijd: 33
4. Opleiding:
Ruslandkunde, Universiteit van Amsterdam en Media Studies (2004),
New School University in New York
5. Correspondent voor: NOS sinds: Feb. 2002
6. Werk ook voor: VRT en losse opdrachten voor publieke omroepen in NL en België.
7. Gezinssamenstelling:
8. Huisvesting:
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar?
gemiddeld 1x
10. Wat is uw specialisme?
politiek, media
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden?
alleen
12. Hoeveel uur per week werkt u?
gemiddeld zo'n 20 dagen in de maand, wisselend aantal uren per dag. Soms 4, soms 14.
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?
Amerikaanse Internet nieuwssites, Amerikaanse radio, tv, eigen nieuwsgaring tijdens interviews,
persconferenties etc., niet-Amerikaanse internetsites
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?
Betrouwbaarheid van bron, mogelijke consequenties van nieuwsfeit, belang voor Nederlandse
luisteraar,
15. Wat is daarin veranderd na 9/11?
Niet van toepassing
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden?
100 %

1. Naam: **Pieter Nijdam**
2. Woonplaats: Scarsdale (voorstad New York)
3. Leeftijd: 47
4. Opleiding: doctoraal geschiedenis, Universiteit van Groningen
5. Correspondent voor: De Telegraaf sinds: 1997-2002 Parijs, 2002- NY
6. Werk ook voor:
7. Gezinssamenstelling: getrouwd, 2 kinderen (9 en 7)
8. Huisvesting: woonachtig in huis van De Telegraaf
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar?
1x
10. Wat is uw specialisme?
generalist (50% politiek, 30% financieel economisch, 20% overig: cultuur, sociaal-
maatschappelijk, lifestyle, etc.
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden?
alleen
12. Hoeveel uur per week werkt u?
± 50 uur
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?
eigen bronnen, televisie, kranten, internet
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwselectie?
wereldnieuws en nieuws met een Nederlands aspect
15. Wat is daarin veranderd na 9/11?
meer wereldnieuws
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden?
99 procent

1. Naam: **Reinout van Wagtendonk**

2. Woonplaats: Lee, Mass.

3. Leeftijd: 45

4. Opleiding: Middelbare School, Telegraaf

5. Correspondent voor:

Freelance: Wereldomroep '96, Business Nieuwsradio '99, Radio 2 omroepen '99, Spits '99

Rijnmond '85,

6. Werk ook voor: freelance anderen in NL en sporadisch VS

7. Gezinssamenstelling: twee kinderen, vriendin en hond

8. Huisvesting: Eigen huis, kantoor niet aan huis

9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar? 1 a 2

10. Wat is uw specialisme?

Algemene verslaggeving en commentaren; ook sport, entertainment en beurs/economie

11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden? one man band

12. Hoeveel uur per week werkt u? 50+

13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?

kabel tv nieuws, nieuwsdiensten via internet, kranten, National Public Radio, telefoon,

14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?

Is het nieuws, is er een aantrekkelijk verhaal van te maken of aantrekkelijk te duiden, vind ik het zelf opmerkelijk, is er een Nederlandse link, is het typisch Amerikaans, zijn m'n opdrachtgevers geïnteresseerd.

15. Wat is daarin veranderd na 9/11? niets

16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden? 100%

1. Naam: **Ans Bouwmans**
2. Woonplaats: Vienna, Virginia
3. Leeftijd: 43
4. Opleiding: HEAO communicatie
5. Correspondent voor: GPD sinds: september 2001
6. Werk ook voor: niemand
7. Gezinssamenstelling: gehuwd
8. Huisvesting: pand van de werkgever
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar? 1x
10. Wat is uw specialisme? Manusje van alles.
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden? Alleen.
12. Hoeveel uur per week werkt u?
Het varieert, maar in principe werk ik alle dagen behalve zaterdag. Dat zijn normale werkdagen van negen tot zes. Ik werk gemiddeld ook nog een paar avonden per week.
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?
Als je bedoelt waar ik ideeën op doe: persbureaus, kranten, gesprekken met mensen om me heen en bijeenkomsten van denktanks.
Bij het schrijven ga ik af op: persbureaus, kranten websites van (overheids) instellingen, gesprekken met experts, boeken, straatinterviews, internetresearch.
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?
Als ik denk dat geen hond in Nederland wakker ligt van iets, dan zal ik er niet gauw iets over schrijven. Zo simpel is het. Verder denk ik dat als iets mijn moeder zou interesseren – die zie ik als doorsnee lezer van een regionale krant- dat het dan wel een stukje of wellicht een groot stuk waard is. En nieuws is nieuws, en uit Amerika is het al vaak groot nieuws. Het is wat mij betreft de kunst om het zo te brengen dat lezers het ook daadwerkelijk lezen en begrijpen. Verder vind ik dat ik als correspondent moet proberen een zo gevarieerd mogelijk pakket aan kranten van de GPD moet aanbieden: hard nieuws (maar dan moet het dus groot nieuws zijn), achtergronden over discussies of trends in de VS, interviews, verstrooiende kaders en reportages. Uitgangspunt is dat je probeert een inkijkje te verschaffen in wat er leeft in dit land en probeert uit te leggen waarom de dingen hier gaan zoals ze gaan.
15. Wat is daarin veranderd na 9/11?
Niets, ik ben op 11 september begonnen als correspondent in de VS.
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden?
Alles is altijd in één krant geplaatst. Ik heb nooit iets in de prullenbak geschreven voorzover ik weet.

1. Naam: **Twan Huys**
2. Woonplaats: New York
3. Leeftijd: 39
4. Opleiding: School voor de Journalistiek, Tilburg
5. Correspondent voor: NOVA sinds: december 1999
6. Werk ook voor: Kunststof en ik publiceer in bladen. Eerder ook Radio 1 en NOS-Journaal.
7. Gezinssamenstelling: vriendin
8. Huisvesting: Ik huur een loft, bovenetage in Trebica (Manhattan) en heb kantoor aan huis. Dus alle montage etc. gebeurt hier ook.
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar? 2x
10. Wat is uw specialisme? Geen specialisme. Als correspondent moet ik alles kunnen.
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden? Ik werk met een redactie. Er is een parttime producer (2 dagen) en ik werk met een vaste cameravrouw. Dan is er nog de eindredactie in Hilversum.
12. Hoeveel uur per week werkt u? Ik tel de uren niet, maar als het een beetje druk is meer dan 70.
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen? Kranten: NYT, Washington Post, LA-Times. TV: CNN, CBS. Radio: NPR-radio verder tijdschriften als Newsweek, Time en The Economist.
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie? Wisselend. Daar kun je geen formule op loslaten. Nu zijn het de voorverkiezingen, maar ook het proces tegen Micheal Jackson. Er moet dus sprake zijn van nieuwswaardigheid of fenomenen. Ik probeer ook origineel te zijn. Onderwerpen te brengen die niemand heeft. Doordat NOVA achtergronden doet, moet ik over het algemeen 'bewijzen' wat het snelle nieuws meldt.
15. Wat is daarin veranderd na 9/11? Nee, er is alleen nog meer belangstelling voor de VS.
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden?
100%

1. Naam: **Greet De Keyser**
2. Woonplaats: Washington DC
3. Leeftijd:40
4. Opleiding: licentiaatstitel in de Wijsbegeerte (aan de Vrije Universiteit Brussel)
5. Correspondent voor: VRT en TROS sinds:sinds januari 2000
6. Werk ook voor: werk voor VRT- Journaal, Ter Zake en Koppen TROS 2Vandaag
7. Gezinsamenstelling: alleenstaand
8. Huisvesting: in Washington DC
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar? 1 keer, naar België ga ik drie keer per jaar. België is het land waar ik vandaan kom en waar mijn familie woont. Vandaar ga ik vaker naar België, dan naar Nederland.
10. Wat is uw specialisme? Amerikaanse politiek
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden? In Washington hebben de correspondenten van VRT, TROS, EO,NOS en Radio 1 samen een redactie. Daar delen we met zijn allen 1 producer en 1 cameraman/editor en 2 stagiairs
12. Hoeveel uur per week werkt u? Dat is afhankelijk van het nieuwsaanbod. Het varieert tussen 40 uur en 80 uur per week.
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen? Eigen onderzoek, internationale persagentschappen, Amerikaanse radio en televisie, persconferenties etc...
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie? Hoe belangrijk is het nieuws voor Europa. Zijn er directe verbanden met Nederland of België. Ik maak eerder reportages over de Amerikaanse politiek dan over erg lokale dingen. Maar het werk van een correspondent komt er in het kort op neer dat je je eigen publiek bericht over wat er belangrijk is in je gebied. Ik maak dus ook reportages over grote rampen, over de veiligheid, over homo-huwelijken etc....
15. Wat is daarin veranderd na 9/11? Ik ben gestationeerd in een land dat in oorlog is. Bijgevolg komt dat element veel vaker aan bod.
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst of uitgezonden? Mijn werksituatie is anders dan die van mijn collega's op kantoor. Ik ben Belgische en heb een contract met VRT. VRT heeft dan weer een contract afgesloten met TROS.Dat contract bepaalt de verdeling van mijn tijd voor de verschillende programma's. Ik werk voor Journaal en Ter Zake en Koppen voor VRT en voor 1 Nederlands programma TROS-2Vandaag. Ik moet 2/3de van mijn tijd werken voor VRT en 1/3de voor TROS 2Vandaag. Dus 1/3de van de reportages wordt door TROS geplaatst en 2/3de wordt door de Belgische programma's uitgezonden. Alles wat ik maak, wordt in erg nauwe samenwerking voorbereid met de redacties in België en Nederland. Het gebeurt dan ook bijna nooit dat er dingen worden gemaakt die dan niet worden uitgezonden.

1. Naam: **Marjan Molenaar**
2. Woonplaats: Washington DC
3. Leeftijd: 41
4. Opleiding: Academie voor de Journalistiek, Tilburg
5. Correspondent voor: Tweevandaag sinds: sept.2003
6. Werk ook voor: radio De Ochtenden, Knevel op zaterdag
7. Gezinsamenstelling: geen relatie
8. Huisvesting: woont in DC
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar? 2 keer
10. Wat is uw specialisme?
11. Werkt u alleen of in een redactie? Alleen, maar wel op NOS bureau in Washington, waar ik faciliteiten en producer deel. Hoeveel redactieleden?
12. Hoeveel uur per week werkt u?
Hangt ervan af, meestal zo'n 45 uur
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?
Amerikaanse kranten maar ook de BBC en de Financial Times. En grote Franse en Duitse bladen. (Vanwege hun eigen kijk op dit land)
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie? is het iets voor een achtergrond reportage ? Wanneer speelt het en wat voor reportage kan ik ervan maken.
15. Wat is daarin veranderd na 9/11? nvt.
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst of uitgezonden?
Van de reportages die ik heb gemaakt ligt er een 'op de plank', de rest is uitgezonden. Sommige verhalen en research en interviewaanvragen waarmee ik bezig ben lopen nog.

1. Naam: **Viktor Frölke**
2. Woonplaats: Brooklyn, NY
3. Leeftijd: 37
4. Opleiding: Universiteit Wijsbegeerte met aanvulling Journalistiek aan de universiteit Rotterdam.
5. Correspondent voor: NRC sinds: 10 september 2001 Daarvoor 5 jaar correspondent voor Parool en Elsevier
6. Werk ook voor: Quote, Blvd, ESQ, VPRO-radio
7. Gezinssamenstelling: single
8. Huisvesting: huurappartement Brooklyn
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar? 6 x (vanwege priveredenen)
10. Wat is uw specialisme? business en economie
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden?
Alleen. Ik heb ongeveer 3 keer per week contact met de economieredactie in Nederland. In overleg bepalen we wat er geschreven moet worden. Ik schrijf gemiddeld 3 stukken per week.
12. Hoeveel uur per week werkt u? 60-70 uur
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen?
Kranten: NYT, Wallstreetjournal; tijdschriften als Fortune.
TV: CNN en CNBC;
Internet Newssite van Google, Finance van Yahoo, Wallstreetjournal,site, Bloomberg;
boeken.
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?
Nieuws moet intereessant zijn voor het NL publiek, maar doorgaans kies ik wat ik interessant vind.
Omdat ik vooral economie doe; nieuws is als het NL bedrijven betreft of grote en kleine beursgenoteerde bedrijven.
Grote criminele zaken
15. Wat is daarin veranderd na 9/11?
Niets, nieuws is nieuws gebleven
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden?
100% Ik begin pas te schrijven als ik weet dat het geplaatst wordt, vaak weet ik ook op welke dag het in de krant komt. Dat is het verschil met een freelancer; die schrijft zich rot in de hoop dat hij het stuk kwijtraakt. Ik weet dat want ik heb het lang genoeg gedaan.

1. Naam: **Frank Kools**
2. Woonplaats: New York, NY
3. Leeftijd: 41
4. Opleiding: Geschiedenis (RU Utrecht) Postacademisch Journalist (Hogeschool Midden-Nederland Utrecht)
5. Correspondent voor: sinds: Trouw, Brussel (1998-2002, New York (2002 -)
6. Werk ook voor: De Standaard (BE)
7. Gezinsamenstelling: + partner
8. Huisvesting: appartement
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar? 1 a 2
10. Wat is uw specialisme? VS
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden? Alleen
12. Hoeveel uur per week werkt u? totaal afhankelijk van de omstandigheden, zeker geen veertig uren week.
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen? Kranten, tv, persberichten, internet, contacten
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie? belang voor de lezers van Trouw
15. Wat is daarin veranderd na 9/11? Ben een jaar na 9/11 hier gekomen
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden? 75 procent.

1. Naam: **Marc Guillet**
2. Woonplaats: New York
3. Leeftijd: 1-2-53
4. Opleiding: politicologie, universiteit van A'dam
5. Correspondent voor: sinds: Algemeen Dagblad, sinds 1 juli 1999
6. Werk ook voor:
7. Gezinssamenstelling: ik ben hier met mijn vrouw
8. Huisvesting: brooklyn
9. Hoe vaak bezoekt u Nederland per jaar? 2x
10. Wat is uw specialisme? geen
11. Werkt u alleen of in een redactie? Hoeveel redactieleden? alleen
12. Hoeveel uur per week werkt u? gemiddeld 14 uur per dag, 6 dagen in de week
13. Wat zijn uw belangrijkste nieuwsbronnen? Amerikaanse burgers, kranten, radio, tv, internet
14. Wat zijn uw criteria bij nieuwsselectie?
 Er bestaat in NL een grote gretigheid naar alles wat uit Amerika komt; dat geldt voor alle sectoren van de krant: buitenland, cultuur en media, economie, binnenland, sport.
 De positie van de correspondent in de VS is er een van iemand die met een theekopje onder een waterval staat en probeert het water op te vangen; het is altijd veel te veel; het komt er dus op aan om te doseren; wat ik schrijf voor de krant van morgen gebeurt in overleg met de diverse deelredacties; allerlei nieuwsonderwerpen dringen zich op; nieuws dat ook gevolgen kan hebben voor Nederlanders gaat in principe voor (bv de nieuwe veiligheidscontroles bij aankomst op Amerikaanse luchthavens; gekkekoeienziekte bij vee in de VS; discussie over drugs, tolerantie, minderhedenbeleid; reality tv, Idols); ook onderwerpen waar bij de lezersveel aandacht voor is - alles over de oorlog in Irak, de zoektocht naar BinLaden, Guantanamo Bay; de verkiezingsstrijd tussen Bush en zijn Democratische uitdager, de doodstraf, wapenbezit, hebben een prominente plaats op mijn radar.
15. Wat is daarin veranderd na 9/11? Niets
16. Hoeveel procent van uw werk wordt daadwerkelijk in Nederland geplaatst/uitgezonden? 99%

Marc Guillet

A) Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?

Ik doe nieuws, maar de nadruk ligt op reportages, achtergronden, analyses en interviews; ik breng dus de meerwaarde en weeg het nieuws; collega's aan het bureau doen meer nieuws dan ik en fungeren als vangnet wanneer ik op reportage ben.

B) Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?

Een Nederlandse bril heb je altijd op. Ik ben de oren, ogen en neus van het Algemeen Dagblad in Amerika. Die nuchtere Hollandse kijk op de fascinerende show die Amerika is, raak je niet snel kwijt. Dagelijks contact met de collega's van de krant, de Nederlandse kranten die ik in de bus krijg (AD en NRC) en de Nederlandse kranten die ik op internet bekijk, alsmede het NOS Journaal, voorkomen dat ik de Nederlandse kijk verlies.

C) Hoe houdt de correspondent rekening met de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek?

Wanneer de beeldvorming in Ned. over Amerika karikaturale trekken krijgt, probeer ik dat in mijn teksten te nuanceren of foute denkbeelden te corrigeren. Dat geldt bijv. over Bush is oledom, Bush gaat in november verliezen; alle Amerikanen zijn dik en oppervlakkig, etc, etc.

D) In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?

Ik heb daar weinig illusies over.

E) Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?

Buitenlandredacteuren en Amerika-deskundigen kijken van buiten af naar Amerika. Internet en CNN bieden maar een vlakke afspiegeling van wat er in het complexe en zeer uitgestrekte

Amerika allemaal gebeurt. De correspondent staat er middenin. Ik zie Amerikanen in het dagelijkse leven; hoor hen in de supermarkt, metro, bar en op straat. Ik reis veel en ben zo vaak mogelijk onder de mensen. Daardoor kan ik reportages, interviews, analyses en columns schrijven die redacteuren en Amerika-deskundigen alleen al door de fysieke afstand, niet kunnen maken. Een correspondent kan de stem van de Amerikanen laten horen; dat kunnen anderen niet.

Pieter Nijdam

A Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit? Wisselwerking. Meestal draag ik de onderwerpen aan bij de chef of diens plaatsvervanger. Soms nemen zij het initiatief. In de Telegraaf-hierarchie heeft de buitenlandcorrespondent overigens ook 'chef-status'. Hij staat dus formeel op gelijk niveau als de chef buitenland en is alleen direct verantwoording schuldig aan de hoofdredactie.

B) Waaruit bestaat volgens de correspondent de Nederlandse bril en hoe voorkomt hij dat hij die Nederlandse kijk verliest?

Volgens mij is de Nederlandse correspondent het product van de anglosaxische journalistieke aanpak. D.w.z. zo objectief mogelijk zijn en duiding geven waar het persoonlijke commentaren (columns) betreft. Typisch Nederlands is m.i. de tolerantie waarmee wij zijn opgegroeid. Ruimdenkend zijn en dus voor alles open staan typeert de 'Nederlandse bril'. Zelf houdt ik dagelijks de actualiteit in NL bij via satelliettelevisie (BVN), die de journaals, Twee Vandaag en Nova uitzendt

C) Hoe is volgens de correspondent de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek en op welke wijze houdt hij daar rekening mee?

De correspondent is juist in hoge mate zelf verantwoordelijk voor de beeldvorming. Dat is deel van zijn taak.

D) In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?

Dat is moeilijk meetbaar. Hij hoopt natuurlijk wel dat zijn artikelen een bijdrage leveren aan de beeldvorming. Daarvoor zit ie hier.

E) Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?

Zie de antwoorden op vraag c en d.

Tot slot: Volkskrant en NRC hebben in de VS ieder 1 correspondent aangevuld met 1 stringer (freelancer). De parlementaire/politieke/departementale redacties van Volkskrant en NRC zijn ook bijna twee keer zo groot als De Telegraaf. De Telegraaf heeft ooit uit pragmatische overwegingen gekozen voor een kleine parlementaire redactie, die een scala aan onderwerpen moet kunnen aanpakken. Het bevordert de veelzijdigheid van de journalist. M.a.w. de Telegraaf-journalist moet wat harder werken dan zijn collega's van andere kranten, maar daar staat dan ook een hogere beloning tegenover. Dat geldt ook voor de buitenlandcorrespondenten.

Ans Bouwmans

Vraag a) Hoe ziet de taakverdeling tussen correspondent en buitenlandredactie er uit?

- De buitenlandredactie doet de eindredactie van de stukken van de correspondenten. Als er grote nieuwsontwikkelingen zijn waardoor je als correspondent niet toekomt aan bureaustukken - omdat je op reportage bent of achtergronden/analyses moet schrijven - dan verzorgt de bureauredactie de nieuwssamenvattingen. Onze buitenlandredactie is klein en heeft vooral een coördinerende en eindredigerende functie. De bureauredactie dient als klankbord (is er interesse in Nederland voor een bepaald onderwerp, hoe wordt er over iets gedacht, etc.), seint de bureauredactie de correspondent in over Nederlandse kwesties als die om een Amerikaanse reactie vragen of wellicht een toelichting: 'hoe zit dat in Amerika?' Ook ziet de buitenlandredactie toe op het dagaanbod: is er wellicht ruimte of behoefte aan een wat luchtiger verhaal, een dagreportage of analyse.

b) Waaruit bestaat volgens jou de Nederlandse bril en hoe voorkom je dat je die Nederlandse kijk verliest?

- De Nederlandse cultuur en samenleving zijn je klankbord, je weet in grote lijnen hoe mensen in Nederland denken over thema's en waar de interesses liggen. Je zorgt dat je dat niet verliest door Nederlandse kranten te lezen en Nederlandse tv te kijken - kan tegenwoordig heel gemakkelijk via www.uitzendinggemist.nl dat toegang biedt tot de publieke Nederlandstalige programma's - en met collega's, vrienden en familie over actualiteiten te praten

c) Hoe houdt de correspondent rekening met de beeldvorming over Amerika bij het Nederlandse publiek?

- Ik kan weinig doen aan de beeldvorming in Nederland over Amerika. Ik zie het ook niet als mijn plicht de beeldvorming in welke zin dan ook bij te sturen. Ik ben er om te berichten over wat hier gebeurt. Ik zie het wel als mijn journalistieke plicht Amerika en zijn inwoners niet clichematig of in stereotypen af te schilderen en te proberen weer te geven hoe - divers - hier wordt gedacht over onderwerpen. Dat betekent overigens niet dat je daarom rare verschijnselen in dit land uit de weg gaat.

d) In hoeverre vindt de correspondent dat hij met zijn producten het beeld van Nederlanders over Amerika beïnvloedt?

- Nou, zo invloedrijk vind ik mezelf helemaal niet.

e) Wat voegt een correspondent in deze tijd van Internet en satelliet, nog toe aan de buitenlandredactie en de Amerikaanse deskundigen in Nederland?

- Het blijft een feit dat je als correspondent daadwerkelijk verslag kunt doen: je kunt het ruiken, voelen en horen. Je hebt verder als voordeel dat je bent ondergedompeld in de Amerikaanse samenleving zodat je ook meebeleeft en niet alleen vanaf een afstand waarneemt.

Groetjes, Ans.

Bijlage 2 De interviews

16/10/2003

Telefonisch interview met Max Westerman.

1/12/2003

Gesprek met Diederik van Hoogstraten bij hem thuis in New York en in een restaurant.

Gesprek met Max Westerman op de redactie van RTL4 in New York

22/12/2003

Gesprek met Tim Overdiek op Schiphol

12/1/2004

Telefonisch interview met Twan Huys

23/1/2004

Telefonisch interview met Gabriella Sancisi, contactpersoon voor correspondenten op het Nederlands Consulaat-Generaal in New York.

26/1/2004

Dagje meelopen met Esther Verhale. Te beginnen bij haar thuis terwijl ze dienst had. Vervolgens met haar naar een interview geweest dat ze had met Delaina Dixon, een recensent van soaps voor TVguide, de grootste tv-gids van de VS.

27/1/2004

Ontmoeting met professor James W. Carey van Columbia University School of Journalism tijdens een gastles voor studenten van Windesheim. De les vond plaats in de universiteit in New York.

28/1/2004

Groepsinterview van ruim anderhalf uur met Jan Tromp, Esther Verhale, Frank Kools en Diederik van Hoogstraten in een Indisch restaurant downtown Manhattan, New York.

29/1/2004

Bezoek aan het Foreign Press Centre New York, Midtown Manhattan tijdens een voorlichtingsbijeenkomst met mevrouw JoDell Shields, die jarenlang met Nederlandse correspondenten heeft gewerkt en dat sporadisch nog doet, en de groep studenten van Windesheim die op studiereis in New York was. Zie bijlage 3.

2/2/2004

Telefonisch interview met Frank Kools.

4/2/2004

Interview met Yolanda Gerritsen in Brooklyn, New York. Dit ging niet alleen over haar werk als correspondentente, ook over haar functie als vice-voorzitter van de Foreign Press Association New York.

5/2/2004

Bezoek aan Bureau Washington in Washington. Interviews met Charles Groenhuisen en Tim Overdiek.

6/2/2004

Telefonisch interview met Marjan Molenaar.

9/2/2004

Gesprek met Frank Ligtoet voormalig consul van het Nederlands consulaat-generaal in New York.

25/2/2004

Telefonisch interview met Viktor Frölke

Bijlage 3

Foreign Press Centre in New York (bezocht donderdag 29 januari 2004)

Het Foreign Press Centre is onderdeel van het United States Department of State. Er zijn vier FPC's: in Washington, D.C., New York en Los Angeles. Het doel is volgens de website¹⁴⁸: *'support U.S. policies by helping foreign media cover the U.S. Their goal is to promote the depth, accuracy, and balance of foreign reporting from the U.S., by providing direct access to authoritative American information sources.'*

Het Foreign Press Centre in New York bevindt zich op 150 52th St. op de vijfde verdieping van een van de wolkenkrabbers in Midtown Manhattan. Vier functionarissen werken voor 1500 buitenlandse journalisten uit 57 landen. Ze organiseren briefings, excursies en interviews. Het FPC helpt ook bij het vinden van bronnen en informatie. Het FPC is als overheidsinstantie verbonden aan de Bush administratie, maar voorziet journalisten van de pros and cons; de argumenten van zowel de voor- als tegenstanders van issues. Journalisten kunnen daartoe vrij gebruik maken van het mediacentrum, waar ook gratis gebruik gemaakt kan worden van de dure databank LexisNexis™.

De nadruk van het werk van de FPC medewerkers ligt op economische onderwerpen, vanwege de aanwezigheid van Wallstreet en de Nasdaq. Maar het FPC biedt ook hulp bij het in contact komen met alle politieke en maatschappelijke onderwerpen: politiek, kunst, industrie, sport, toerisme etc. Belangrijk voor journalisten is de perspas van het FPC. Om die te krijgen moet de correspondent een brief in het Engels van zijn opdrachtgever uit het land van herkomst inleveren, samen met een accreditatie van het consulaat-generaal waaruit blijkt dat je een 'echte' correspondent bent. Omdat er nogal eens gefraudeerd wordt met andere perspassen, verschaft deze pas van het FPC toegang tot de meeste gebeurtenissen waar journalisten in geïnteresseerd zijn.

Centraal gelegen op de verdieping is de persconferentie kamer, de briefingroom. Achter het indrukwekkende spreekgestoelte, staat de Amerikaanse vlag en in overheidsblauw het embleem van het FPC. Dit shot zie je vaak op tv. Hier kunnen tot 150 journalisten luisteren naar toespraken van bijvoorbeeld de burgermeester, andere overheidsfunctionarissen, belangrijke gasten, artiesten etc. Frank Kools: *"Ik heb me het afgelopen jaar ingeschreven voor een toespraak van Condoleeza Rice. Zo kreeg ik de gelegenheid om vragen te stellen aan iemand, die ik als Trouw-correspondent normaal niet te spreken krijg. Ik had wel geluk. Als het FPC iemand van dergelijk gewicht laat komen, zijn er heel veel belangstellenden. Het FPC selecteert de correspondenten op geografie: journalisten uit Europa, maar ook uit Azië, Afrika of Zuid-Amerika. Aangezien de meeste journalisten uit Europa komen, is de spoeling dun. Daarom kijkt het FPC ook naar hoe trouw een correspondent afspraken met het FPC nakomt. Als ze twintig mensen afwijzen en van de dertig toezeggingen komen tien journalisten niet opdagen, dan krijgen die tien de volgende keer geen uitnodiging. Ik deed het blijkbaar niet slecht."*

De tweede belangrijke ruimte van het FPC is de mediatheek. Hier staan computers met toegang tot persbureaus en overheidsdatabases. Natuurlijk is er een tv en staan er stapels naslagwerken in de kasten. Op de grote tafel liggen talloze kranten. Hier kunnen journalisten werken. *"Ik maak daar eigenlijk geen gebruik van",* vertelt Frank. *"Ik koop de kranten zelf wel en heb via Internet en tv toegang tot dezelfde informatie."* JoDell Shields werkt sinds 4 jaar bij het Foreign Press Centre. Zij zegt hierover: *"Veel journalisten zijn*

¹⁴⁸ <http://www.fpc.state.gov>

arm en hebben zelfs niet eens de beschikking over een computer. Zij maken regelmatig gebruik van onze service.“

Frank had voor het eerst met JoDell te maken toen hij net in New York was. Hij wilde iets over de eerste herdenking van 11 september schrijven en vroeg om bronnen die hij kon interviewen. JoDell stuurde een lijst met wetenschappers en allerlei functionarissen. *“Dat hielp me meteen op weg.”*, vertelt Frank. *“Het FPC is zeer behulpzaam en de informatie is heel bruikbaar. Inmiddels heb ik mijn eigen bronnen en kom ik minder vaak bij het FPC terecht.”*

Naast de informatievoorziening in het JFC zelf, organiseert het allerlei busreisjes. Soms heel dichtbij zoals een tour in Harlem. Frank ging mee toen hij nog maar net in NY was en zo de stad wat beter wilde leren kennen. Vorige week echter ging de reis naar de caucasus in Iowa. Frank: *“Het FPC boekt in zo'n geval allerlei kamers in een hotel waar ook de dagelijkse briefings zijn. Dat is handig en gemakkelijk. Je zit dicht bij het vuur en krijgt in korte tijd alle informatie die je nodig bent. Vervolgens kan je je eigen gang gaan. Ik had een eigen auto maar ging ik de laatste avond met het FPC-busje mee naar de verkiezingsavond van Kerry.”* Als het kan, zorgt het FPC ook voor de mogelijkheid om interviews te doen met presidentskandidaten.

De fysieke grens van het werkgebied van het FPC is dus niet beperkt tot NY. De FPC kan activiteiten organiseren overal in de VS. Zo had JoDell kortgeleden een excursie georganiseerd naar Cheyenne Mountain Air Station, Colorado, een berg vol militaire communicatie waar voor het eerst sinds 11 september weer journalisten naar binnen mochten.

Op het Foreign Press Centre is de nodige kritiek. Nadat de overheid flink op de instelling heeft bezuinigd, is het weinig meer dan een propaganda instrument voor de overheid. Dat vindt althans Charles Groenhuijsen. Vijftien jaar geleden maakte hij regelmatig gebruik van de diensten van het FPC, maar nu helemaal niet meer. Inde eerste plaats omdat er te weinig mensen zijn voor te veel werk. Er wordt dus eigenlijk maar weinig georganiseerd tegenwoordig en de dienstverlening is zo slecht dat simpele mailtjes niet beantwoord worden. *“Het FPC is soms wel handig, maar het is ook gewoon een soort 'Bureau voor USA-toerisme', dat valt onder het ministerie van Buitenlandse Zaken, met door het Witte Huis benoemde directeurs.”* Aldus Esther Verhale. *“Nu waait er dus een meer Republikeinse wind met al die voormalige Bush campagne lui die bij de FPC's zijn geplaatst. Heel aardige mensen, heel vriendelijk en gezellig, maar niet kritisch.”*

Toch is het niet zo dat het Foreign Press Centre helemaal uit beeld is. Op 2 maart 2004 was het Super Tuesday. In tien staten waren Democratische voorverkiezingen. Het NOS journaal als het RTL4 journaal waren op dezelfde locatie met deels dezelfde beelden en dezelfde boodschap. Beiden waren ze op een bijeenkomst waar duizenden immigranten hun ingezetenenpapieren voor de VS kregen. Henk van der Aa, producer van RTL4 vertelde een dag later dat ze onafhankelijk van elkaar ingetekend hadden op een trip van het Foreign Press Centre. Het was de eerste keer dat Max Westerman gebruik maakte van een 'excursie' van het FPC. De reden was dat het normaliter onmogelijk is om bij zo'n bijeenkomst binnen te komen. Het was een goed aanbod.

Bijlage 4 Vergelijkbare Onderzoeken

Onderzoek van Stephen Hess

Stephan Hess¹⁴⁹ deed een enorm onderzoek naar buitenlandse correspondenten in Amerika midden jaren negentig. Dit onderzoek beschreef hij in het boek *International News & Foreign Correspondents*. Ook hij concludeerde dat correspondenten in meerderheid mannen van middelbare leeftijd zijn, maar hij constateerde ook aan dat de vrouwen aan een opmars bezig zijn.

<http://archives.cjr.org/year/96/6/books-foreign.asp>.

Onderzoek van Mary Shen Columbia University School of Journalism

Op de website van de Foreign Press Association of New York¹⁵⁰ staat een verwijzing naar onderzoek van enige jaren geleden dat Mary Shen van het Foreign Press Centre deed in het kader van haar eindscriptie voor de Columbia University School of Journalism. Zij onderzocht buitenlandse correspondenten in de VS in het algemeen. Het onderzoek zelf was overigens niet te vinden. Op een andere plek van dezelfde website wordt een onderzoek aangehaald van de Universiteit van

www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml.

Ter gelegenheid van het 75 jarig bestaan van de Foreign Press Association of New York in 1993 is de gehele geschiedenis van de FPA door Roy Murphy opgeschreven. Dit staat op een website uit 1995.

In het voorwoord schrijft Mitja Mersol, voorzitter van de FPA in NY

Researchers have suggested that Mr or Ms Average Foreign Correspondent in the US is 42.5 years old, married with one child, and has been a journalist for more than 20 years.

<http://www.columbia.edu/~js322/misc/fpa/history/02-forew.htm>

In het geschiedenisoverzicht schrijft Roy Murphy het volgende:

Some years ago, a student of the School of Journalism of the University of Missouri wrote his thesis on the foreign Press corps in this country. The thesis revealed that the average foreign correspondent in the United States is a mature man (or woman) in his (or her) early forties, speaks 2.3 languages besides his own, carries a little bundle of academic degrees, is married and has 2.1 children.

Even verderop schrijft hij:

An interesting and instructive study was made this year by comparing the foreign correspondents registered at the US Government's Foreign Press Center in New York in 1988, and with those registered five years later in 1993, together with the Active Members of the FPA. We discovered that in those five years, more than four-fifths (82.6%) of the correspondents had moved on. There was also an increase of more than 100 correspondents (approximately 14%) compared with five years ago. This gives a total of nearly 800 foreign correspondents now working in the New York area.

<http://www.columbia.edu/~js322/misc/fpa/history/11-hist.htm>

Uitkomsten van het onderzoek onder Nederlandse journalisten Mark Deuze 2002

- Man/vrouw verhouding 66 versus 34 procent
- Gemiddelde leeftijd is 42 jaar

¹⁴⁹ De onderzoeker heeft het boek niet te pakken kunnen krijgen, maar de inhoudelijke informatie is afkomstig van de website en <http://archives.cjr.org/year/96/6/books-foreign.asp>. De passage over de toename van vrouwen staat onderaan pagina 2.

¹⁵⁰ Deze informatie staat op www.foreignpressnewyork.com/fpa_aboutus.shtml. Helaas kon ook Yolanda Gerritsen, die vice-voorzitter is van deze vereniging, in het interview (zie bijlage 2) geen nadere informatie over dit onderzoek geven.

- Hoog opleidingsniveau. Slechts 31% heeft een journalistieke HBO opleiding en 41% een wetenschappelijke opleiding.
- 70 procent heeft een vaste baan. 20 Procent ziet zichzelf primair als freelancer.
- Journalisten zijn over het algemeen ervaren in hun werk. De mannen kunnen bogen op zo'n 15 jaar ervaring bij drie tot vier werkgevers, de vrouwen op 10 jaar ervaring met evenzovele werkgevers.

<http://users.fmg.uva.nl/mdeuze/paper1.htm>

Survey onderzoek naar Amerikaanse journalisten 2003 door Indiana University

Uitkomsten:

- Gemiddelde leeftijd onder journalisten stijgt van 32 in 1982 naar 41 in 2002
- De man vrouw verhouding blijft stabiel sinds 1982 op 67% man tegenover 33% vrouw. Er studeren wel steeds meer vrouwen af.
- De hoeveelheid journalisten met tenminste een HBO opleiding stijgt nog steeds. Van 82% in 1992 tot 89% in 2002.

http://oregonstate.edu/Dept/pol_sci/fac/sahr/ps415/jour2003.pdf

Uitkomsten onderzoek onder 4500 journalisten van redactie & Co in 2003

- Opleidingsniveau is hoog 90% HBO of WO opleiding, maar 23% journalistieke opleiding
- Vaste baan favoriet
- Journalisten niet erg honkvast: 10% langer dan 5 jaar, 30% korter dan een jaar

<http://www.redactieco.nl/rapport.pdf>